

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

**Közösségi
és családi
folyóirat**

**II. évf. 3. szám
1991. június
29,— Ft**

*Ökológia és
közművelődés
Bulányi György:
Lengyel pápa II.
Fromm: Bűn-e az
engedetlenség?
Igazságos háború?
Leveled jött Istentől
Egyiptomi üldöztetés
Casaroli haját tépte
Novella: rokkantság
és teljes élet
Kedves Érted Vagy!
Család Alapítvány
Zöld józanságok
Merre menjek?
Szomjazom!
Moha-mese
Kié a járda?
Meditációk*

A Család Alapítvány főbb tevékenységei, célkitűzései, gondjai

1. Mit tettünk, teszünk Magyarországon?

Az Élő Nemzeti Kincs pályázat a kiemelkedő értéket létrehozó családokra, személyekre kívánja felhívni a figyelmet. Bárki pályázhat a Másik Ember által. Az ajánlások alapján minden év decemberében bensőséges ünnepségen tíz díjat osztunk ki.

Ökumenikus Megújulási Fórumot szerveztünk, melynek célja volt a vértanúságot szenvedettekre való megemlékezés mellett a 40 év alatt a börtönt túléltek meghallgatása, az egyes felekezetek közös jövőjének keresése (1990. máj. 26.). Az akkor beteg Godó Mihály pankotai plébánossal a kórházban tv-felvétel készült, amely okt. 9-én került adásba Páter Godó címmel (38 perc).

Alkalmanként rászoruló nagycsaládokat tudunk segíteni. Orvos és pszichológus barátaink gyesen levők problémáiban, családtervezési és gyermeknevelési kérdésekben segítik a hozzájuk fordulókat.

Támogatjuk egy abortuszmentes szülészeti osztály felállítását, egy vak diákok számára kidolgozott oktatási programot és egy iszákosmentő lelki szolgálatot.

Az Alapítvány baráti köre rendszeresen tart előadásokat és megbeszéléseket.

A 'Sator' oktatói munkaközösség a családi életre nevelés szemszögéből dolgozta ki munkatervét, szolgálatait felajánlja az oktatási intézményeknek. Kiadásra kész, Iskolakísérletek című kötetünkben bemutatjuk a sokféle alternatív kezdeményezést, hogy a szülők választását megkönnyítsük.

Távlati tervünk a családjog és az oktatási törvények terén az örökbefogadás segítése, az erkölcsi, az érzelmi és az ökológiai nevelés erősítése.

2. A nemzetközi megbékélésért

Részt vettünk a temesvári segítségnyújtásban, rendszeresen küldünk gyógyszert, élelmiszert, könyvet Ro-

mániába, s az onnan érkezőket segítjük.

A harmadik világ számára érkező adományokat a kívánt célra továbbítjuk.

Román-magyar családi hétvégét szerveztünk a megbékélés jegyében 1990 augusztusában. A háromszáz román családot különvonattal utaztatuk, magyar családok látták vendégül őket.

Ezzel kapcsolatban megkereste Alapítványunkat Duray Miklós író, a szlovákiai magyarság egyik vezetője, hogy egy hasonló hétvégét szervezzünk szlovák családok számára is. Erre sajnos jelen anyagi helyzetünk miatt nem tudunk vállalkozni.

1989 decemberében kezdeményezésünkre levelezőlapok ezrei mentek Magyarországról Prágába és Pozsonyba cseh és szlovák nyelvű karácsonyi üdvözléssel és újévi jókívánságokkal (ismeretlenül, ottani telefonkönyv alapján). 1990 decemberében az Alapítvány folyóirata, az „Érted vagyok” segítségével Bukarestbe szerveztünk hasonló akciót.

3. Segítsen velünk együtt

Alapítványunk magánszemélyek adományaiból jött létre és semmilyen intézménytől nem kap támogatást. Ezért létrehoztunk egy vállalkozást, az IROTRON Kft-t, amely irodagépek átalánydíjas javításával foglalkozik. A 'VERA' szövegszerkesztő saját fejlesztés, Robotron írógéphez csatlakoztatható. Emellett értékes, kultúrát is hordozó használati tárgyak és játékok gyártását tervezzük. Néprajzi kutatások alapján így fedeztük fel a szalagszöveget, mely már kapható is nálunk.

Nyílik a „Mennybolt”

A közeljövőben szeretnénk olcsó ruha-, cipő-, játék-, könyvvásárlási lehetőséget biztosítani oly módon, hogy az ingyen leadott, jó állapotú ruházati cikket alkalmas helyen árusítsanak olcsóbban, mint bármely bizományi vagy egyéb 'second hand' üzlet. A befolyt pénzt a Család Alapítványon keresztül jótékony célokra fordítanánk.

Minden ötletet, segítséget köszönettel fogadunk. **Vincze Endre titkár**

Keresztény, családi és közösségi szempontok szerint többféle naptártervet készítettünk, melyek kiadásra várnak.

Mivel nincsenek anyagi eszközeink reklámra, értékesítési nehézségekkel küzdünk. Mégsem szeretnénk értékfelmutató és teremtő tevékenységünkről lemondani, mert meggyőződésünk, hogy sajátos profilunk hiányt tölt be a magyar társadalomban. Ezért szponzorokat keresünk. Kérjük, hogy amennyiben valamelyik célunkkal azonosulni tud, anyagilag is segítse munkánkat. (Az Alapítvány célú befizetések levonhatók az adóalapból.) Termékeink vásárlása vagy ennek közvetítése is nagy segítség számunkra. Munkavégzés, szellemi termékek, ingó és ingatlan értékek felajánlását köszönettel vesszük. Készpénz befizetéséhez kérésre átutalási postautalványt küldünk.

A Család Alapítványt öttagú kuratórium irányítja, tagjai maguk is nagycsaládos, jelenleg családonként 4-9 gyermeket nevelő szülők.

A Család Alapítvány levélcíme: 1476 Bp. Pf. 40. Telefon: 112-9430/226.

Számlaszám: 202-10809 (Magyar Hitelbank Rt. Bp. V., József A. u. 5-7.)

Köszönettel és tisztelettel
az alapítványtevők

Fordítók számára

MEGÉRTÉS szótárazó program

„Segítségével ki-k saját szótárakat készíthet és együtt használhatja szövegszerkesztőjével.

Mód van arra is, hogy ezt a tároló és visszakereső programot 'bérmunkában' feltöltessék és testre szabott elektronikus szótárat rendeljenek.

A program minden latinbetűs nyelvhez használható és igazi többnyelvű környezetet lehet vele felépíteni.”

(Részlet a Magyar Fordítók és Tolmácsok Egyesületének ajánlásából)

Speciális szolgáltatások. Szak-szószereteti a gyűjteménybe adva sokmillió leütésnyi anyagból választhat érte.

Érdeklődni: Lengyel László, 8000 Székesfehérvár, Sziget u. 7. fsz.

Dr. Zelnik József

Ökológia és kultúra

(A Közművelődési Információs Vállalat igazgatójának megnyitó előadása a tiszafüredi, május 3-5-i 'Ökológia és közművelődés' konferencián.)

Tisztelt Konferencia, kedves Barátaim! Olyan pillanatban találkozunk itt Tiszafüreden, mi, a kulturális szféra és az ökológiai tudatosodás képviselői, mikor az országban — az úgynevezett legpezzszimistább honban e világon — a szavak toplistáját a válság szó vezeti. Reményre csak az adhat okot, hogy már a kiüresedett szavak „szépségversenyét” is ez a szó vezeti. Úgy látszik, nyelvünk mélytengeri áramlataiban még buzognak azok a források, amelyek nem engedik meg, hogy a felszín végleg eutrofizálódjon, elnyálkásodjon. Bár, ha őszinték vagyunk — s reméljük, ez az új keletű ökológiai tudatosodás minden utópiára hajlamossága ellenére sem enged a hazugságok csábításainak — be kell vallanunk, hogy a válság szót éppen a zöldmozgalom emelte mitikus méretűre, s nem ok nélkül. Itt egymást nem kell meggyőznünk arról, hogy miért, ezért én most inkább arra a mélyen húzóódó összefüggésre szeretném ráirányítani a figyelmet, ami a társadalmi válság és az ökológiai között van. Amint erre egyre többen rámutatnak, az ember saját személyes, valamint a társadalom és politika válsága összefüggésben áll az élet biológiai forrását érintő növekvő válsággal.

Erre a tanácskozássra engem leginkább ez a felismerés készítetett, hogy eljőjtek, s így a jelenlévőkkel megosszam gondolataimat a cselekvés lehetőségeiről. Feladatunk, hogy beszéljünk arról a térről, a cselekvésnek azokról a mezőiről, amelyek reménnyel, de legalább a remény újjáépítésének lehetőségével kecsegtetnek. Az első ilyen térnek vé-

lem és véljük, hogy a kulturális szféra a maga személyi, intézményi lehetőségének még létező teljes energiájával álljon az ökológiai gondolat mellé, szolgálja az ökológiai tudatosodást. Hogy mi módon, azt kellene most megvitatnunk.

Meg kellene vizsgálnunk a további módszeres együttműködés tartalmi, formai, módszertani kereteit is. A mostani dialógushoz és a remélhetőleg hamarosan beinduló folyamatos munkához én a következő gondolatok felvetésével kívánok hozzájárulni.

Ha azt szeretném elérni, hogy az ökológiai gondolkodás izmosodjon, meg kell vizsgálnunk, hogy milyen tudati kontinentális talapzatok mozdulnak el akkor, amikor az öko-filozófia felemelkedik. Háttérnek és erősítésnek fel kell tárnunk a filozófia történetéből azokat a gondolatokat, amelyek már egyértelműen ebbe az irányba mutatnak. Én most csak eklektikusan ragadok ki néhány gondolatot ízelítőül a gomolygó egészből. Azokat, amelyek szerintem sarkpontjai lehetnek a gondolkodás további fejlődésének, amelyek képesek rekonstruálni, újjáépíteni az optimizmust, a hitet, a reményt, segítenek elkerülni életünk felbomlását.

Olyan filozófiai gondolatokat kell feltárni és továbbépíteni, amelyek visszaszorítják azokat a mély struktúrákat, halálkoreográfiákat, amelyek a XX. századi háborúk, diktatúrák humán- és környezetszennyezésében mutatták fel a legvégtetesebben magukat. Itt mindjárt meg is kérdezhajjuk, hogy az öko-filozófiai gondolkodás kapott-e már olyan sokkot a környezetszennyezés valódi súlyának felismerése által, amit például Európa gondolkodói kaptak, amikor Sztálin rémtettei ismertté váltak és Merleau-Ponty megírta híres Humanizmus és

borzalmak című művét. Ismerjük-e és megértjük-e Rachel Carson megállapításait a féregirtószerek és a természeti világ kapcsolatáról, vagy arról az állatok által elszenvedett mindennapos brutalitásról és fájdalomról, melyeket napjaink nagyüzemi mezőgazdasága és kozmetikai ipara okoz, vagy az erőszak és pusztítás azon formáiról, dorbézolásairól, amelyeket az általunk „vadonnak” és alacsonyabb rendűnek elkeresztelt világban végzünk. Vagyis ki működteti a halálkoreográfiákat, vagy hogyan működik az általunk ellenünk.

Talán akkor indulna el egy igazi tudatosodás, ha valahogy világszerte úgy kerülne szembe mindennapi pusztításainkkal, áldozatainkkal, mintha csákánnyal a kezünkben bele kellene nézni egy halálra ítélt kiskőka szemébe. Aldo Leopold hívta fel arra a figyelmet, hogy az embernek meg kell szüntetnie abbéli próbálkozását, hogy a bioszférát igazgassa és ehelyett egyszerű biotikus polgárrá kell válnia.

Tehát egy új polgárosodásra van szükség, egy új civilizációra, ökológiai civilizációra, amely a szakrálist s a technológiát követné. Skolimovsky mutatott erre rá, amikor kifejtette, hogy a vallásos tudatosság volt a tézis, a technológia az antitézis, az ökológiai tudatosság a szintézis. Visszatérés a spiritualizmushoz anélkül, hogy alávetnénk magunkat a vallásos ortodoxiának és a dogmáknak.

A legjobb példa arra, hogy már napjainkban is egy egyre erősödő ökológiai tudatosodással állunk szemben, azt Lovelock Gaia-elméletének világszerte jelentkező sikere — a zöldmozgalomban mitifikálódása is — mutatja. Amint a tudomány-történet kimutatta, a Gaia-elmélet alap gondolata a múlt század végén megszületett. Mivel talán ez a tétel nem annyira ismert, érdemes itt felsorolni, hogy milyen elméletek hordozták ki ezt az elképzelést. Ide sorolhatók: Fechner stabilitás-elmélete 1872-ből, Henderson környezeti egészsége 1913, Lotka önszabályozó anyagi ciklusa 1922, Smut holizmusa 1926, Kostitzim atmoszféra-evolúciója 1935, Vernádsky és Teilhard atmoszférája 1944, Hutchinson teológiai mechanizmusa 1948, Odum stabilitás-ciklusai 1970 és Lovelock Gaiaja 1972. Tehát Fechner 1872-es felfedezésétől pontosan 100 év telt el, és ha az ökológiai tudatosodás mikéntjéről és lehetőségeiről beszélünk és ennek ügyében tenni akarunk valamit, akkor feltétlenül át kell gondolnunk, át kell világtanunk az itt jelzett 100 év mentalitástörténetét. Mi mindennek kellett megváltoznia ahhoz, hogy egy 100 évig lappangó elmélet áttörjön, és mi mindennek kellene történnie, hogy ne mitifikálódjon. Mert az ökológiai tudatosodás szempontjából modellszerű ez a szemlélet

abból a szempontból is, hogy egy ökológiai totalizmus jegyében kiküszöböli, ha kell, az embert, az emberi jelenséget is erről a GAIA nevű Noé bárkájáról. Már itt szeretném felhívni a magyarországi zöldmozgalom figyelmét arra, hogy talán hasznos lehet különbséget tenni a Föld tudományának Gaia hipotézise, valamint GAIA, a természetközponitú gondolkodók népszerű szimbóluma között. S nem lehet elégszer arra ráirányítani a figyelmet, hogy minden új tudatosodáshoz határozott filozófiai alapok kellenének. Különböen Lovelock, aki természettudós maga is, kétféle, hogy a hagyományos diszciplínákból álló tudomány valaha is képes lesz teljesen megérteni a globális biogeokémiai folyamatok működését, hát még az emberi jelenséget magát.

Szerencsére a filozófiai monokultúrától mentes világban már megszülettek azok a gondolatok, amelyek háttérévé válhatnak az ökológiai tudatosodást segítő erőknél és a

ne. És e tétel zárásaként még egy gondolat, ami minden ökológiai mozgalom számára megszívlelendő, hiszen ha van elképzelés, mozgás, ami biztosan nem válhat merevvé, belterjessé, kisajátítóvá és kitaszítóvá, annak éppen az ökológiai mozgalomnak kell lennie. Ezért figyelembe kell venni azt a lehetőséget is, hogy talán az emberi kultúra számára megnyilvánuló ökológiai és pszichológiai válság mélyén alapvető dinamika működik.

Végezetül egy olyan tanácskozáson, ahol a kulturális szféra és az ökológia kapcsolatát vizsgáljuk, érdemes egy pillanatra nagyító alá helyezni az ökológia szót magát.

Napjainkban az ökológia szó — hogy magamat is idézzem — szinte karizmatikus jelentéssel töltődik fel. Ez nem véletlen, mert ebben a fogalomban valójában az életünkről van szó, amely állítólag egyszeri és megismételhetetlen.

Életünk háttérére, pontosabban tere rejlik az ökológia fogalma mögött, benne a termé-

ban az történt, hogy az eredeti fogalmat éppen a természettudományos terület sajátította ki és így leszűkítette. Haeckel ugyanis, amikor bevezette az ökológia fogalmát, nemcsak az organizmusok külső fizikai környezetéhez való alkalmazkodását tartotta szem előtt, hanem mindenképp „az organizmus összes viszonyát minden más organizmushoz, amellyel kapcsolatba kerül.” Ez alapvetően szociológiai szemlélet, s ezt a haeckeli gondolatok fő forrása, Darwin elmélete a természetes kiválasztódás útján végbemenő fejlődésről, már így tartalmazta.

A „természet háztartásáról” szóló fejtegetésében Darwin arról beszél, „milyen végtelenül komplexek és alkalmazkodóak az organismusok egymáshoz való kölcsönös kapcsolataik”. Ez volt az az alapfogalom, amely Haeckel figyelmét felhívta egy diszciplína fontosságára, s olyan diszciplínára, amely ezeket a bonyolult szociális viszonyokat sajátosan figyelembe veszi.

Eredetét tekintve tehát az ökológia — s megalkotói így is dolgoztak vele — szociológiai diszciplína. Nem tekinthetjük hát véletlennek, hogy a kulturális és az ökológiai szféra napjainkban már megállíthatatlanul közeledik egymáshoz, kezdeni akarnak egymással valamit. De talán már az ökológia fogalom kialakulásánál már jelen volt az a csíra, ami ebbe az irányba most főként virágba szökken. Rendkívül tudatos névadásnak lehetünk tanúi. Darwin a természet háztartásáról beszélt, Haeckel ezért választotta az „ökológia” szóösszetételt. A görög szótőben, az OIKOS-ban benne rejlik a ház, az élethez tartozó terület, a háztartás és végül a haza is, sőt: annak OIKUMENÉ (az egész emberiség otthona) értelmében is. Zseniálisan mutat rá Michael Opielka, hogy — például — az ökonómia mai elgondolásából mintha teljesen kipusztult volna a házra — s tegyük hozzá a mai világgazdaság furcsa játékaiban — a hazára való utalás.

Egy szó, mint száz, lehet, hogy egy új ökológiai tudatosodás fogja az ökonómia „kabaját” is újragombolni. Hiszen az eredetileg a háztartásra vonatkozó szabályok együttesét jelentette. Valami elveszett belőle, amit most az ökológia kapcsán nem szabad veszni hagynunk: azt nevezetesen, hogy sterilizálódik, elértéktelenedik, veszendőbe megy a társas értelemben vett hely, mint tartalom.

Veszendőbe megy a ház, a haza, kiűzünk életünk kertjéből.

Kedves Barátaim! Az itt felvázolt gondolatokkal csak azt szerettem volna hangsúlyozni, hogy a kulturális szféra és az ökológiai mozgalom találkozására, ez a szövetség a legbiztosabb háttérre az ökofilozófia felemelkedésének. Az ökofilozófia felemelkedése pedig nem más, mint a létezés értelmébe vetett hit helyreállítására irányuló heroikus vállalkozás, és meggyőződésem, hogy ebben a kultúra virágvasárnapi újjászületése is formálódik.

mozgalmaknak. Én itt csak vázlatosan szeretnék néhányra utalni, felhívva a figyelmet arra, hogy az elmúlt évszázad tapasztalatain keresztül állítsuk érdeklődésünk fókuszába ismét Bergson „teremtő evolúció”-elméletét, Husserl az irányú csökönyösségét, hogy a Földre, mint az eredeti Noé bárkára tekint és talányosan úgy beszél róla, mint ami a mindenségben az összes intézményt megelőzi. Ez egybehangzik azzal, hogy Heidegger késői értekezésében közvetlenül egymás mellé helyezi a földet és az eget a halandókkal és az istenekkel, ilyen „négyes felosztásban”. Bár ő hangsúlyozza, hogy a Föld minden kutatás előtt rejtve marad, mint világunk alapjának az ég lényegi nyitottságával szembenálló sötét zártsága. Ezzel szemben a Föld Merleau-Ponty-féle értelmezése egy sokkal sokrétűbb jelenséget nevez meg, mely egyszerre látható és láthatatlan, s amely magában foglalja mindazt a mély alapot, amely táplálja testünket, mind a tág atmoszférát, amelyben lélegzünk, mi vagyunk az önmagát érzékelő világ, a világ a húsunk legközepe van. Talán erre gondolt Paul Eduard is, amikor azt írta: létezik egy másik világ, de az ebben a világban van ben-

szet, életünk mecénása. Éppen ezért többen rámutattak, hogy az ökológia fogalmában — értelménél fogva — benne van a teljesség. Ezt sugallja Haeckel 1866-ban megfogalmazott híres meghatározása is: „Ökológián értjük mindazon tudományokat, melyeknek tárgya az organizmus összes viszonylata, ami csak a külvilághoz fűzi őt. Tágabb értelemben ide számítjuk az organizmus valamennyi létfeltételét.” Manapság az ökológiával foglalkozó természettudósok sokszor fölháborodnak azon, hogy a társadalomtudományok — az úgynevezett humán területek — kisajátítják tőlük ezt a szerintük par excellence természettudományos fogalmat. Holott valójá-

Kérjük azokat a vallásos csoportokat, pedagógusokat, vezetőket, akik hitük indítására 'zöld' módon gondolkodnak, környezetvédelmi nevelésben, tevékenységben vesznek részt és szívesen szerepelnek egy közművelődési információs kiadványban, jelentkezzenek levélben szerkesztőségünk címén.

Lengyel pápa

(Folytatás)

3. Az első enciklika

Fél évvel a pápaválasztás után már olvashattuk az új pápa első nagyobb lélegzetű frását: *Redemptor hominis* (1979. márc. 4.). Maga írta, lengyelül írta... alighanem azt írta, ami esze és szíve közepében volt. *Revelatív írás*, mint az újmisé első prédikációja... nem is tudja, mit prédikál a következő vasárnapon, mert az első prédikációban mindent elmondott már.

Az enciklika négy egységre tagolódik. Az első: Az örökség. Ennek gondolatai:

— Az ember megváltója — Jézus. Azáltal az, hogy Jézusban Isten belép a történelembe, távlatot ad az emberi életnek, mégpedig olyan bőkezűséggel, hogy Ágostonnal együtt boldog bűnnek mondja a pápa is az eredeti bűnt.

— Az előző két pápától a szeretetet kapta örökségül, ő is ezt akarja művelni.

— A Zsinat megütközéseket váltott ki, mert a kritizálók belülről akarták meglékelni az egyház hajóját. Orvosság: jobban megismerni az Egyház misztériumát és rendíthetetlenül szeretni az Egyházat.

— Belső bajok kínozzák az Egyházat: kritikái törekvések, amelyek nem szolgálják, hanem másokat befolyásolni akarnak, s kritikáikat még publikálják is, pedig az Egyház a teljes igazságot vallja és hirdeti. Orvosság: *jobban megismerni az Egyház misztériumát*, fokozott erővel mérlegelni a meggondolatlan kritikákat, nagyobb erővel ellenállni a sokféle újításnak.

— Az Egyház a Zsinat után egységesebb lett a szolgálatban — a Péter-utódhoz kapcsolódó szinódusok, nemzeti püspöki konferenciák, az egyházmegyei papi tanácsok révén.

— A keresztények egységéért tovább kell dolgozni; bár vannak, akik attól tartanak, hogy emiatt még nagyobb lesz a szakadás, összekavarodnak a fogalmak, vallási közömbösség lesz úrrá... „lehet, hogy jogosan jelentették ki ezek az emberek félelmüket”. Orvosság: semmi módon meg nem sérteni az isteni igazság kincstárát, amelyet az Egyház állandóan birtokolt... nem kételkedni az Egyházban hirdetett igazságok felől... saját biztos hitünket el nem veszíteni.

Ha felvázolom a fentiek kontrapunktját, egyértelművé tehető a szöveg szingularitása, aminek gyökerei mélyen belenyúlnak a lengyel katolicizmus mivoltába. Íme:

— Az ember megváltója — Jézus. Azáltal az, hogy tanításával és magatartásával Istent a tékozló fiú apjának alakjában rajzolta meg, akit bűnünkkel nem haragíthatunk magunkra, aki még kevésbé zárja be országát a bűnös leszámazottai elől, aki nemcsak tanította az eredeti bűnt, de fenti istenképe következtében nem is taníthatta... ideje tehát már, hogy *abban* lássuk Jézus jelentőségét, amit Jézus maga tanított... *abban* az Istenben, aki szeretetből felkínálja az üdvösséget bármely nyelvű vagy vallású embernek, és aki a szeretet irányába mozdítja életünket.

— A zsinati pápák agglomerációja értelmében a pápa ma el akarja hagyni a múlt megfogalmazásából mindazt, ami nem lendít előre azon az úton, amelyen az emberiség eggyé válhatik a Jézustól örökölt szeretet alapján és erejében.

— Sokakból megütközést váltott ki a fenti irányban az első lépéseket megtevő Zsinat, és meg akarják lékelni a Zsinat hajóját. Orvosság: *rábízni magunkat a legutolsó laikus nőben is szóló képes és szóló akaró Szentírásekre*, odaigazítani a szeretethez gondolkodásunkat és életünket a teljes szabadság és minél teljesebb metanoia szellemében, hogy ezáltal az Egyház jobban hasonlítson Jézusra.

— Nem lehet egység ott, ahol kinevezett személyek teljehatalom-

mal rendelkeznek szavazási-döntési jog nélküli személyek fölött, ezért a következő szinódus témáját Nagy Szent Leó pápa adja: „Aki hivatottnak érzi magát, hogy emberek előjárója legyen, az gondoskodjék arról, hogy ezek az emberek megválasszák őt.” E tekintetben sajnálatosan lemaradtunk evilág fiaitól. Utol kell érniük, majd meg is kell előzniük őket — olyan munkahelyek megteremtésével, melyeken a dolgozók maguk választják meg a munkavezetőiket, és nem a tulajdonos jelöli ki őket.

— A hagyományok nevében és védelmében sokan kritizálják megkezdett utunkat. Őszintén figyelünk hangjukra, de csak azokat a hagyományokat akarjuk tovább őrizni, amelyek közelebb visznek minket az egyetemes emberszeretethez, hiszen a hagyomány nem önérték. Jézus is elvetette azokat a hagyományokat, amelyek nem simultak bele igéjébe. E tekintetben is példát adott nekünk.

— Sokan félnék az ökumenizmustól, pedig a szeretet természetéhez tartozik, hogy eggyé tesz. Óvakodnunk kell attól a káros önközpontúságtól, amely azt gondolja, hogy a misztériumokat tökéletesen meg lehet magyarázni, s éppen a mi egyházunk magyarázza tökéletesen. Jézus felfedte nekünk az Isten Országának misztériumát: a szeretetet. Jézus óta ez nem titok többé. Ebben kell egynek lenniük a keresztény felekezeteknek. Ennek érdekében kell életünket egyre jobban megtisztítani mindentől, ami ellenkezésben van a szeretettel.

Egy ily kontrapunkt, úgy gondolom, egyértelművé teheti, hogy az enciklika *megindult zsinati folyamatot az azt aggodalommal nézőknek a szemüvegén át vizsgálja, és őket nyugtatja*. Hangmegütése tradicionalizmus felé hajlik, s magában rejti a restauráció minden veszedelmét. Gondolom, azon kellene csodálkoznunk, ha a hangja más volna. A konklávé nem tudott megegyezni progresszista bíborosban, s így a hagyományőrök kerültek előtérbe. A lengyel pápát pedig meghatározta és meghatározza a remény, hogy a lengyel modell a világegyházban is hatásos lehet. Érthető tehát, hogy az újítások miatt aggodalmaskodók hangjára figyelt, és nem a zsinati folyamat elakadása miatt gondban levőkre.

Az enciklika *második egysége*: a megváltás misztériuma. Gondolatai:

— A megváltás misztériumát kell közelebb vinni az emberiséghez — ez az Egyház dolga.

— A modern ember bajról bajra hág, de Jézus visszaadta az Ádám bűne miatt eltorzult embereknek hasonlóságukat Istenhez.

— Istent Jézus kiengesztelte, s most Isten újra közeledik az emberiséghez. Hite bizonyosságával tudja az egyház, hogy a *keresztén történet megváltás örökre visszaadta az embernek a méltóságát*.

— Összetartozunk minden kereszténnyel azáltal, hogy hirdetjük a megváltás misztériumát, és harcolunk az emberméltóságért, amelyet Krisztusban megkapott minden ember.

— Az egyház az öre az igazságnak, s ennek ismerete teszi szabadá az embert.

A fenti gondolatokat meghatározza, hogy Jézus halála másminlyenné tette az embert, mint amilyen korábban volt; továbbá, hogy az emberiség sorsának jobbra fordulása azon fordul, magáévá teszi-e az enciklika gondolatait. Mi felel meg ezeknek a valóságban? A vallásos zsidóság azért nem hiszi el, hogy Jézus a Messiás, mert nincs salom, azaz nincs békesség az emberiség életében, de még a keresztények életében sem. Aligha kétséges, hogy a történelem legnagyobb tömeggyilkosságait (pl. Amerika népeinek kiirtása) megkeresztelt emberek követték el. A történelmi tényektől elvonatkoztatott és az azokkal szembenálló misztérium-igazságok hatóereje fellepte problematikus. Jézus is úgy tudta, hogy Istenbe, a Végtelen Szeretembe mindig módja volt belekapcsolódnia az embernek (nini-veiek). A főpápot által kivégeztetett Jézus erre a belekapcsolódásra

biztatott bennünket. *De helyettünk nem tudott és nem tud Istenbe kapcsolódni...* ahogyan Ádám sem kapcsolódott ki Istenből helyettünk. Jézus tanítványává válni — erre kell nevelnünk magunkat és egymást egy Jézus alapította és Jézushoz hűségű közösségben. Ha ezt tesszük, megtettük a dolgunk, és biztosan fel is figyel ránk a világ. Esetleg keresztre feszítések formájában, de esetleg a római százados döbbenetével is. Ennyit tehetünk. A többi a többiek dolga.

A harmadik rész: a megváltott ember helyzete a mai világban. Gondolatai:

— A politikai közösséggel össze nem elegendő egyház célja: Krisztussal járjon együtt minden ember, hogy felszabaduljon a megváltás misztériumának igazság- és szeretet-energiája.

— Az ember belső meghasonlása szüli a társadalmi ellentéteket.

— Csak az a technikai fejlődés jó, amitől az ember erkölcsileg jobbá válik: *szeretni kell a másik embert és nem uralkodni rajta.*

— Fegyverkezés helyett meg kell etetni az éhezőket.

— Az államnak biztosítani kell a vallásszabadságot.

A harmadik részben is vissza-visszajő a „misztérium”, de ebben a hangszerelésben is megszólal a jézusi igazság, amelyben már nincsen semmi misztérium, és amiben mindenki egyetért velünk, aki jóakarral van az emberiség ügye iránt. Itt egyetlen gondunk van csupán: *mi, katolikusok aligha vagyunk kevésbé fogyasztó társadalom, kevésbé fegyvergyártó, a fegyvereket másokra kevésbé ráfogók, mint a többi emberek.* Ereje e III. rész egyébként kifogástalan megállapításainak akkor lehetne, ha következne utána a fenti önkritika, majd felszól-

ítaná a keresztényeket életszínvonaluk csökkentésére, az éhezők megetetésére, az embertgyilkolni tanulás elutasítására, azaz a katonai szolgálat megtagadására. Végezetül világra szóló módon a pápa kezdené mindezekben a példamutatást, aminek következtében az egyház történetének 264. Péter-utódja hamarosan osztaná Péter és közös Mesterük sorsát.

Negyedik rész: az egyház küldetése és az emberi sors.

Gondolatai:

— Az Egyház a Lélek erejében végzi a maga nagy feladatát az ember szolgálatában.

— Az Egyházban valakik tévedhetetlenek (= a Tanfőhivatal tagjai), s a teológusoknak az a dolguk, hogy szolgáljanak ennek a Tanfőhivatalnak.

— Az Eucharisztia és a bűnbánat egyházának kell lennünk.

— Szolgálva kell uralkodnunk.

— Senki más nem tud bennünket úgy bevezetni a Krisztus-misztériumba, mint Mária; imádkozó egyháznak kell lennünk.

Ez utolsó rész kapcsán megint kontrapunktot kellene rajzolni, amelyben az imádság és a szentségek a Lélek felszabadítását szolgálnák az egyház minden egyes laikus és laika tagjában is. De ezúttal legyen elég arra utalni, hogy a teológusok nem kicsiny része úgy gondolja, hogy az igazság a valóság adekvát kifejezése, s nem gondolja, hogy ez az adekvát kifejezés akárminő hivatalnak is birtokában lehet, s éppen ebből a véleménykülönbségből adódik ma egyháznak egyik legnagyobb belső feszültsége.

Katolikus olasz költők Rómáról

Rómához nagyon is közelálló, azt sok tekintetben kiszolgáló olasz művészek így látták a pápai hatalmat — belülről. Dante a Jelenések Könyve 17. fejezet parázna asszonyát (mely a Bibliában mindig a hűhagyó egyház szimbóluma) látta Rómának, s Petrarccal együtt a hamisított „Nagy Konstantin-i adománylevél”-ből eredezteti az elfajulást, amidőn az egyházi hatalom nyílt jogigényét jelentette be a világi hatalomra. S amikor minden kifejlődött és napvilágra jutott, Michelangelo hitét megpróbálta baljós jelről beszélt szonettjei egyikében, s itt a keltezésnek is jelentése van.

Dante Alighieri

Isteni színjáték

(Részlet a Pokol XIX. énekéből)

...mert kapzsiságtok rontja a világot
jókat tiporva, rosszakat kímélve.

Már gondolt az Evangélista rátok,
mikor egy Nőt vizek fölött csücsülve
a királyokkal szajhálkodni látott.

Akinek e világra fölkerülve
hét feje volt s tíz szarv védte,
ha küzdött;
de férje megrontá, bűnbe merülve.

Istenné tettetek aranyt, ezüstöt,
nálatok bálványimádó se rosszabb:
egyed imád az, százakat a püspök.

Aj, Konstantinus, látod mennyi rosszat
szült nem megtérésed, de adományod,
mellyel először lett egy pápa gazdag!

(Babits Mihály fordítása)

Francesco Petrarca

Fájdalom kútja,
dühödés szállása

(A Daloskönyv CXXXVIII. szonettje)

Fájdalom kútja, dühödés szállása,
bűn iskolája, bős, eretnek oltár!
Hamis, rossz Bábel vagy, ki
Róma voltál,
sóhajnak, könnynek nincs itt megállása.

Álság kohója, börtön szörnyű mása,
hol nő a gaz, s hol minden jó
kiholt már!
Élőknek pokla! Krisztus Urunk hol jár?
Csoda, hogy vár még büntető csapása!

Atyáid ellen hol veszed a merszet,
ki egykor szűzi szegénységéből lettél,
orcátlan ringyó? És mi a reményed?

Paráznságod tán, vagy ebül szerzett
kincsed? Konstantin pedig vissza
nem tér!
De reng a föld, mely hátán
tűr ma téged.

(Rónai Mihály András fordítása)

Michelangelo Buonarroti

Levél II. Gyula pápa
Rómájából

Karddá, sisakká kovácsolva kelyhe,
vérét osztják mocskos kufár-marokba,
keresztje pajzs lesz itt, tövise kopja,
és mégis tart még Krisztus úr türelme!

De többé már ne merjen járni erre:
átdöfnék, vére egekig zubogna,
a bőrét rófre mérné maga Róma,
hol minden jónak útja elrekesztve.

Bár vágytam kincse s telt is némi
munka két kezemtől, ím:
condra földi testem, s úgy szenvedek,
mint Mórföldön Medúza.

S bár szegénység „kedves” is
a mennyben,
hogy kárpótol az ég, ha összezúzza
hitünket e baljós jel menthetetlen?!

Kelt Rómában,
a pogányság honában

(Majtényi Zoltán fordítása)

4. A 70. születésnap

A pápa minapi 70. születésnapjáról megemlékezett a világsajtó. A megemlékezések közül talán Heinz-Joachim Fischer tanulmánya az a legmélyebb⁵. Fischer főbb gondolatai:

— Már eléggé belénk vésődött, hogy mi jellemzi ezt a pápát: „...lengyel származása, a világ minden részébe elvezető utazásai, szigorú egyházkormányzata, a házasságról és családról, születésszabályozásról és fogamzásgátlásról elhangzott határozott nyilatkozatai, jámborsága és filozófiai képzettsége, világpolitikai szerepe, gyakran feszelen fellépése és hagyományos hitének szigorúsága, a világ lelkipásztorának, az egyház legbuzgóbb tagjának fáradhatatlansága.”

— Nehezünkre esik ésszerű magyarázatot találni arra, hogy miért játszott el és főleg ilyen mértékben az egykor annyira népszerű pápa egyesek, mindenekelőtt a katolikusok jóindulatát.

— Nem kellene-e II. János Pálnak olyan pápaként bemennie a történelembe, mint aki segített végleg megszabadítani az Egyházat és az emberiséget legádázabb ellenségétől, és mint aki saját bőrén tapasztalta meg a kommunizmus borzalmát?

— Nem kétséges, hogy hideg szél fúj a pápával és a kúriával, a római centralizmussal és a vatikáni kormányzás ellentmondást nem tűrő viselkedési formáival szemben... meghökkentő, hogy a tiltakozás ésszerű okát nem lehet mindig olyan egyszerűen megnevezni, mint ahogy a kritikusok meg vannak győződve róla. Tényként megmarad egy széles körben elterjedt *elégedetlenség*.

— A pápa elsősorban a katolikus hit biztos tanításainak van elkötelezve... a katolikus hit próbaköveként erősítette meg elődeinek a megnyilatkozásait a házasságról és családról, fogamzásgátlásról és születésszabályozásról, akár személyes előszeretettel, akár az állítólagos folytonos pápai tekintély iránti köteleességűtdatból.

— II. János Pál és a katolikusok viszonyát ráadásul megterheli az is, hogy egyesek a római kúriában és a püspökségeken pápábbak akarnak lenni a pápánál...

— A pápa kevésbé kész mások tanácsainak az elfogadására, ami megnehezíti azt, hogy gyakorolja a kollegialitást, ami az egyházban és a modern világban nagy értéknek számít. Egyes püspökök felpanaszolják, hogy a pápa ugyan meghallgatja őket, de nem hallgat rájuk. II. János Pál végtelenül komolyan veszi tisztségét, és hogyan lehetne ettől személyiségét elválasztani... önállóan gondolkodó, szellemileg szakavatott tanácsadókat kell kívánnunk közvetlen környezetében.

— Végezetül Fischer úgy látja, hogy kiválóan alakította a katolikus egyház viszonyát a többi vallásokhoz és a világhoz, és így konkludál: „A katolikusok tulajdonképpen meg lehetnének elégedve II. János Pállal.”

Mégsincsenek. Akkor se volnának, ha megvalósulna Fischer ajánlata a kiváló tanácsadókat illetően, a rossz közérzet, az *elégedetlenség oka nagyon mélyen fekszik*. Egyre többen gondolják úgy, hogy Jézus a maga ügyét a maga közösségre bízta rá. Amikor az a rábízás megtörtént, akkor ez a közösség 12 főből állt; ma pedig — az összes keresztény felekezeteket számítva — másfélmilliárd emberből. A pápa és nem kevesek — a múltban és a jelenben — ezt másképpen gondolják. Hogyan? Úgy, hogy Jézus egyfelől a maga ügyét 12 hierarchára bízta, másfelől pedig, hogy a 12-ből 11 feltétlen engedelmességgel tartozik 1-nek, a Péter-utódnak. Ez a látásmód csúcspontját érte el az I. Vatikáni Zsinaton. Tanítás és fegyelem vonatkozásában egyaránt. E látásmód alapján a pápa nem úgy szól hozzá Jézus egyháza tanításainak a kérdéséhez, mint aki *színtén* megkapta, ill. megkaphatta azt a Szentlelket, aki eligazítja-eligazíthatja őt a Jézustól tanított igazság dolgában, hanem charisma hierarchicumot kapott. A hivatalos tanítás szerint ezt ugyan minden püspök megkapja, de ez olyan állítás a hivatalos tanításban, aminek a valóságban nincsen fedezete. Nincs, mert az összes püspökök közös véleménye a pápa más véleménye esetén csak magánvélemény, amely egyfelől nem kötelez senkit, s amelyet másfelől a püspököknek nem is szabad képviselniük, hiszen ez lázadás volna az egyház hierarchikus rendje ellen.

Mindezt nem II. János Pál találta ki. Ezt a wadowicei kisminisztráns

így tanulta Figliewicz káplántól. Sőt, így tanulta szüleitől, nagyszüleitől. Mért rá haragszik akkor a katolikusoknak az a része, amely nem hiszi, hogy Jézus ilyen alkotmányt adott volna az ő egyháznak? Azért, mert a *II. Vatikáni Zsinat hatására ezek a katolikusok úgy gondolták, hogy most már hogy... pedig dehogy. Az a záradék, amellyel Felici kardinális VI. Pál nevében ellátta a Lumen Gentium konstitúciót, egyértelművé tette, hogy VI. Pálnak nem volt lelkiismerete szabad újtára engedni a Lumen Gentium megszavazott szövegét, amely úgy mondta el az egyház hagyományos alkotmányát, hogy ablakokat nyitott egy másfajta alkotmány számára is. II. János Pálnak pedig nem engedi meg a lelkiismerete, hogy ezek az ablakok ablakok maradjanak, s úgy magyarázza a II. Vaticanum szövegeit, hogy azok teljes harmóniában maradjanak mindazzal, amit már kisfiúként tudomásul vett Wadowicében az egyház alkotmányáról, és aminek az alapján funkcionál az a lengyel egyház, amelynél jobban funkcionálót a pápa a világ egyetlen részegyházában sem tapasztalt. Az, hogy a pápák XXIII. Jánostól kezdve nemigen beszélnek ex cathedra, azaz „tévedhetetlenül”, nem jelent módosulást, mert minden püspöktől és minden paptól és minden „egyházhűnek” tekinthető katoliktól elváratik, hogy ne kerüljön szembe a nem tévedhetetlennek szánt pápai állásfoglalásokkal sem (lásd a teológiai bizottság 1990. júniusi instrukcióját⁶). A klérushoz tartozók karrierje fordul ezen, a laikusoknak csak a klérus előtti hitelük.*

Az I. Vatikáni Zsinat nemcsak tanítás, hanem fegyelem vonatkozásában is megkoronázta a korábbi fejlődést. A pápa nemcsak és egyedül tévedhetetlen, hanem egyedül a pápáé a jurisdikációs hatalom is. Ő mondja meg, hogy ki lehet püspök, és hol lehet püspök valaki az egyházban. Aki pedig egyszer ily módon püspökké lett, addig gyakorolhatja tisztét, amíg a felszenteltsége mellett jogahtósága is van ezt gyakorolni. Ezt a jogahtóságot pedig a pápa bármikor megvonhatja tőle. Egy ilyen alkotmányt sokféle névvel lehet illetni: hierarchikus, centralisztikus, diktatorikus, a katolikusok, a papok gondolhatnak, amit akarnak, de püspökké más nem lehet, csak az, aki azt mondja, amit mondani kell. A további előrejutásnak a ranglétrán ugyanez a feltétele. Egyszerűen kifejezve: *ebben a hierarchikus alkotmányban a pápa kinevezett tisztségviselőkkkel óhajja előbbre vinni Jézus egyháza ügyét*, akár egyházmegyes püspökökről, akár a római központi hivatalok bíborosairól van szó. E hierarchikus alkotmány addig áll fenn, amíg elegendő számban vannak az egyháznak olyan tagjai, akik elhiszik, hogy Jézus is ezt akarta. Elhiszik és fizetik az egyházi adót.

Ennek a nagyon buzgó, s talán a pápai átlagon felüli tanultsággal is rendelkező, képtelen munkabírású, egyfelől imádságos, másfelől annyira barátságos pápának *jut osztályrészul az a keserű sors, hogy*

A pápa bocsánatot kér a gályarabságba hurcolt protestáns lelkészekért?

„Az április 26-i református lelkész fórumon kedélyeket kavarró kérdés volt a pápa magyarországi látogatásának debreceni felvonása. A nagytemplomban tervezett ökumenikus látogatását egyesek a templom megszenteltetésének tartják, s így ennek megakadályozása végett azt tervezik, hogy palástos lelkészek a lépcsőkre feküdve próbálják meg majd elállni a római egyház pontifexének oda való bemenetelét. A mérsékeltberek pedig azt hangoztatják, hogy a templomi ökumenikus szertartás előfeltétele az lenne, ha a pápa előtte bocsánatot kérne a reformátusoktól a gályarabság gyötrelmeiért, s megkoszorúzná a templom mögötti gályarab-emlékszobrot.”

(Egyház és Világ, május 3.)

(A protestáns lelkészek katolikusok által történt gályarabságra hurcolásának történetét bemutató Moldova György Negyven prédikátor c. regénye)

nincsenek megelégedve vele. Amikor öt pappá szentelték, még XII. Piusz volt a pápa. Mert volna valaki a teológusok közül vele szemben elégedetlenkedni. Congar, Chenu és a többiek repültek a katedráljokról olyan megfogalmazások miatt is, amelyekben csak a legváltabb fülűek voltak képesek felismerni a „nouvelle théologie” hangját. A jelenlegi pápa is röpíti bőséggel a teológusokat, de kénytelen viselni katolikus folyóiratokban és könyvekben is az egyre élesebbé váló kritikákat, melyek magatartását illetik. Mért kénytelen? Mert változnak az idők. Az elmúlt századok során a francia forradalmat előkészítő felvilágosodás gondolatvilágának hatására egymás után számolódtak fel az isten kegyelméből való királyságok, bár a 19. századi francia katolikus romantika filozófiája megpróbálta a világi uralkodókat is tévedhetetlennek igazolni. Hiába... mert „vissza nem foly az időnek árja...” (Arany). Az egyházat strukturálisan lekoppintani igyekező bolsevizmus napjainkban adja be a történelmi fejlődésnek, a maga tévedhetetlenségének kulcsát... mert az ilyesmi, ha századunkban kezdődik, íme, csak 70 esztendő tud megérni. A miénk régebben kezdődött. Régebben, bár — s én is osztom azok véleményét, akik úgy gondolják, hogy — biztosan nem Jézus Krisztussal, mert Jézus a szeretetről szóló tanítást adta át egyházának bizony azt várva tőle, hogy attól el ne tévedjen. Mindenesetre mára eljutottunk oda, hogy a teológusok merészebbje — s egyre többen vannak ilyenek! — az *Egyház strukturális bűnéről, sőt eretnokségéről beszélnek.*

Úgy tetszik, az abszolút monarchiáknak befellegzik. Azt gondolom, hogy ennek teremtésteológiai alapja van. Ez pedig nem más, mint hogy Isten képére lettünk teremtve... s hogy ennek következtében van az emberi méltóság. Ha meghívom egy nálam nem kevesebb hozzáértéssel rendelkező embertársamat egy feladat elvégzésére azzal, hogy én majd parancsolok, s ő engedelmeskedik; ő pedig erre hajlandó, alighanem kényszerűségből vagy karrierista megfontolásból teszi ezt. De elhinni, hogy a hivatallal rendelkező személy hivatalánál fogva mindent jobban tud, mint én, ez már súlyos személyiségzavar. *Az emberméltóság felelősséget is jelent. S ez a felelősség — egészséges személy esetén — nem engedi, hogy üres cédulának aláírjam a nevemet. Erre valaki mondhatná, hogy látszik: nem végeztem hadi akadémiát. Ha végeztem volna, tudhatnám, hogy a hadi siker az okoskodásmentes és feltétlen engedelmisségen áll vagy bukik. Csakhogy a civil társadalom is jól tudja ma már nem kevés helyütt, hogy a társadalom nem hadsereg, s nincs az a rossz 'demokrácia', amely annyi bajt és kárt tudna okozni, mint egy parancsuralmi rendszer. Az egyházon belüli parancsuralmi rendszerre is érvényesnek gondolom ezt a megállapítást. Egy ilyen rendszernek magamat odaadni, karrierizmust feltételez... nagyon tiszta emberek esetében pedig súlyos, nagyon súlyos belső megosztottságot, skizofréniát, ill. az agymosás elvállalását. Ez a dolog szubjektív oldala. Objektíve pedig egyet jelent a kontraszelekcióval. Gondolkodni képes ember nem megy oda, ahol nincsen szükség gondolatainak az erejére, ahol azt kívánják tőle, hogy keresse a nadrágvarrást, mint a katona, aki vigyázzállásban mondja: igenis. A nem gondolkodók és a karrieristák választódnak ki ebben a rendszerben.*

Hogy mindezek azt eredményezik, hogy a katolikusok nem kicsiny hányada elégedetlen egy nagyon odaadott emberrel szemben, ez ennek a nagyon odaadott embernek súlyos, nagyon súlyos keresztje. De mért nem ül le beszélgetni azokkal, akik — talán nem kevésbé Jézusnak adottsággal — másképpen gondolkodnak, mint ő? Azt hiszem, képtelen rá. S ennek az okát nem valaminő általánosan ismert személyiség-faktorban, nyitottság- vagy alázathiányban gyökerezőnek gondolom. *Ezt a faktort inkább „Wadowice- vagy lengyel-tényezőnek” nevezhetném. Úgy érezheti a pápa, hogy tönkre fordul az egyház ügye, ha enged. S ez mutatja az egyház strukturális bűnének, eretnokségének végzetes hatalmát. Így vagy úgy nagyon sok tiszta ember hordozza és nyúgí ezt az övéhez hasonló tényezőt. Egy nagyon tiszta pap, tanítványom is, mondta egy ízben nekem: „Ha Ratzinger elítél, nem maradhatok mellette.”*

Egy nagyon magas egyházi, vatikáni méltóság írta egyszer nekem: olyan sok jót hallott rólam, hogy biztos volt benne, azonnal deferálok, ha gondolataimat „egyházi” (értsd: a hierarchiától kapott) kritika éri. Ami nincs meggyőződésből, az bűn. Jézus egyházában

Tévedhetetlen?

VII. Gergely (1073-1085) pápa 1075 márciusában tette közzé az alábbiakat:

Dictatus papae

1. Egyedül a római egyházat alapította az Úr.
2. Egyedül a római pápát mondhatjuk joggal egyetemesnek.
3. Püspököket egyedül ő tehet le és helyezhet székükbe vissza.
4. Követe a zsinaton minden püspököt megelőz, még ha ő maga alacsonyabb rendű is; ugyancsak a püspökök elmozdítására ítéletet hozhat.
5. A pápa távollévőket is letételre ítélhet.
6. Az általa kiátkozottakkal egyebek közt még ugyanabban a házban sem tartózkodhatnak.
7. Egyedül neki szabad a korszükségletnek megfelelően új törvényeket hozni, új püspökségeket alapítani, káptalant apátssággá alakítani, és fordítva; gazdag püspökségeket felosztani és szegényeket egyesíteni.
8. Egyedül ő használhat császári jelvényeket.
9. Egyedül a pápa lábait kötelesek az összes fejedelmek megcsókolni.
10. Egyedül az ő nevét említik az egyházakban.
11. Az egész világon csak őt illeti meg a pápa név.
12. Jogában áll császárokat letenni.
13. Jogában áll, ha a szükség úgy kívánja, püspököket az egyik püspöki székből a másikba áthelyezni.
14. Bármely egyház klerikusát tetszése szerint felszentelheti egy másik részére.
15. Az, akit a pápa szentelt fel, bármelyik egyház előljárója lehet, és nem bízható rá alacsonyabb tisztség; azt, akit a pápa szentelt fel, más püspök magasabb rendre nem szentelheti fel.
16. Rendelete nélkül nem lehet egyetemes zsinatot összehívni.
17. Tekintélyének támogatása nélkül semmiféle capitulum és semmiféle könyv nem tekinthető kánoninak.
18. Ítéletét senki meg nem változtathatja, míg ő egyedül minden ítéletet megmásíthat.
19. Senki fölülte nem ítélkezik.
20. Senki ne merészeljen az Apostoli Székhez fellebbezőt elítélni.
21. Minden egyház fontosabb ügyét eléje kell terjeszteni.
22. A római egyház még soha nem tévedett, az Írás tanúsága szerint örökké tévedhetetlen lesz.
23. A római pápa, ha a kánonoknak megfelelően választották, Szent Péter érdemeire való tekintettel kétségkívül szent lesz, mint ezt Szent Ennodius paviai püspök bizonyítja, mivel ebben sok szent atya egyetért és amint Szent Symmachus pápa dekrétumaiban található.
24. Az ő parancsára és felhatalmazásával az alacsonyabb rendűek is vádat emelhetnek.
25. Püspököt zsinat egybehívása nélkül is letehet vagy visszahelyezhet.
26. Nem tekinthető katolikusnak az, aki a római egyházzal nincs egységben.
27. A gonoszoknak tett hűségsküdtől az alattvalókat feloldozhatja.

(Forrás: Gergely Jenő, *A pápaság története, Budapest, 1982, 92. o.*)

meggyőződéses emberekre van szükség. Ezeknek asztalhoz kell ülniök, s meg kell keresniök a lélek közös nevezőjét. Ha nem tudom elviselni az enyémmel azonos célt szolgálni akaró személyek más-képpen, az enyémtől eltérő gondolkodását, ha nem ülök le velük egy asztalhoz, nem az Isten országát építem, hanem valami egyebet.

Kivel sétált a laikus Jézus Galilea napsütötte dombjain? Tizenkét főpappal vagy tizenkét laikussal? Ha az előbbi a valóság, Jézus maga vetette meg az alapját annak a süketnéma párbeszédnek, amely ma a hierarchia és a másképpen gondolkodók között folyik vagy inkább nem is folyik. Ha tizenkét laikussal, akkor leülhetünk az asztalhoz, hogy meghallgassuk egymást: mit gondolunk, mit is kíván tőlünk most és itt az Isten.

A fentiekben az említett elégedetlenség legmélyebb okaira próbáltam rávilágítani. S annyit teszek még hozzá, hogy ezen az elégedetlenségen aligha tud segíteni egy III. Vatikáni Zsinat, és egy második XXIII. János sem. A püspökök — kinevezett hivatalnokok. Segíteni csak az a zsinat tud majd, melyet nem kinevezett, hanem az Isten népétől megválasztott tisztviselők fognak alkotni... Mert van a pápa zsinata (= kinevezetteké!), és van az egyház zsinata (megválasztottaké!). Csak ez az utóbbi teheti rendbe nem kevés dolgunkat... a strukturális bűn elvetése után egybehívott zsinat.

5. Álmodom egy pápáról

Amikor a hazai boisevizmusnak nem tetszett, hogy engedély nélkül kisközösségbe jártunk, több napos zárt lelkigyakorlatokat tartottunk, s nem voltunk hajlandók embergyilkolásra kiképződni, és ezért állami nyomásra — hazai püspökeink leeretnekeztek s felfüggesztettek bennünket, akkor Casaroli vatikáni államtitkár nyílt levélben szólított fel minket, hogy engedelmessédjünk püspökeinknek... Casaroli ezt — így írta — II. János Pál nevében üzent nekünk. Amikor erre se hagytuk abba a kisközösséget, a lelkigyakorlatot, a katonáskodás elutasítását, akkor Ratzinger, a hittani kongregáció prefektusa megírta, hogy az Egyházrend című kéziratomban „ahogy hangzik — téves, veszélyes és félreérthető” — s ő is II. János Pál nevében írta, amit írt. Írták pedig mindezeket azért, mert — ha nem így van, cáfolja meg majd a történeti kutatás — a hazai pártállam eme nyilvános üzenetek nélkül nem volt hajlandó engedélyezni a Vatikánnak, hogy kinevezhessen újabb püspököket; persze olyanokat, akiket az ateista pártállam a maga törekvéséhez — a vallás elhalása! — megfelelőeknek tartott. II. János Pál hivatalnokai — az ő nevében — teljesítették a pártállam kívánságait; s ennek ellenében püspöki méltóságba helyezhették azokat, akikben a pártállam bízott — elítélve azokat, akiket a pártállam a vallás elhalása akadályozóiként tartott számon. Megint nem vonom kétségbe a Casaroli-Ratzinger-Wojtyla vatikáni sor legteljesebb jószándékát. Írásaik megfogalmazásán érződik is a „kínkeserv”. De megírták, amit írtak. Mért tették? Meg vannak győződve valamiről: *államhatalmi engedély nélkül nem lehet egyházat építeni*, s ezért az államhatalmi engedélyért áldozatokat is kell tudni hozni... s ezt nem tekintik megalkuvásnak, csak okos kompromisszumnak.

A nyugati „haladó” gondolkodású teológusok számon kérik a pápán azt, amit az evangélium tartalmából — függetlenül attól? — a felvilágosodás megértett és magáévá tett, ti. az emberi jogokat; és súlyosan elégedetlenek, mert a hierarchia kiskorúakként kezeli az egyház tagjait: hozzászólási jogukat is megkérdőjelezi, döntéshozatali joguktól eleve elhatárolja magát. *A magam elégedetlensége ennél szélesebb, alapvetőbb.* Azért ilyen, mert elutasítom azt a paktumot amelyet az egyház Nagy Konstantinnal kötött, s amely mind a mai napig érvényben van... a hierarchia gondolkodásának a gyökereiiig érden. Jézus a pusztában visszautasította az evilági nagyság, gazdagság és hatalom kísértéseit; s egy olyan társadalom felépítésébe kezdett, amelynek eszköztárában a fegyverre épülő hatalom nem található meg. Csak életét odaadó hatalmat ismert el a maga társadalmában, életet elvevőt nem. Jézust az evilági nagyok, gazdagok, hatalmasok — profán és vallási képviselőik egyaránt — kiutasították az élők sorából. Akik pedig követték Jézus magatartását, azokat eretnekeknek minősítettük és máglyára küldtük. Így jártunk el, mert a „Ne ölj!” parancsot érvényesnek tanítottuk a rablőgyilkosokra

vonatkozóan, de felfüggesztettük érvényét az apostoli és nem apostoli királyok esetében és az ezeknek engedelmessékedő egész „keresztény”(!?) társadalom esetében is. A hatalom parancsára embereket gyilkoló hivatásos és nem hivatásos fegyverforgató lehet egyháztag. Ez az én minősített elégedetlenségemnek az oka. Az evilági ország és az Isten országa egybekeverése. A fából vaskarika. Az Isten országa reményének elszabotálása.

Ebben az 1600 esztendőn keresztül húzódo magatartásunkban a mai nyugati „haladó” teológia nem marasztalja el a hierarchiát. Magam pedig álmodom egy jelenlegitől eltérő egyházrendről, amelyben a hierarchia nem üldözi a kicsiség-szegénység-szelídség jézusi eszményeit felvállalókat, hanem maga is ott található az ezeket az eszményeket felvállalók körében. Álmodom, mert Isten létéről, Jézus istenfiúságáról, az ő egyházáról és lakomájáról — ha tetszik: misztériumáról — bizonyosságot tenni a világnak üres és értelmetlen, ha mindezek nem a jézusi magatartás lételméleti hordozóiként jelennek meg akár mi magunk, akár az egyházon kívüli emberiség szemében. Egy ilyen egyház nem ismer majd semmiféle uralkodást (-archia), azt nem fogja a szent (hier-) jelzővel ellátni, hanem csak pándüliát, azaz a mindenkit (pán) szolgálni (dülia) akarást ismeri majd. Meghatározva Isten, a próféták és Jézus reményétől (elpisz), azaz nem utópiától, hanem elpídiájuktól. Ekkor az egyház — ám kiseded nyájként — utat fog mutatni a világnak, mert bizonyítani fogja, hogy körében megvalósult a szolgálás, az adás és a mindent megbocsátás, tehát a szeretet országa.

Uralkodó Jézus-tanítvány — ez ellentmondás; gazdag Jézus-tanítvány — ez is ellentmondás, embergyilkos fegyvert használó Jézus-tanítvány pedig a legnagyobb ellentmondás. Jézus nem uralkodott, nem volt vagyona, Péter kardját is hüvelyébe dugatta. Isten sem uralkodik, csak él és szeret. Azt, hogy uralkodik, Ágoston találta ki... a Nagy Konstantin-i fordulat után. Ideje volna elhagyni és visszatérni a Jézushoz közelebb álló századok doxológiájához, hogy mi se uralkodjunk testvéreink hitén.

Most pedig álmodom. Arról, hogy II. János Pál pápa ezt elolvassa és megszólít engem:

— Igazad van, testvér! De hiszed, hogy ez lehetséges?

— Hiszem. Hiszem, mert Jézus mondta... és hiszem, mert belepusztul az emberiség, ha meg nem csinálják valakik. A Jézus-tanítványok, mi, az Egyház... hiszen erre lettünk.

Óbudavár, 1990. aug. 8.

Bulányi György Sch.P.

Jegyzetek:

4 II. János Pál pápa első enciklikája és levelei Bp., 1980.

5 B. J., II. János Pál 70. születésnapjára Mérleg 1990/2. 114-7. lapok

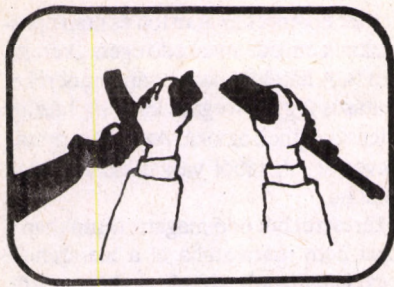
6 Theologenkommision: Dogma darf kein „totes Relikt” sein, Kirche Intern 1990. július (Nr.7) 9. oldal; Walter Axtmann: Strafe für schlimme Professoren, Kirche Intern 1990. augusztus (Nr.8.) 10-11. oldal

Ha Jézus a pápáról vett volna példát

Biztonsági intézkedések a Hegyi Beszéd előtt

„A Hegyi Beszédén kizárólag az előre kiadott ingyenes belépőkkel lehet részt venni, amelyek a zsinagógákban igényelhetők. Saját hintóval történő utazás esetén parkolócdulákat is kiadnak majd. Napvilágot látott már a biztonsági intézkedések egy része is, így annyi már bizonyos, hogy a Hegyi Beszéd színhelyére szűrő, vágó és egyéb veszélyt jelenthető eszközöket tilos lesz bevinni. Mindenkinek számítnia kell arra, hogy a biztonsági szervek legalább három alkalommal tartanak majd ellenőrzést a szektorbeli helyek elfoglalásáig.”

(Pesti-Jeruzsálemi Hírlap, 0031, április 30.)

Egyházi zűrzavar

(Gerhard Kaiser cikkének ismertetése a Schwäbisches Tagblatt II. 23-i számából)

Az emberek az egyháztól útmutatást várnak, mikor az öbölháború etikai értékeléséről van szó. Ezzel szemben az egymásnak ellentmondó értelmezések összezavaró kínálatából lényegében mindent ki lehet hozni. Míg egyesek azt mondják, hogy Isten akarata szerint a háborúnak elvileg nem szabadna lennie, mások azt tartják, hogy a kereszténység semmiképp sem jelent pacifizmust.

Az „igazságos háború” formulája körül egyházon belüli viták zajlanak. Egyáltalán, igazságos lehet a háború, amikor pusztításai az ártatlanul szenvedőkre nézve mérhetetlenül igazságtalanok? Aquinói Tamás az ágostoni tanítást az igazságos háborúról úgy fogalmazta, hogy a háború önmagától nem bűn, ha azzal a szándékkal folytatják, hogy megakadályozzák a rosszat és helyreállítsák a rendet. A II. Vatikáni Zsinat a háború alapvető elítélése mellett elismerte a kormányok jogát a védelemre abban az esetben, ha a békés rendezés minden lehetőségét már kimerítették.

Az iraki jogtiprásra válaszoló szövetséges hadműveletekre inkább a katolikus, mint az evangélikus oldal mondott óvatosságot és korlátozott igent. A német püspöki konferencia elnöke, Karl Lehman felteszi a kérdést, vajon a szabad nyugati világnak el kellett volna-e tűrnie a háború elkerülése érdekében, hogy Hitler lerohanta Lengyelországot? Josef Stimpfle augsburgi megyéspüspök úgy ítéli meg a dolgot, hogy az erőszak alkalmazása végső kiút lehet, hogy gátat vessenek az agresszornak. Walter Kasper, Rottenburg-Stuttgart püspöke elveti a mások kárára képviselt hamis békeszeretetet és a kényelmes ’nélküllem-álláspontot’; a keresztények nem menekülhetnek el a világ konfliktusaitól. Hans Küng úgy nyilatkozik, hogy az ENSZ alapokmányának 51. fejezetével összhangban lévő legitím önvédelmi jogot nem közömbösíti a Hegyi beszéd sem. A béke, mint az igazságosság műve teljes mértékben jelentheti a megtámadott megvédését és a támadó lefegyverzését. (A lényegi kérdésekben ennyire nem kritikus a ’kritikus teológia’? — a szerk.)

Ezzel szemben Franz Kamphaus, Limburg püspöke, egy pásztorlevelében teljes mértékben hátat fordít az ’igazságos’ háborúnak. Még a jó célhoz mérten is túlságosan aránytalanul borzalmasak az eszközök manapság.

Időközben a pápa mintegy negyven nyi-

Erősítsük meg (vö. Lk 22,32) a pápát az erőszakmentesség hitében

Megtört egy évezredes megegyezés?

Róma, január 16. szerda este: az USA szentszéki követe fölmege az Apostoli Palota harmadik emeletére és átadja Bush elnök válaszáat a pápa békefelhívására. Válaszában az elnök biztosítja a pápát, hogy egyetért a felhívással. A nagykövet úgy hagyja el a Vatikánt, hogy egy szót sem ejt a már meghozott döntésről: alig két óra múlva bombázni fogják Bagdadot. II. János Pál bizalommal tér nyugovóra. Röviddel éjjel után telefonhívás ébreszti föl: az Olasz Köztársaság elnöke tájékoztatja őt, hogy az öbölháború megkezdődött.

A háború nem megoldás

Mély szomorúságról, nagy csalódásról beszél a pápa január 17-e reggelén. Békeakciójának sikerételensége azt jelenti, hogy a Nyugat magára hagyta a pápaságot. Az a Nyugat tette ezt, amely tavaly a kelet-európai kommunista rendszer megdöntéséhez való hozzájárulása miatt ünnepelte a pápaságot. Egy évezredes megegyezés tört meg azzal, hogy II. János Pál nem adta meg a vallásos igazolást a háborúhoz. A Kuvait iraki megszállásáról mondott szavait („Nem lehet elfogadni, hogy az erősebb jogát brutálisan rákényszerítsék a gyengébbre”) valószínűleg általánosabban értette.

A pápa indítékai

A pápa tudott arról, hogy Irak kész visszavonulni Kuvaitból, ha garanciát kap a közel-keleti konferencia összehívására. A békés megoldás keresésének kötelességét

latkozatot tett az öbölháborúval kapcsolatban. II. János Pál nem fárad bele annak ismétlésébe, hogy a háború nem alkalmas eszköz a nemzetek közötti problémák megoldására. De amikor az olasz baloldal túlságosan buzdogn dicserő, azért leszögezte, hogy a Vatikánban nem pacifisták ülnek, akik a békét mindenáron akarnák.

A protestáns táborban a viták ellenére Anglia anglikánjai meglehetősen egyedül állnak abban, hogy rétori egyensúlyozgatások nélkül az öbölháborút mint ’szükséges rosszat’ eltűrik. Ez az Egyházak Világtanácsának canberrai közgyűlésén világossá vált.

Az Egyesült Államok egyházaiban is vannak ellentétes vélemények. Míg olyan kon-

hangsúlyozta, amely megfelel „a palesztin nép legitím reményeinek” és „Izrael állam biztonságának”. Ezenfelül látta, hogy a háború tönkretenné egyháza súlyos fáradósait az iszlámmal folytatott párbeszéd érdekében és az iszlámban a fundamentalisták előretörését okozná. Ezért törekedett kiváltani az egyházat a Nyugat élvonalából, hogy a háborút ne lehessen a keresztények iszlám elleni háborújának tekinteni.

A vatikáni diplomácia egy tudósítása szerint az amerikaiak már augusztus közepén meghozták a háború melletti döntésüket, kettős céllal. Egyrészt a — Nyugatnak köszönhetően — felhalmozott iraki katonai hatalom csökkentése érdekében. Másrészt egy új közel-keleti geopolitikai rend érdekében, mely szerint Libanont felosztanák Szíria és Izrael között és a palesztinokat Jordániába telepítenék.

Egység a béke ügyében

A háborút az emberekbe szuggéráló hangok reakciói jegesek voltak a pápa által létrehozott töréssel kapcsolatban. De szövetségek, mozgalmak, teológiai, társadalmi és politikai erők gyűltek köréje, a felszabadítási teológia képviselőitől a nagy pacifista mozgalmakig, amelyek a tereket, az egyetemeket és a templomokat megtöltötték. A békéért síkraszálló pápát olyanok is támogatják, akik egyházpolitikájával nem értenek egyet.

(A Kirche Intern áprilisi cikkének ismertetése. Ez a cikk nem említi, hogy a pápa elhárította volna magát a pacifizmustól.)

zervatív prédikátorok, mint a Bush-barát Billy Graham megengedik, hogy néha harcolni kell a békéért, addig a protestáns hitközösségek túlnyomó része elutasítja a háborút.

Kirívó és nyugtalanító az egyházi szövívők véleményének eltérése. Pedig — jámbor sajnálkozásként — két megfontolást a háború igazolói is hangsúlyoznak. Borzalmas, hogy ez a háború hetek alatt több pénzt nyel el, mint amennyi szükséges volna a nyomorregiókban az éhezők túléléséhez. S az érintett világvallások — a kereszténység, az iszlám és a zsidóság — közötti párbeszédre a véröntés ma még át nem látható visszavetést jelent.

Meditáció

Elnézem
életem
nyűgeit
S közben
arra gondolok
hogy tudnék
futni
nélkülük
Csak legalább
ez ne lenne
vagy a másik
de marad

eldobhatatlan
a kolonc

Vagy inkább
súly ez
mely alatt
megnő a pálma

G.G.A.

Mindenki fél
a gyáva is
meg a hős
De nincs is hős
meg gyáva
Csak aki elfut
aki ott marad
S aszerint lesz hős
vagy gyáva
hogy elfut
vagy ott marad.

Erőszak-ügyben újra el kellene küldeni Rómába Szt. Pál levelét?

Ne igazodjatok a világhoz

(A Római levél 12,2 verse nagyon aktuálisnak tűnik azon nyilatkozatok láttán, amelyek a Mérés 91/1. számának kitűnő sajtószemléje gyűjtött egybe.)

Az Egyházak Világtanácsa 7. nagygyűlésén Canberrában éles ellentéteket okozott a háború erkölcsi megítélése. Volt, aki a szakadás lehetőségéről tudósított. Az USA több mint ötven protestáns és ortodox egyháza, valamint a katolikus egyháza az amerikai kormánypolitikával szembeni ellenállásra szólítottak fel. Joseph Ryan amerikai tábori érsek ezzel szemben így ír pásztorlevelében: „A Perzsa-öbölben elkötelezett katonák nemes és fontos küldetést teljesítenek, életüket kockáztatják az agresszió elleni védelemben és a világ biztonsága fölött őrködve.” (Magyarországon most vezetik be a tábori lelkészséget. Láthatjuk, mit várhatunk az ilyen 'pásztoroktól' — a szerk.) Indokoltan minősítette a kuvaiti beavatkozást Basil Hume, westminsteri bíboros érsek is.

Noha Bush is az igazságos háborúról szóló ágostoni tanításra hivatkozott, a pápa nem húzta át ezt a tanítást (amelyről Jean-Yves Calvez SJ az Études-ben így ír: „A szelíd Jézusnak a fegyverfogást tiltó szavaival ellentétben Ágoston és követői erkölcsileg megengedett, sőt esetenként kötelező háborúskodásról beszélnek.”). Január 12-én a Vatikánál akkreditált diplomaták előtt pusztán gyakorlati ellenérvet hozott fel: „Az egyház tanítása szerint igazságos ügy védelmében csak akkor szabad erőt alkalmazni, ha a várt eredmény kellő arányban van vele s ha kellőképp felmérték következményeit.” Éppen a háború kitörése után, január 17-én a pápa elvileg is leszögezte: „Nem vagyunk pacifisták, nem akarunk békét minden áron, hanem igazságos békét.” (Természetesen a pacifisták is igazságos békét akarnak, de ezzel nem lehet háborút igazolni. A háborúk a győztesek által diktált békét hoznak. Hányszor bizonyult a történelem során igazságosnak a győztesek által diktált béke?)

Ha a háború igazolhatósága a pápai tanítás szerint a pusztítás és az elért eredmény arányán fordul, akkor egyáltalán nem csodálkozhatunk, ha a politikusok és a katonák

Karol Wojtyła 1939-ben, a lengyel hadseregben

úgy gondolják, hogy a háború gyakorlati következményeit tekintve ők illetékesebbek a pápánál: „Ritkán tévedett ennyire egy pápa, mint II. János Pál az öbölháborúval kapcsolatban. Az egész emberiség alkonyát jelentené, visszafordíthatatlan kalandot, jósolta a légi offenzíva kezdete előtt. Valójában a szövetségesek politikája és stratégiája a há-

borút és az áldozatokat olyan mértékben korlátozta, mint még soha.” (Süddeutsche Zeitung)

Az USA katolikus püspökei 1983-ban újragondolva az igazságos háború tanát, hét feltételét szabták az 'igazságosság'nak. Hogy a gyakorlatban ezek is mennyire használhatatlanok, mutatja P. Xavier Thévenot, a párizsi Institut Catholique morálteológia-professzora bizonytalanító mérlegelése.

Úgy tűnik, ezek az egyháznak állított tanok csak arra jók, hogy a keresztények — bár vitatkozva és néha gyötrődve — résztvegyenek az érdekek, félelmek, erőviszonyok megszabta folyamatokban és hogy a győztesek végül mindent igazolhassanak.

ZECIRUNG: MESTER

(Publik Forum Nr.3 /91)

Budapesti Telefon Nyelvtúdió

A Család Alapítvány — Irotron Kft. Budapesti Telefon Nyelvtúdiót indít angol, német, francia, olasz, török, arab, perzsa nyelvekből azok számára, akik konkrét cél (pl. külföldre utazás) ill. nyelvtudásuk szinten tartása érdekében fejleszteni akarják beszéd-készségüket.

Tízser félórás telefonbeszélgetés ára 1991 Ft. Ez a telefonköltséget is magában foglalja. Jelentkezés a 112-9430/226 telefonszámon, vagy levélben: 1476 Bp. Pf. 40. A tanfolyam díját az MHB 202-10809 számla javára kérjük befizetni Telefon Nyelvtúdió megjelöléssel.

A cél kifejezetten a társalgás, a nyelv gyakorlása, hogy a látens tudás készséggé érleljön. A telefonbeszélgetés végig az idegen nyelven folyik, az adminisztratív közlenedokról is, sze-

mélyessége pedig közösséget teremthet. A félórás beszélgetés nagyobb hányada a tanulóé, a tanár csak kérdez, javít, rávezet. A tanuló meghatározhatja a témakört és a tanár ebből is készül. Figyeli a kiejtést és a nyelvtani hiányosságokat s aszerint gyakoroltat.

Kezdeményezésünkkel elsősorban a mozgássérült, gyengén látó ill. vak tanárok részére szeretnénk munkát és szakmai érvényesülést biztosítani. Nagymértékű tanulói igény esetén azonban szívesen foglalkoztatunk munkanélküli, nyugdíjas vagy aktív nyelvtanárokat is. A tanulókat színvonalas oktatással és személyes ráfigyeléssel szeretnénk szolgálni.

A jelentkezőket a koordinátor beosztja a tanárokhöz. A tíz félórás beszélgetés időpontját már a tanár egyeztetni a jelentkezővel. Mindig a tanár kezdeményezi a hívást.

A szolgáltatást igénylők és további oktatók jelentkezését várjuk.

Néha megérkezünk

Fények bújnak tigris hízak meleghez, zsolozsmázik a reggeli csend, s néha eljutnak botló szavaink haragok ünnepes sátorához.

Szűk Balázs

Kiss József Ferenc
gépkocsiszakoktató.
Lakás: 1037 Budapest,
Gyógyszergyár u. 28.
Demény magán - autós - iskola
A Blaha Lujza térnél az
EXPRESSZ udvarban: József krt 9.
Telefon: 114-33-32. Hallássérültek
tanítására is fel vagyunk készülve.

Béke-hírek

B. Häring katolikus morálteológus nyilatkozata: Nem az iraki diktátor, hanem a kőolajra épülő gazdasági struktúra rabszolgasága az igazi ellenség. Mindent meg kell tenni, hogy az olajfelhasználás világszerte csökkenjen, az alternatív energiaforrásokat alkalmazzák és a fejlett társadalmak megváltoztassák életstílusukat. (Linzer Kirchenzeitung, febr.21.)

(Häring már beharangozott könyvéből, amely németül két év alatt hat kiadást ért meg, további részleteket közlünk lapunk következő számában.)

Az Alba Kör (Katonai Szolgálatmegtadók Szövetsége) aláírásgyűjtést kezdemé-

nyezett az általános hadkötelezettség eltörlése és a hadikiadások csökkentése érdekében. Gyűjtőív szerkesztőségünköt is igényelhető (válaszborítékot kérünk mellékelni).

Az ICOM '91 (International Conscientious Objector Meeting, Nemzetközi Lelkiismereti Tiltakozó Találkozó) július 16-22 között lesz Budapesten.

Az ICOM-Eurotour kerékpártúra július 9-én indul Bécsből és a Duna mentén halad a budapesti ICOM találkozóra. Kérjük az útvonal mentén lakó olvasókat, segítsenek szállást szerezni a résztvevők számára.

A találkozó fő témái: hadsereg nélküli Európa, nők és CO, a béketeremtés módszertani vonatkozásai, az Észak-Dél igazságtalanság okozta feszültség, az öbölháború tanulságai, nacionalizmus és sorozás.

Bővebb információk a szervezőktől kaphatók, Farkas István címen (ld. a keretes cikkben).

Az osztrák sas is széttöri a fegyvert:
a Hadsereg nélküli Ausztriáért mozgalom jelvénye.
(A szintén szomszédos Szlovéniában is van ilyen mozgalom.)

Hadsereg nélküli semleges Magyarországért

Plusz

Januárban alakítottunk egy kezdeményezést a hadsereg nélküli semleges Magyarországért. Szeretnénk igazi, nem fegyveregyensúlyon alapuló békét.

Tavaly pár nap alatt több mint ezer aláírást sikerült gyűjtenie néhány aktív középiskolásnak a kezdeményezés támogatására. Az emberek többsége pozitívan fogadta a gondolatot. Szükségünk lenne aktivistákra és szakemberekre, akik részt vennének a koncepció teljesebbé tételében, a kezdeményezés propagálásában és az aláírásgyűjtésben.

Keressük azokat a magyarországi és határokon túli személyeket, közösségeket, szervezeteket, akik részt vennének ezen cél megvalósításában.

Információ: Farkas István, 1066 Bp. Teréz krt. 32. Telefon: 1319-040.

Mínusz

Kertész Péter, a székesfehérvári püspökség titkára nyilatkozik a Fehérvári Hét április 26-i számában:

„A haza védelme miatt szükség van katonaságra. Az egyház szempontjaiból, ha a védelmet nézzük, a honvédség pozitív dolog. A dolgukat teszik. Ez csak akkor válhat negatívvá, ha támadó feladat váltja fel a védőt. Nekik a hazát és békét kell védeniük, mert a normális élethez ez elengedhetetlen. Nekünk is segítenünk kell az embereket abban, hogy ezt megértsék.”

(Nekünk is segítenünk kell a tiúkat urat abban, hogy megértse Jézus tanítását és hogy a maga szempontjait ne keverje össze az egyházzal — a szerk.)

Napsugár Gyermekmentő Alapítvány

Az állami gondozásba vétel megelőzésére törekszik örökbeadással, nevelőszülőkhöz adással. Örökbe fogadni szándékosok, segítők fordulhatnak Almási Mihály lelkészhez (2310 Szigetszentmiklós, Kinizsi u. 3. Tel.: (26) 65-619).

Konkolyföldön felnőtt búzaszál vagyok

(„Sajnos megtérésem előtt, még 18 évesen, jelentkeztem a katonai főiskolára. Lehet, hogy emiatt már nincs esélyem (a Karitatív Lelkiismereti Tiltakozók körébe jutni)?” — írta a 22 éves, kis faluban élő Jankai Zsolt, az alábbi vers mellett. A megbánt, jóvátett múlt nem akadály, hanem lendítő erő.)

Konkolyföldön felnőtt búzaszál vagyok,
magányom éjszakai, sötét.
Rideg és közönyös ördög-vetés arcok
alkotják Krisztus álgvülekezetét.

Konkolyföld magányában
hajlongat a szél,
búzatestvéreim messze vannak.
Kegyesek száján át a gonosz beszél,
ha őszintén szólok, kitagadnak.

Tudom, mert érzem a konkoly-erdő
mélyén
van néhány őszinte szív,
akiknek újjászülte az Úr teljes lényét,
s kiknek szíve velem együtt sír.

Konkolyföldön felnőtt
búzaszálak
öleljük egymást szorosan,
simuljanak össze a megroskadt vállak,
aratás lesz hamarosan.

Dobbanjon imában együtt
zokogó szívünk,
segítsük egymást és a szegényeket.
E kicsiny sziget a képmutatók között
átvészeli a sötét, kemény telet.

Hindler László

Ez is teljes élet

Lassan meg tudtam különböztetni egymástól a hangokat. Óvatosan próbáltam kinyitni a szemem, de az erős fény arra kényszerített, hogy rögtön be is csukjam.

Egy-két perc kellett, mire sikerült megszoknom. Nem tudtam, hol vagyok, és ki az a fiatal lány, aki az ágyam mellett áll. Testem egész jobb oldalán zsidbadságot éreztem, és bal lábam furcsán, természetellenesen fel volt függesztve.

Próbáltam visszaemlékezni, mi történhetett velem. Azt tudtam, hogy feleségemmel utaztunk Budapestre, hogy a nagynénjét meglátogassuk. Délután szándékoztunk hazajönni. Ki is mentünk az állomásra, és felszálltunk a vonatra. Mivel csak nemdohányzó kocsi-ban kaptunk ülőhelyet, az indulásig leszálltam, hogy elszívjak egy cigarettát. Ez volt az utolsó emlékem.

Figyelmemet most az ágy mellett álló lányra fordítottam. Magasnak tűnt, hosszú barna haja a vállára omlott. Fekete szemei mosolyogtak, de tekintete mégis komor maradt.

— Mi történt? — préseltem ki magamból a szavakat.

— Volt egy komoly balesete, de most ne ezen tőprengjen. Egyelőre az a lényeg, hogy fizikailag összeszedje magát. Azt nem is tudhatja, hogy azóta már három hét telt el, hiszen egész végig eszméletlen volt, csak pillanatokig tudott értelmesen válaszolni a kérdésekre. Rögtön szólok az adjunktus úrnak, hogy magához tér.

Magamra maradtam és az elhangzottakon kezdtem gondolkodni. „Ezek szerint már benne járunk a szeptemberben. Elmulasztottam a fiam születésnapját, pedig hogy készültem rá...”

Hatalmas termetű férfi lépett be. Biztos volt vagy százötven kiló. Rövid, barna haja volt, arcában mélyen ülő, apró malacszemek csillogtak. Egészségben véve mégis megnyugtató benyomást keltett. Valószínűleg ebben az is közrejátszott, hogy tudatomban ott motoszkált a valahol hallott-olvasott megállapítás: a kövér emberek jóindulatúak.

Egy darabig némán nézett, majd megszólalt:

— Üdvözlöm! Matos adjunktus vagyok. Hogy érzi magát?

— Őszintén? Mint akit ledaráltak és a kutyák elé dobtak. Szóval pocskékul.

— Ez nagyjából érthető is — bólintott az adjunktus.

— Megtudhatnám, hogy valójában mi történt velem?

A férfi hallgatott, ráncolta a homlokát, majd lassan nekikezdett.

— Azt valószínűleg tudja, hogy egy baleset áldozata lett.

Némán bólintottam.

— Ekkor sajnálatos módon elveszítette a jobb kezét és lábát. Valamint a bal lába is erősen roncsolódott.

Hirtelen döbrent belém a felismerés: a zsidbadság, amelyről én azt hittem, hogy majd idővel elmúlik, valójában egy nagyon tompa fájdalom, ami talán állandóan megmarad. A hiány fájdalma.

Az adjunktus nem zavartatta magát, tovább darálta a szövegét.

— A bal lábát plasztikai műtétek segítségével talán megmenthetjük, de már az sem lesz soha olyan, mint volt. Higgye el, mi mindent megpróbáltunk, de többet sajnos nem tehattünk. Most az a lényeg, hogy a szervezete felerősödjön, a többi csak utána következhet.

A beszélgetés után törték rám a kétségek. Az az első pillanatban nyilvánvaló volt, hogy munkahelyemen, a honvédségnél nem számíthatnak rám. Mi fog történni? Nyugdíjas leszek huszonhat évesen? Mi lesz a családdal? A feleségem, a kislányom, a fiam. Mit fognak ők tenni, és mihez kezdek én?

Csupa kérdés, és mind megválaszolatlan — egyelőre. De vajon az idő megválaszolja-e őket? Egy újabb kérdés. Ebbe bele lehet örülni, de nem szabad. Nem lehetek ennyire önző, hogy az örület menedékebe húzódjam vissza.

— Ne haragudjon — szólítottam meg habozva a visszaérkező ápolónőt —, tudom, hogy kérésem furcsa. Szükségem lenne egy cigarettára.

Rám nézett. Látszott rajta, hogy erősen gondolkodik.

— Tényleg szokatlan és szabályellenes, de azt hiszem, én sem

kívánnék mást ilyen helyzetben.

Keresgélt a zsebében, meggyújtott egy szál cigarettát, és a számba helyezte. Kerített egy hamutartót, azzal tért vissza. Ahányszor a hamu megnövekedett, kivette a kezemből a cigit és leverte róla.

Már majdnem a végére értem, amikor megszólalt:

— Ildikónak hívnak. Ha esetleg nem baj, tegeződhetünk is.

Nagyon jólestek ezek a szavak. Azt hiszem, nem a felajánlott lehetőség hatott rám így, hanem a mondat hangsúlya. Ettől kezdve mondhatom, barátság alakult ki köztünk.

Jó volt, hogy valakivel tudtam beszélgetni néha.

Egyik délután mozgást vettem észre az ajtó felől. Arra fordítottam a fejem és nagy örömmel a feleségemet és anyósomat pillantottam meg. Sok férfival ellentétben én szeretem az anyósomat. Édesanyám halála óta ő volt az első, aki mondhatnám, anyai szeretettel volt irántam. Mindketten az ágyhoz léptek és megcsókoltak.

Bár ritkán érzékenyülök el, könnycsepp jelent meg a szememben.

Leültek az ágy mellett álló székekre és sokáig csak némán néztük egymást. Egyikőnk sem tudta, hogy ilyenkor mit illik, vagy lehet mondani. Végül nem bírtam tovább elviselni a csendet.

— A gyerekek?

Marika, a feleségem válaszolt.

— Jól vannak, csókoltatnak. Tündike azt üzeni, hogy ne legyél szomorú, bármi történt, a szeretetüket ez nem csökkentheti. Különben én is ezt érzem.

A kezem után nyúlt és megszorította. Anyósom továbbra sem szólt, csak a könnyeit törölte. Végül szépen, lassan megnyugodott és már beszélgetni is tudtunk.

— Ne aggódj, kisfiam! Otthon minden rendben lesz, erről én gondoskodom. Amíg te kórházban leszel, én ott maradok, így Marika mindennap meg tud látogatni. Most csak azzal törődj, hogy megerősödj.

— Úgy beszélsz, mint az orvosok — nevettem el magam. Erre már ők is elmosolyodtak.

Még tényleg nagyon gyenge lehettem, mert hamarosan elálmosodtam. Marikáék csendben távoztak.

Amikor legközelebb kinyitottam a szemem, már sötét volt. Az éjszakai lámpa gyenge fényénél egy fehér köpenyes férfit vettem észre, amint a szomszédos ágy fölé hajolt.

— Kérem! — mondtam halkan.

Felém fordult, végigmért, majd odavetette:

— Csak sorban.

Körülbelül tíz perc telhetett el, mire odalépett mellém.

— Na, most mondd, hogy mi kell.

Kicsit furcsán éreztem magam, mert nem emlékeztem, hogy velem is tegeződő viszonyban lettem volna. Ennek ellenére meg tudtam szólalni.

— Kérnék egy kis vizet, nagyon szomjas vagyok.

Furcsán elhúzta a száját, de nem szólt semmit. Rövidesen visszajött a vízzel és a számhoz tartotta a poharat. A folyadék nagy része a nyakamba ömlött. Ez őt nem zavarta, engem annál inkább.

— Ma éjszaka már csendben lehet lenni — közölte ellenvetést nem tűrő hangon.

Sokáig nem tudtam elaludni. Másnap Ildikótól kérdeztem meg, hogy ki volt ez a „kedves” ápoló.

— Ő volt az Endre. Már többen panaszkodtak a modorára, de nem történik semmi. Úgy látszik, valahol „jól fekszik”.

Ekkor már egyre többet voltam ébren, de még adódtak olyan időszakok is, amelyek kiestek az emlékezetemből.

A délelőtti folyamán ismét felkeresett az adjunktus.

— Azt hiszem, már nincs arra szükség, hogy az intenzív osztályon maradjon, ezért még ma elhelyezzük innen.

Érdekes módon a következő osztályon töltött időszakból alig emlékszem valamire. Szinte nyomtalanul hullott ki az agyamból és később sem sikerült visszaidéznem.

A következő kép, ami élesen rögződött, a műtő látványa volt. Éreztem, hogy roncsolt bal lábamon végeznek valamilyen beavatkozást. Innen a szeptikus osztály lett a következő állomás.

Ettől kezdve már minden emlékem tiszta és világos. Amikor betoltak az ötágyas szobába, félen néztem körül. Természetesen minden tekintet felém fordult, ami minden új jövevénynek kijár.

Csak akkor szólaltam meg, amikor a beteghordó már kiment.

— Jó napot kívánok!

Mindenfelől köszönések hallatszottak. A sarokban lévő ágyról egy idősebb férfi szólított meg.

— Te vagy az a katona, aki vonat alá esett?

— Igen — kerekedett el a szemem.

— Ne csodálkozz! Ebben a kórházban ritkán ápolnak ilyen bal eseteket. A komolyabb esetekről az egész kórház értesül.

Hamarosan mindenkivel összeismerkedtem. A sarokban egy szombathelyi suszter feküdt, aki megsértődött, ha valaki cipésznek nevezte. De nagyobb baj is érte: a takarítónő annyira betolta az éjjeliszekrényét, hogy nem érte el a mögötte lévő pálinkásüvegét. Már az elején sikerült elérnem, hogy megnehezteljen rám, mert megkérdtem:

— Feri bátyám, maga biztos, hogy nem kefekötő? Csak azért gondoltam, mert legalább annyit iszik.

Mellette egy régi vágású huszártiszt feküdt. Persze az már igen régen lehetett, de még mindig ebből az emlékből élt. Nagyon jó társakra találtak egymásban a körtepálinka pusztításának terén.

A mellettem fekvő magánfuvarozó először lovakkal kezdte, de az idők szavának engedve, átnyergelt ARO-ra. Szolid, csendes ember volt. Hamar megkedveltem.

A balomon levő ágyban csak „átmeneti” vendégek feküdtek, mígnem megérkezett János. Vele egy ór is jött, ugyanis elítélt volt. Azt senki sem vette figyelembe, hogy János egyedül még felkelni sem tudott volna. A szabály, az szabály. Az ór mellett kiaggatva a rekvizitumok: gumibot, könnygáz-spray, bilincs és az elmaradhatatlan pisztoly. Többen váltották egymást, de mindegyik felelőssége teljes tudatában feszített a kórterem sarkában.

Dél felé egy idősebb hölgy tálalókocsit tolt be, mellette két fiatal teremtes, akik rögtön nekiláttak az étel kiosztásának. Már mindenki előtt ott gőzölgött az étel, csak velem nem törődött senki. Végül egy feltűnően csinos, keleties arcú lány lépett mellém.

— Szervusz! Fatima vagyok. Úgy hallottam, elég sokáig leszél még nálunk. Így semmi értelme, hogy magázódjunk. Segítek neked megenni az ebédet. Már biztosan éhes lehetsz.

Idáig hogyan ettem, nem emlékszem. Még halvány kép sem motoszkált az agyamban, pedig valahogy eddig is kellett táplálkoynom. Igaz, rengeteget fogtam. Végig meg tudtam számolni a bordáimat, pedig a baleset előtt több mint nyolcvan kiló voltam.

A lány kezében levő csészéből egy műanyag csövecskével szívtam ki a meleg csontlevest. Ez jó megoldás volt, mivel a felülésben a felfüggesztett bal lábam megakadályozott. Bár nagyon éhesnek éreztem magam, csak keveset tudtam enni.

Megkapaszkodtam a fejem felett borszjón függő farúdban, amíg Fatima megigazította a párnáimat. Most éreztem csak, milyen gyenge vagyok. Teljesen kifáradva hanyatlottam vissza.

Az edényeket összeszedték, s az idősebb hölgy lépett be.

— Ki kér kávét?

— Én kérek egyet! — szólalt meg mellettem Pista bácsi.

— Egyet nekem is hozhat, Mária nővér — mondta az öreg suszter.

Én azt hittem, hogy a „Mária nővér” megszólítás csak túlzott udvariasságból fakad, ezért így szóltam:

— Én is kérnék, Marika néni!

A nővér gyilkos pillantással odalépett az ágyamhoz és fojtott, de erélyes hangon mondta:

— Lacikám, tisztázzunk valamit most az elején. Én Marikának már túl idős vagyok, de néninek viszont túl fiatal, tehát maradjunk a Mária nővér mellett. Szóval te is kérsz?

— I...Igen. — dadogtam alig hallhatóan, és szerettem volna elszűnyedni szégyenemben.

Mária nővér kifelé indult, de az ajtóból még visszafordult.

— Azért nincs harag. Ez az egyetlen vesszőparipám.

A csészékkel a másik fiatal lány tért vissza. Barna haja a válláig

ért, lágy hullámokban omlott alá. Hatalmas, csillogó mackóbarna szeme derűt sugárzott. Könnyű kis kórházi inget viselt. Hegyes, ruganyos mellei majdnem átszúrták a vékony anyagot. Hirtelen még a kávét is elfelejtettem megköszönni, de ő szólalt meg elsőnek.

— Szia, én Jutka vagyok — hangja kicsit mélyebb volt a kelleténél, de így is szép volt. Valószínűleg észrevehette a zavaromat, mert elmosolyodott. Arca két oldalán apró gödröcskék jelentek meg, és ettől, ha lehet, még csinosabb lett. Segített meginni a kávét.

Már délutánra járt az idő, amikor félen néztem kopogtattak az ajtón. Feleségem lépett be. Nagyon megörültem. Gyengéden megcsókolt.

Rengeteg mondanivalóm lett volna, de most, hogy itt volt az alkalom, semmi sem jutott eszembe. Csak néztük egymást szólanul. Természetesen nagyon érdekelt, hogy vannak a gyerekek, mi történt otthon, és egyáltalán, minden kórházon kívüli esemény. Ennek ellenére egyszerűen nem bírtam megszólalni. Ez az állapot jó öt percig is eltartott. Végül aztán mégis megszülettek a kérdések. Marika alig győzte őket megválaszolni.

Az egyik legfontosabb kérdést még nem tudtam — mertem — feltenni. Végül úgy döntöttem, hogy jobb a biztos tudat, mint a kínzó bizonytalanság. Összeszedtem minden bátorságomat.

— Marikám, te is látod, hogy mi történt velem. Szeretném tudni, hogy ez mennyiben változtat kapcsolatunkon.

Feleségem láthatóan megdöbben, de azonnal válaszolt.

— A férjem vagy. Amikor nem volt baj, akkor is együtt voltunk, így lesz ezután is! Erről nincs mit beszélni, ennek így kell lennie.

A torkomat sírás fojtogatta és egy könnycsepp gurult le az arcomon.

— Jaj, majdnem elfelejtettem — húzott elő egy keszkeszusa rajzot a táskájából —, ezt a fiad küldte.

A papírra vetett vonalakból egy kép bontakozott ki, amelyen mind a négyen együtt voltunk és éppen játszottunk. Nagyon jólesett ez az apró figyelmeztetés. Sokáig nézegettem, majd eltettem.

Annyira örültünk egymásnak, hogy nem is vettük észre, mennyire elszaladt az idő. Odakint már sötétedett. Egy darabig fogtam a kezét, mielőtt útjára bocsátottam volna. Az ajtóból még visszafordult és felém intett.

Lassan, egyhangúan teltek a napok. Feleségem minden délután meglátogatott. Az étvágyam kezdett visszatérni.

Egyik délelőtt Matos adjunktus lépett be az ajtón.

— Úgy gondolom, eléggé megerősödött már a következő műtét-hez. Kérem, hogy holnap a műtétig ne egyen és ne igyon semmit, különben erre a nővéreket is figyelmeztetjük.

Végighallgattam a monológot, és a végén csak bólintani tudtam. Nem lettem volna jó modell a bátorság szobrához.

Másnap rettenetesen hiányzott a reggeli kávé. Rágyújtottam egy cigarettára, amit nem vetek jó néven, de senki sem szólt, mivel képtelen lettem volna kimenni a dohányzóba. Egyre sűrűbben pillantottam az órára. Nyolc óra, fél kilenc, kilenc, még sehol semmi. Egyre türelmetlenebb és mérgesebb lettem. Végül már a tálalókocsi zörgését is lehetett hallani, amikor egy zöld köpenyes alak nézett be.

— Önnek lett volna ma műtétje?

— Igen, reggel kilenckor — válaszoltam.

— Jó. Akkor ebédeljen nyugodtan, ma már nem kerül rá sor, de holnap reggel önnel kezdünk.

Nem mondhatnám, hogy repesem a boldogságtól, hiszen lelkileg már a mai napra készültem fel, de hát mit tehettem? Délután Marika óvatosan tekintett be az ajtón. Nagyon meglepődött, amikor lelkesen intettem felé.

— Elhalasztották, mármint a műtétet — közöltem könnyedséget színlélve —, így most holnap izgulhatok.

Amíg ott volt velem, szinte el is felejtettem az előttem álló próbatételt, de amint kitette a lábát, rögtön rám tört a kétségbeesés. Kár lenne szépfíteni a dolgot: félttem. Ezen az éjszakán csak nagyon nehezen tudtam elaludni. Másnap reggel szerencsére nem sok időm maradt a töprengésre, mert már nyolc óra előtt a műtőben találtam magam. Aztán már örültem, hogy túl vagyok a dolgon. A lábam erősen sajgott, de kibírható volt.

Édesapám hetente látogatott. Általában nem sokat beszélünk, csak ült az ágy mellett és láthatóan alig várta a látogatás végét. Kapcsolatunk azóta, hogy édesanyám halála után újra nőült, nem volt felhőtlen. (A befejező rész a következő számunkban közöljük)

(Mindszenty menesztésének körülményeiről először nyilatkozott Cserhádi József püspök a Kirche Intern 1991. áprilisi számában. Tömörített fordítás.)

Mind Moszkvában, mind Budapesten nagy erővel indult meg az offenzíva, hogy Mindszentyt eltávolítsák. Rómának érdekében állt, hogy keleti politikáját ne blokkolják le. Mindszenty azonban hajlíthatatlannak bizonyult. Diplomáciai körök megkísérelték meggyőzni VI. Pál pápát, hogy Mindszentyt kényszerítse a visszalépésre, vagy mentse föl esztergomi érseki hivatalából.

A pápa fel-alá járkált

A kellemetlen ügy lebonyolításában én is kényelmetlen feladatot kellett vállaljak, mert egyrészt a magyar Püspöki Konferencia titkáráként ismertem a helyzetet Magyarországon, másrészt sok külföldi püspökkel álltam kapcsolatban, mivel Rómában a Germanicumban tanultam.

1973. december 17-én távirattal a vatikáni államtitkárságra hívtak. A pápa őszentsége különkihallgatáson fogadott. E napon egy nyomasztó sirokkó, az ismert forró mediterrán szél kínozza őt. Nem tudott ülte maradni, fel-alá járkált. Hosszan, belső harccal és megrendüléssel beszélt arról, hogy milyen nagyra becsüli Mindszentyt szilárdóságáért és állhatatosságáért és hogy a bíboros további sorsa milyen nagy gondot jelent az ő, a pápa számára. „Mit szólnának Magyarország katolikusai ahhoz, ha a bíboros az országot s az esztergomi érseki széket véglegesen elhagyná?” — kérdezte.

Válaszom így hangzott: „Szentséged, a magyar nép sok éven keresztül annyit szen-

vedett és bír ki, annyi megaláztatást kellett elviselnie, hogy bár fájdalmat okozna és sajnálnánk, ha a bíborosnak el kellene hagynia hazáját és száműzetésben kellene élnie, mindazok után, amik történtek, a magyar nép még képes arra is, hogy elviselje ezt a megpróbáltatást.”

Rá kellene beszélni

Ismerünk-e valakit, aki közel áll a bíboroshoz és érveléssel be tudná láttatni vele, hogy az esztergomi érseki széket egy arra alkalmas utód számára fel kell szabadítani? Három személyt neveztem meg. A pápa: Mindszenty Zágont már nem kedveli, mert ráfogja, hogy közreműködött Magyarországról történt eltávolításában. Casaroli bíboros nevére a pápa röviden azt válaszolta, hogy Mindszenty semmire sem becsüli Casarolit, sőt, megveti. Harmadikként a pápa úgy vélte, ne tegyük ki Lékait annak a vesztélynek, hogy Mindszenty már a látogatását is visszautasítsa, ezzel aláásnánk a még fiatal püspök tekintélyét.

König bécsi bíboros Róma kérésére már novemberben és decemberben is megkísérelte a rábeszélést. A magyar prímás felháborodottan reagált: erről szó sem lehet, leköszönése csak a kommunisták győzelmét jelentené és egyébként sem tudja elképzelni, hogy a pápának ez volna a kívánsága.

Elsietett lépés

Harmadszor, január elején König így érvelt: A jelen nehéz helyzetben a mérleg egyik oldalán van a prímás magas hivatalával, becsületével, szenvedésével és mártí-

romsága érdemével, a másik oldalon pedig a pápa, gondjával az összegyházért. Magyarország és Esztergom híveinek nevében kéri a bíborostól, ő, König, ezt az áldozatot.

Feltűnő az egyenlőtlenség: egyetlen személy kerül itt ellentétbe a pápával és az egész világgal. König szerint a magyar bíboros elgondolkodóvá válva felelte: „Látja, bíboros úr, erre még soha nem gondoltam.” De végül ez a beszélgetés sem vezetett eredményre a végsőig elgyötört idős emberrel.

Így érkezett el az ominózus február 8-a, Mindszenty budapesti elítélésének évfordulója. Aznap nyitották meg Bécsben a SALT-tárgyalásokat. Ekkor találkoztak először az amerikaiak és a szovjetek a világhelyzet megjavítása érdekében. Casaroli államtitkár Varsóban tartózkodott.

Bécsben Mindszenty titkársága korán reggel nyilatkozatot tett közzé, melyben tiltakoztak a bíboros jogszerűtlen elhurcolása és megszegyentető elítélése ellen. Rómában ezt a nyilatkozatot úgy értelmezték, mint bizonyos körök — akik Mindszenty nevét használták fel — gyalázkodását a SALT-tárgyalások ellen. A pápa önmagával harcolva magányosan mérlegelte, hogy mit tegyen.

Tizenegy órakor jelentette a vatikáni rádió: VI. Pál pápa Mindszenty József esztergomi bíboros érseket érseki hivatalából felmentette. Elsietett, jövátelhetetlen lépés volt. A nyugati katolikusok botránnyként fogadták, hogy a pápa a véleményük szerint hitvalló és mártír bíborost ejtette, ő maga pedig kilátástalan politikai manőverek parkettájára lépett. Varsóban állítólag Casaroli a haját tépte, de nem tudta hatástalanítani azt, ami már megtörtént.

Egyiptomi fiatal keresztények kínzatása és fogsága

„A bírói ítélet nagy kiábrándulást keltett, mert az emberek bíztak a szabadon bocsátásban. Mielőtt a vádlottak padjára ültették őket, a kínzás nyomait eltüntették.” — mondja egy evangélikus pásztor, aki a hitéért letartóztatott három fiatal egyiptomi keresztény sorsáért aggódik.

1990 október közepén kaptuk a hírt. Egyetlen vétségük abban áll, hogy élve a „szabad vallásgyakorlás” jogával — melyet az ENSZ-megegyezés szavatol — keresztények lettek.

December 17-én szabadon kellett volna őket engedni, ehelyett újból vád alá helyezték mindhárójukat. A fogdában aztán ismét elkezdték a korábbi kínzásokat: verések, elektrosokk, cigarettával történő égetés, éheztetés, gyalázatos szidalmazások érték őket.

Decemberben állapotuk kritikussá vált, különösen Sallamé, aki pedig erős és kispor-

Tisztelt Nagykövet Úr!

Nemrégiben kaptam a hírt, hogy három fiatal egyiptomi keresztény — Mustafa Mohammed Said, Mohammed Hussein Sallam és Hassan Mohammed Ismael — 1990 novembere óta állandó letartóztatásban van. A legutóbbi hírek szerint Mustafát és Sallamot február 11-én ismételtelen elítélték és bebörtönözték. Hassant súlyosan megkínozták, s jelenlegi tartózkodási helye ismeretlen, talán már nincs is életben...

Ezek az emberek csupán a szabad vallásgyakorlás lehetőségével éltek.

Nagyon aggódom e három fiatal keresztény miatt és kérem Önt, közölje ezt országuk kormányával, s tegyen meg minden Öntől telhető, hogy kieszközölje azonnali szabadon bocsátásukat.

Keltezés:

Aláírás:

Mindszenty titkárának elhurcolása

(A Pesti Hírlap április 29 — május 4-i számai tudósítottak a Mindszenty-újratemetés előzményeiről. Rövid összefoglalást adunk.)

A magyar hivatalos klérus és a püspökök életében kerülték Mindszentyt, mint a belpoklost. Dr. Harangozó Ferenc atya, az egyetlen élő személy azok közül, akiket a Mindszenty Alapítvány kuratóriumában való részvételre még maga a bíboros kért föl, ezt mondja: „A mai magyar püspökök a kommunista párttal történt szoros együttműködésükkel papi és püspöki minőségükben egyaránt kompromittáltak magukat. Élünk Paskai bíborossal, nem szűntek meg Mindszenty Józsefet életében és halálában bírálni, s mindezt nyilvánosan. Most az ünnepélyes hazavittel akarják igazolni magukat, palástolni múltjukat.”

Monsignore Mészáros Tibor, aki utolsó éveiben, 1972-75-ig Mindszenty titkára volt: „Nem nyúlt a Vatikántól öt megillető illetményéhez, minden összegyűlt pénzt végrendeletileg a magyar ifjúság nevelésére és a papnevelésre adta. Ezzel szemben mi történt? Hogy tetőzzék a gyalázatot gúnnyal, a Mindszenty Alapítvány vállalta a hazaviteli ünnepségek költségeit. A szegény halott bíborosnak kell végrendeletében ily módon megtiltott ünnepelését gyalázoí által a saját zsebéből fizetnie. ... Sajnos, ahogy a hercegprímás úr által megbízottak lassan kihaltak, a Mindszenty Alapítvány kuratóriumát ellepték a Habsburgok.”

A két idős ember nyolc-nyolc évig volt szibériai munkatáborban. 1955-ben marhavagonban, bilincsből hazaszállítva azonnal lecsukták őket itthon is. Lágerekben, börtönben, rendőri felügyelet alatt éltek, míg a klérus puhább tagjai a 'békepapi' mozgalom számárlétráján kapaszkodtak fölfelé.

Nem papi engedetlenség a Vatikán által kinevezett magyar püspöki kar döntésének

ellenszegülni? — kérdezte Vigh Sándor, a Pesti Hírlap tudósítója Mészáros Tibort. „Vannak az életben helyzetek, amikor az ember elsősorban a lelkiismeretének, úgy is fogalmazhatunk, Istennek tartozik elszámolással és engedelmisséggel, s csak másodsorban a földi hierarchiának.”

Mivel hónapok erőfeszítésével nem sikerült érvényt szerezni Mindszenty végakarátának, a tiltakozók április 29-én hajnalban, szentmise elmondása után odaláncolták magukat a sírkápolna bejáratához. Bőjtöltek, imádkoztak az érkező zarándokcsoporthoz együtt. Két feltételük volt:

1. Június 29-e előtt ne legyen temetés.
  2. Paskai bíboros és a püspöki kar a pápának nyújtsák be lemondásukat.
- Az évezredes szokással, hogy Isten házá-

ban senkit nem érhet erőszak, hatalmas anyagi és politikai érdekek álltak szemben. Az egyházi és világi méltóságokkal folytatott tárgyalássorozat drámai jelenettel zárult: Mészáros Tibor hazugnak nevezte Habsburg Rudolfot. Ez már sok volt a rendőrségnek (egy császári felséget nyilvánosan sértegetni?!). Lejárt az ultimátum is. Erőszakkal távolították el a templomból a magyar újságírókat, majd kedden éjjel előtt elhurcolták őrhelyükről és kidobták a demonstrálókát is. „Pedig a rendőrkapitány ünnepélyesen, a televízió kamerája előtt megígérte, hogy nem fognak ellenünk erőszakot alkalmazni. Még egyszer erőszakot szenvedett a bíboros, még halálában is, hogy ... az ő igaznak bizonyult tanúságával, személyének most felragyogó fényével takarózhassanak.”

Az egyházi elítélések ill. rehabilitálások, szentté avatások mögötti indítékokra, politikai szövevényekre figyelmeztet Jean d'Arc, szent Johanna története, akit az inkvizíció boszorkányként megégetett, később pedig rehabilitálták, boldoggá, majd szentté avatták.

Shaw: Szent Johanna

A veszprémi társulat vendéglőadásában nyűgözte le a nézőket Shaw színműve. Johanna varázsos egyénisége, tiszta, határozott beszéde, céltudatossága mindenkit — parasztot, katonát, királyt — hatása alá von. Shaw többször kiemeli, hogy csak attól lehet az, aki — hogy figyel a benne megszólaló Hangra. De a 'tanító egyház' nem tűrheti, hogy egy parasztlány kerüljön közvetlen kapcsolatba Istennel. Ez megtöri a vak engedelmisség szabályát, amelyet egyházi és világi hatalom egyaránt megkövetel.

A történelem fintora, hogy az erőviszonyok gyors megváltozása már negyedszázaddal később újabb koncepciót pert hoz: most már Johanna emlékének rehabilitálása szükséges a hatalom szentesítéséhez. A darab egy álmoképben elvezet egészen a századunk elején történt szentté avatásig. De amikor Johanna megkérdezi: „Támadjak-e fel halottaimból és jöjnek-e vissza közetek mint eleven leány?” — Shaw rámutat, hogy a meggyilkolt prófétáknak emelt síremlékek nem jelentik azt, hogy a mai prófétákat már nem gyilkolják meg. Ugyanis ezt a szilárd lelkű fajtát csak holtában lehet (egy)háziasítani.

Ez a válasz Johanna utolsó kérdésére: „Miért nem lehet, hogy a szenteket még életükben rehabilitálják?” S talán itt és ma ez az oka annak is, hogy Mindszenty 'rehabilitálása' könnyebb, mint Bulányi Györgyé.

— szentecske —

Feladó:

bélyeg
helye

Egyiptomi
Arab Köztársaság
Nagykövetsége

Budapest

Bérc u. 16.

1016

tolt volt, az erős fájdalmak hatására azonban teljesen megtört, s csak három napi éheztetés után került orvosi kezekbe.

A sok reménnyel kecsegtető február 11-i újbóli vizsgálat után Mustafa és Sallam letartóztatását meghosszabbították. Hassant állítólag egy másik fegyházba helyezték át.

Kérjük, tiltakozzanak a mellékelt levelezőlapalappal az egyiptomi nagykövetségénél.

(Christen in Not 1991. ápr.)

Eretnekség a szószékről

Egy olvasónk a székesfehérvári vizivárosi 'katolikus' templomban a prédikációban rémülten hallotta, hogy a meg nem keresztelt gyermekek nem üdvözülhetnek. Hogy lehet Istenről ilyen gonoszságot állítani? Sírjunk? Nevezzünk? Mikor ér már ide a Zsinat a sötét magyar teológiai ugarra?

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A tökéletesség hetedik foka

Egy reggel a völgybeli falucska iskolájában haragosan jött be a tanító bácsi az osztályterembe: — Álljon fel az a gyerek, aki zsineget feszített ki a kapu előtt! Egy kis elsős nagyon megütötte magát.

Most már értettük, mi volt az előbb az a sírás. De senki sem állt fel. A tanító bácsi ekkor nagyon komolyan, és nagyon szépen arról kezdett el beszélni, hogy tisztességes gyerek, ha csintalankodik is, ha rosszaságot követ is el, vállalja érte a felelősséget. Olyan lelkesítően beszélt a becsületről és az őszinteségről, hogy szinte sajnáltam, hogy nem én feszítettem ki azt a zsineget, és nem bizonyíthatom most felállással bátorságomat és őszinteségemet. Nyilván ugyanilyen hatással voltak a tanító bácsi szavai a tettesre is, mert egyszer csak a vékonydongájú, keskeny arcú kis törpe, Ecki Becki fel pattant a helyéről: — Én feszítettem ki a zsineget! — A terem csodálkozva felmorajlott, a tanító bácsi pedig egy kis korholás után megdicsérte Ecki Beckit, amiért becsületessége legyőzte féltelmét a büntetéstől. Nem is büntette meg. És Ecki Becki, miután leült, büszkén körütekintett. A tízpercekben a szokásos hancúrozás helyett magasra emelt fővel egyedül járkált föl-alá. A többiek még játszás közben is tisztelettel pillantgattak rá, és vigyáztak, hogy fogócskázás közben meg ne lökjék.

Néhány nap múlva a tízperc elején — noha ez szigorúan tilos volt — Ecki Becki az osztályban labdázni kezdett, és a labda úgy pattant vissza a menyetről, hogy betört egy ablaktáblát. Társai megnyugtatóan veregették Ecki Becki hátát — ne féljen, egyikük se árulja el — és mindnyájan kirohantak az udvarra.

Amikor azonban bejött órára a tanító bácsi, Ecki Becki a köszönés után is állva maradt, és így szólt: — Labdáztam az osztályban, és betörtem az ablakot.

A tanító bácsi korholással kezdte, az azonban eltörpült a korholást követő dicséret mellett, és Ecki Becki leülés után ismét büszkén körütekintett. A tízpercekben pedig megint magasra emelt fővel, egyedül sétált föl-alá, lát-

szott rajta, a becsület hőségének érzi magát, sokkal értékesebbnek bármelyikünknel.

Eltelt egy-két hét és semmi olyasmi nem történt, ami Ecki Becki jelenthetett volna. A gyerekek már nem pillantgattak rá tisztelettel és ha hébe-hóba ismét magasra emelt fővel sétált föl-alá, már nem ügyeltek rá, hogy meg ne lökjék fogócskázás közben.

Egy reggel az iskolához közeledve észrevettem, hogy Ecki Becki már be is fordul a kapun. Kíváncsi voltam, hogy miért jött ilyen korán, és beleskelődtem az ablakon. Úgy állt a padok előtt — még senki nem volt az osztályban, csak ő — és úgy nézelődött mindenfelé, mint aki töpreng valamin. Egyszerre csak megakadt a tekintete a szemetesládán. Ráállt a tetejére és páros lábbal ugrálni kezdett rajta, mintha be akarná törni a tetejét. A ládácska azonban erős volt, semmi baja se lett. Kiment ekkor a folyosóra, felmászott az ajtóval szemben álló szemetesláda tetejére, ugrált azon is páros lábbal és egyszer csak — recss! — betört a tetőt.

És Ecki Becki az első óra elején megint csak állva maradt és jelentette büszkén: — Betörtem a szemetesláda tetejét! Ugráltam rajta! — A tanító bácsi most már hosszasan nézte Ecki Beckit, és nem szólt. Kiment a folyosóra, megnézte a ládatetőt, és miután visszajött, csak ennyit mondott: — Vidd át délben Nógrádi bácsihoz, az asztaloshoz! Leülhetsz!

Ecki Becki lassan ereszkedett vissza a helyére. Csalódottság, sértődöttség, sőt egy kis harag is látszódott az arcán. Ezen a napon nem sétált a tízpercekben magasra emelt fővel, de nem is hancúrozott. Komoran álldogált a fal mellett az udvaron. Az utolsó tízpercben odamentem hozzá: — Segíteni fogok neked átvinni ezt a tetőt. Nem nehéz, de nagy. — És ennek láthatóan megörült.

Miután beadtuk a tetőt, együtt indultunk haza Törpeháza felé és én így szóltam: — Furcsán viselkedett ma veled a tanító bácsi! De én tudom az okát! — Mohó kíváncsisággal sürgett: — Mondd hát, ha tudod! — Úgy tettem, mintha nem volna kedvem

hozzá: — Talán nem is érdemes elmondanom... A tanító bácsi most már ugyanis többet vár tőled, de azt hiszem, nincs erőd a megvalósításhoz. Azt várja a tanító bácsi, hogy most már lépj egyet följebb a kiválóság lépcsőjén! Te mostanában mindig gyönyörűen bevallod, ha valami hibát követsz el — és erre jogosan büszke is vagy. De van ám egy magasabb rendű büszkeség is! Most már arra kellene büszkének lenned, hogy nincs mit bevallanod.

Ecki Becki elgondolkodott, aztán elkomorodott: — De hát akkor nem vágthatom ki bátran és őszintén, hogy én voltam, én tettem! — Elmosolyodtam: — De sokkal magasabbra kerülsz! És még hatásosabban viselkedel. Gondold csak el! Kérdezi a tanító bácsi az osztályt: ki tette? Te meg fölényes nyugalommal a szemébe nézel, mintha mondanád: „Nekem aztán igazán nincs közöm az efféléhez, hisz én sohasem teszek rosszaságot.” Nézetnek majd rád a gyerekek: nem te voltál-e? Büszkén összefonod a karod, és közömbös arccal körütekintesz. Akik meg feltételezték rólad, hogy te törtél be ablakot, ládatetőt, elszégyellik magukat.

Két-három nap múlva a tanító bácsi feldöntve találta a katedra asztalán a tintásüveget.

— Álljon fel, aki turkált a fiókban! — Senki sem állt fel. A gyerekek mindnyájan Ecki Beckire néztek. Rátekintett a tanító bácsi is. Ecki Becki nyugodtan a szemébe nézett, aztán összefonta mellén a karját és fölényes

nyugalommal, közömbös tekintettel végighordozta szemét a feléje fordult arcon. A tanító bácsi azt hihette, azért néznek Ecki Beckire a gyerekek, mert tudják, hogy ő tette. Kérdezte hát: — Ecki Becki, nem te voltál? — Ecki Becki lassan és nyugodtan állt fel: — Én már nem rosszkodom, tanító bácsi!

A terem csodálkozva felmorajlott. És ettől kezdve a szünetekben Ecki Becki ismét gyakran sétált föl-alá magasra emelt fővel, egyedül.

Egy napon, amikor a tanító bácsi írt valamit a táblára, papírzacskó durrant a terem végén. Akkor már a „ki tette?” kérdéskör senki sem tekintett Ecki Beckire. Hamarosan fel is állt az utolsó padban a legerősebb kistörpe, Rezeda: — Én voltam. — A tanító bácsi csodálkozott: — Még sohase tettél ilyesmit! Most miért? — Rezeda magyarázta: — Véletlenül. Csak felfújtam. De nem akartam eldurantani, de elgondolkoztam, és belecaptam a tenyerembe.

— De miért fújtad fel?

— Unatkoztam!

Óriási nevetés. Ekkoriban Ecki Becki velem járt haza Törpeházára, és ezen a napon Rezeda is csatlakozott hozzánk. Ecki Becki azonban fölényes mosollyal fogadta: — Jól van, Rezeda, gyere csak velünk. Egyszer fölálltál, hát már úgy érzed, hogy te is a kiválókhoz tartozol? — És a vékonydongájú Ecki Becki meg is veregette a hústól és izomtól duzzadó Rezeda vállát: — Pedig, ha tudnád, hogy én már hol tartok, mert van ám második lépcsőfok is! De azért... csak gyere velünk! Szívesen látunk!

Miután Rezeda Törpeházában elvált tőlünk, így szóltam Ecki Beckihez: — Majd szólj, ha már elég erőt érzel magadban, hogy megpróbálj fellépni a kiválóság harmadik lépcsőfokára is. — Ecki Becki tüstént megállt: — Most!

Elég erőt érzek! Mondd csak! — Én meg mondtam is örömmel, de sóhajta: — Nem hiszem, hogy máris fel tudnál lépni a harmadik lépcsőfokra. Mert akik ott állnak, azok már nem arra büszkék, hogy nem rosszkodnak, hanem arra, hogy nem büszkélkednek kiválóságukkal, mert természetesnek találják.

Volt rá gondom, hogy másnap egy sokat rosszkodó kistörpe, Bérci Berci legyen a társunk a hazafelé vezető úton. És örömmel tapasztaltam, hogy Ecki Becki megértette a harmadik lépcsőfok követelményét. Egyenrangúként beszélgetett Bérci Bercivel, nem hangoztatta, hogy kiválóbb nála. De mondott persze ilyesmit is: „Aztán majd, Berci, ha abbahagyod a rosszkodást, nehogy büszkélkedjél vele, hogy jó vagy! Természetesnek kell tartanod. Ha majd eljutsz ide valamikor, akkor már a kiválóság harmadik lépcsőfokán leszel.”

A következő héten Ecki Becki új ruhában, új cipőben jött az iskolába, sőt zsebórája is volt. Most már nem összefont karral nézett körül a teremben, hanem ötpercenként elővette, megnézte a zsebóráját, és a visszatevés közben pillantott körül: megbámulták-e ismét, hogy neki zsebórája van?! Bár melyik pillanatban megnézheti, hány perc van még hátra a leckeórából. A szünetekben minden második és harmadik mondat az új ruhájára és cipőjére vonatkozott:

— Ma nem labdázom, mert hátha elesem, és összepiszkolom az új ruhámat. — Ma nem futok, hogy ne rongáljam az új cipőmet!

Hagytam néhány napig, hogy büszkélkedjék a holmijával és szóltanul túrtem hazamenet, hogy valahányszor szembejön velünk valaki, előhúzza és megnézi az óráját. Egyszer aztán szóvá tettem a negyedik lépcsőfokot. S mint-hogy ösztökélt, részletesen is beszéltem róla.

— Nem tudom, sikerülni fog-e majd arra is föllépned. Meg kellene értened, hogy semmi okod büszkének lenned ruhára, cipőre, órára. Úgy húzogatód elő az órát, mintha te találtad volna ki, vagy te készítetted volna. Vagy legalábbis te dolgoztál volna a pénzért, amibe került. Nehéz lépcsőfok a negyedik! Akik fel tudnak lépni rá, csakis arra az egyre büszkék, hogy nem büszkélkednek semmivel.

Elégedett lehettem Ecki Beckivel, mert még azt is megértette, amit ki se mondtam. Így szólt hozzám másnap: —

Gondolkoztam azon az óradolgon. Hogyha én találtam volna fel, ok lenne-e rá, hogy büszkélkedjem vele? És rájöttem, hogy nem. Feltaláltam, hát feltaláltam. Nem érdem az, hanem képesség.

Örömben rögtön előálltam a következő lépcsőfokkal: — Nagyon nehéz az ötödik. Nem tudom, sikerülni fog-e föllépned rá! Az lép fel az ötödik fokra, aki már azzal nem büszkélkedik, hogy semmivel sem büszkélkedik.

Három nap múlva meg Ecki Becki állt elő kívánságával: — Mondhatod a hatodikat, mert már három napja nem dicsekedtem el vele senkinek, hogy nem vagyok büszke az órára, se a ruhámra, semmire.

Szemébe néztem: — Nem dicsekedtél, azt tudom, észrevettem, de érezni, ugye, éreztél a büszkeséget, amiért olyan vagy, aki semmire se büszke.

— Hát persze, hogy éreztem!

— Nahát, akkor próbáld meg, hogy ne érezd, ne érezz büszkeséget, amiért nem vagy büszke semmire.

Megdöbbenve nézett: — Ne érezek? Hogyan lehet az elérni, Moha? — Vállat vontam: — Hát érezz! Mondtam, hogy nagyon nehéz a hatodik!

Másnap komoran jelentette: — Fölléptem a hatodik lépcsőfokra! Már azért sem érzek büszkeséget, amiért nem vagyok büszke semmire.

Gyanakodva és szigorúan néztem rá: — Igazat beszélsz?

— Elvörösödött: — Persze, hogy igazat! — és zavartan nevetgélt: — Hiszen akkor én most már, ugye, tökéletes is vagyok? Vagy van még lépcsőfok?

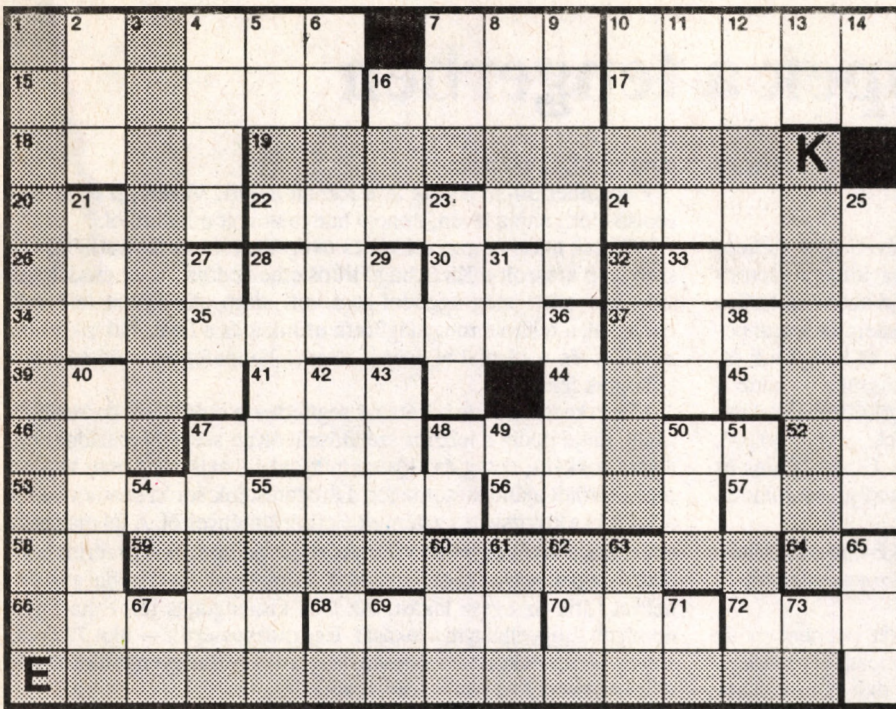
Magasra vontam a szemöldököm: — De van ám! És ez a legnehezebb! Azért is a legnehezebb, mert magadnak kell kitalálnod, mit kell tenned, hogy felléphess rá! — és erősen a szemébe néztem: — Igazán nem érzel büszkeséget, amiért nem vagy már büszke jóságra, ruhára, órára? — Hallgatott egy pillanatig, aztán kitört belőle a kiáltás:

— Nem, Moha! Nem bírok nem lenni büszke rá, hogy nem vagyok büszke semmire!

Elnevettem magam és kezet nyújtottam neki: — Gratulálok, Ecki Becki! Most léptél a hetedik lépcsőfokra! Megmondtad őszintén, hogy nem vagy rá képes, hogy ne légy büszke arra, hogy jó vagy. Derék gyerek vagy, amiért megmondtad, hogy nem bírsz. Én se bírok! Senki se! De ez már talán nem is büszkeség, hanem elégedettség önmagunkkal.

ápolod, gondozod a növényeket

Vízszintes: 1. Csecsemőt 7. Régies mi 10. Fiatal mézvédő 15. Sötét színű borszöld (Oportó) 16. Evangéliumszerző 17. ...-picike 18. Kis Lajos! 19. Megfejtés IV. 20. Gyerekvigyázó 22. Ziháló 24. Péter apostol őt is látta a színváltózkor (Mt 17, 3) 26. Eszes 28. Szépség 30. S ... világozás! 32. A hüvelyk- és mutatóujjunk távolsága 34. Magóg fejedelme (Ez 38, 2) 35. Fehérjetartalmú éltelt biztosító az napi kínálat 37. Ne süsse! 39. Fafűvös 41. Verrorszecsengés 44. Darabokká alakít, visszafel 45. Mélység fölött vezet át 46. Hideg szín 47. Madár is, gép is 48. Formában süttöt, kúpos kalács 52. Bensőséges megszólítás 53. Titusz munkatársa (3, 12) 56. Cselekedd 57. Vöröses 58. Bénuláshoz vezető sorvadásos betegség 59. Megfejtés V. 64. ...felé (irány is, kérdés is) 66. Művelet kulccsal 68. Norvég főváros 70. Cselekvés is, testrészt is 72. Tagadószó

Függőleges: 1. Megfejtés I. 2. Egyik szülő 3. Megfejtés III. 4. Az opera egyik dala 5. Fogyasztásra alkalmas folyadék 6. A Judit könyve előtti könyv főszereplője 7. Kalácsba való 8. Ágytűzet okadó alegység 9. "Jobb ..., mint soha!" 10. Kis Mihály! 11. Edzett vas 12. Székely mező (Cigla) 13. KK 14. Régi-e 16. Gyümölcsös áldott 21. Nagy úrmérték pl. bor mérésére 23. Kézilámpa töltése 25. Gyűjtet 27. Shalom (béke héberül) fele 28. Lámpaporító 29. JM 31. Halfajta (Aspius) 32. Megfejtés II. 33. Vízszintes 57. 36. Időnként elázó mezei rágszál 38. Zárthelyi dolgozat 40. A második szentséget szolgáltatja ki 42. Az Ószövetség régies megnevezése 43. A bor elődje 47. A hónap egyharmada 48. Kodály Zoltán 49. Jézus hasonlata önmagáról (ékezet nélkül) 50. Magasztos, ünnepélyes költemény 51. Nem romlott 54. Jézus a szőlő-hasonlatban 55. Katolikus istentisztelet 60. Irányt adó meggyőződés 61. Bárkaépítő elődünk 62. Ezek nőnek a mustármagokból 63. Római 49 és 50 65. Beszélgetés Istennel 67. Sír 69. Az "s" gyerekesen ejtve 71. Nem föl 73. Közelre mutató névmás

II/1. számunk keresztrejtvényének megfejtése: Boldogok a Lélek szerinti szegények, mert övék a mennyek országa. (Mt 5,3)

Könyvjutalmat nyert: Keszler Erzsébet, Akasztó.

„Szomjazom” Alapítvány

*Az első pohár bor, melyet megittál,
az egészségedé,
a második a jókedvé,
a harmadik a bánaté,
a negyedik pedig a gyalázaté.*
(Arisztotelész)

Halász Endre nyugalmazott plébános javaslatára ez a többértelmű szó — „Szomjazom” — jelzi az alapítvány célját: alkoholisták és más szenvedélybeteg lelkis gondozása és munkaterápiás foglalkoztatása. Létrehozását az tette szükségessé, hogy az évek óta működő kis iszákosmentő csoport, amelynek életéről az ÉV tavaly nyári száma is beszámolt, észrevehetően bővül. Egyre többen igénylik a pszichoterápiás csoportfoglalkozásokat és a világi szervek által nem nyújtott keresztény 'gyógyítást'. A lelki gondozást Bandi bácsi és régóta vele dolgozó, önkéntes segítői biztosítják, az egészségügyi hátteret pedig a Gyáli úti kórház főorvosa. A csoport a Magyar Karitász részlegének, a Betániának a keretében működik, keresztény humanista értékek alapján.

Az alapítványt egyelőre tíztagú kuratórium kezeli. A tervek közt szerepel a foglalkozások gyakoribbá tétele, saját helyiségi biztosítása, az anyagiak függvényében esetenkénti szociális segélyezés és átmeneti szállás felállítása a krízishelyzetben levők számára.

Az alapítvány várja és kéri a céljával egyetértő bel- és külföldi természetes és jogi személyek, szervezetek adományait, esetleg segítő tevékenységét. Az alapítványt erkölcsi támogatásáról biztosította a Család Alapítvány, melynek titkára, Vincze Endre eddig is rendszeresen segítette a csoport működését. A saját bankszámla rövid időn belül történő megnyitására a megajánlások befizethetők a Család Alapítvány számlaszámára (MHB 202-10809), „Szomjazom” Alapítvány megjelöléssel, ahol azt elkülönítetten kezelik. További információ az alapítvány alapítójánál és képviselőjénél: Boglárnyé Mailáth Edina, 1089 Budapest, Bláthy Ottó u. 10.

Melyik szentírási történetet ábrázolja az alábbi (kiszínezhető) kép?

Cseppek a tengerben

1990. dec. 15-én este csengett a telefon. Bátyám hívott fel, hogy közölje velem anyánk halálhírét.

Megállt számomra az idő.

Felelevenedtek gyermekkorom legszebb emlékei, újra átéltem csodálatos karácsonyainkat, amikor az anyám az ünnepi vacsora előtt felállt, felolvasott egy részt a Bibliából, majd azt aktualizálva mélyen emberbaráti beszédet mondott. Míg átszellemült arccal beszélt, mi áhítatos csendben ültük körül az asztalt és hallgattuk őt. Ott volt egy idős házaspár is — bátyám keresztszülei — akik a karácsonyi és húsvéti ünnepeket mindig velünk töltötték. Odakinn hó borította a kertet, a fákat, a háztetőt és az utcát, s benn jóleső, éltető meleg járt át minket anyám szavai nyomán. Gondolataink és érzéseink közössége ilyesmit sugallt: „Tedd magad jobbá minden nap! Indulj el felebarátod felé s szeresd őt!”

Ezt a misztikus, felejthetetlen érzést nevezték később a felnőttek inspirációnak, amelyet életem során azóta is sokszor átélhettem és amely az életem 'sójává' vált.

Karácsony közeledtén minden évben jelen volt bennem ez az emlék, amely egyre sajtóbb nosztalgiával figyelmeztetett modern világunk rohanására az ürességbe. Ha a múltat már nem is lehet visszahozni, de annak szellemét igen! Ezt bizonyította a Család Alapítvány a román-magyar családi hétvége magyarországi megszervezésével. Nagyon meghatott a román családok csomagjaihoz mellékelte levél, valamint a résztvevők beszámoló levelei is. Mindezek eredményeképp megfogalmazódott bennem egy gondolat, amely lassan ellenállhatatlan belső erővé alakult: Én is szeretnék személyesen tenni valamit a segítségre leginkább rászorulókért.

A gondolatot tettek követték, és anyám temetése előtt egy autónyi élelmiszerral, tisztítószerekkel és ruhaneművel elindultunk bar-

átommal Kolozsvárra.

December 30-án léptük át a román határt. Vasárnap és az év utolsó előtti napja lévén, ünnepi hangulat volt mindenhol.

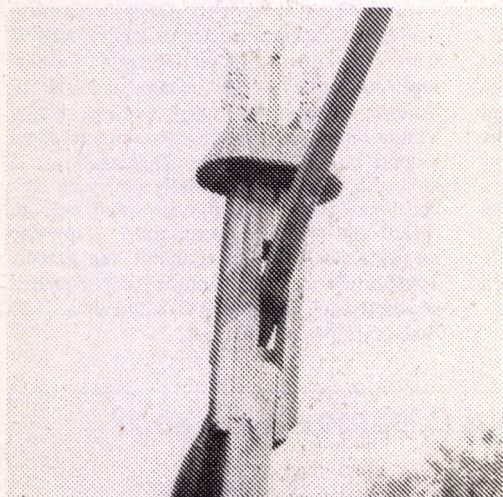
A kocsit hátul konzervekkel és üvegekkel megpakolva néha veszélyesen araszolt a Királyhágó síkos emelkedőin. A táj csodálatos szépsége miatt még aggódni sem volt időm. Az égbolt tele volt csillaggal, a telihold megvilágította utunkat és a tájat. Hó takart be mindent és a távolabbi falvak elszórt lámpafényei barátságosan csillogtak felénk.

Megérkezésünkkor barátaink segítettek a csomagok összeállításánál, majd pedig a házhoz szállításnál olyan szegény családokhoz, illetve rokkant, beteg és idős személyekhez, akik még nem kaptak más külföldi ajándékcsoportot. Látogatásaink során szomorú kép alakult ki a kolozsvári szegények életkörülményeiről. A fal magasan penészes, a lakás egyetlen villanykörtéjét pedig szükség szerint hordozzák egyik helyiségből a másikba. Több helyen a konyhai gáztűzhellyel fűtik az egész lakást. Az idős kisnyugdíjas téli ruha híján nemigen tudja elhagyni a lakását. Egy mozgássérült — akit 77 éves, súlyos térdporckopásos édesanyja ápol — izomgyengülése miatt már nem képes hajtani a tolószékét.

A személyre szabott ajándékcsoportok nagy meglepetést okoztak az embereknek, és látható boldogságuk kárpótolta minden fáradtságért. Húsvétkor folytatjuk. Akkor is, ha ez mennyiségénél fogva csak egy csepp a tengerben. Hátha más is kedvet kap, hogy csökkentse az emberi szenvedés, nyomor és megaláztatás parttalan óceánját.

Január 3-án temettük édesanyját. A koporsó mellett állva ismét eszembe jutottak a karácsonyesték, és gondolatban így szóltam hozzá: Anyám, nem hullott közsiklára a mag, amit vetettél!

Gabriella Parászka, Belgium

Kis falu, közösség

Csatlakozókat, kapcsolatokat keresünk. Kiszőlősrre (Veszprém megye) települt életközösségünket jelenleg három család alkotja, átlagéletkoruk 25 év.

A Bokor nevű bázisközösség szellemi talaján nőttünk fel és erősödünk meg Sopronban.

A Bokor egyes tagjaival ma is kapcsolatban vagyunk. A három család egyike gyermektelen, a fiatalasszony védőnő, férje polgári szolgálatát tölti. A másik házaspár kétgyermekes, az asszony otthon gyeden van, férje orgonaépítő iparos. E sorok írója körül négy gyermek zsong, a feleségem szintén gyeden van, magam pedig erdőmérnöki végzettséggel napközis nevelő vagyok. A falu százötven lakosú kis település, amelyet a falurombolás igencsak foghíjassá tett. Aki maradt, nagyrészt nyugdíjas. Ide várunk vállalkozó kedvű fiatal családokat.

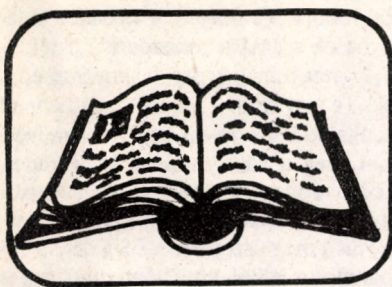
Ha valakinek van egy kimustrált gépkocsija, nagy ajándék lenne indulni életközösségünk számára. Közösségünk nevében: Kuti István, 8483 Kiszőlős, Rákóczi u. 50.

*Ha rádöbbenek, hogy meghalhatok,
mielőtt agyam termését behordtam,
mielőtt, mint dús csűrök a magot,
megőrzöm magam tornyos könyvhalomban,
ha nézem a csillagos éjszaka
arcán a nagy mese jelképeit,
s érzem, hogy őket lerajzolni a
varázskézü sors nem soká segít,
ha azt érzem — ó, te tűnő árny, te szép! —,
hogy már nem látlak viszont, s hogy soha
nem önti belém tündér erejét
a gondtalan csók — akkor, akkor
a mindenség partján állok eltűnődve,
s hír, s szerelem semmivé omlik össze.*

(Egy 23 évesen meghalt tanár tihanyi sírjáról)

*A két
fotót
Garay
András
és Dóra
Gémes-
kutak
sorozat-
táblól
kaptuk.*

BIBLIA

A májusi és júniusi elmélkedéseket a *Fiatalok Négy nevű közösség*, a május 26-ait Gyűrűs István adventista lelkész, a június 30. és júliusi elmélkedéseket Bulányi György, a július 28-ait Király Ignác készítette.

Május 12. — Urunk mennybementele — Mk 16,15-20 —

Márk evangéliumának ez a befejező része valószínűleg más szerzőtől származik. Ettől függetlenül szervesen illeszkedik a jézusi koncepcióba. A kezdetben csak zsidóügyben gondolkodó Jézus földi életének végére, de még inkább „kozmosz” életének elejére eljutott a világméretű látásmódig. Örömhírt mindenki számára gondolta, megszűnt a zsidó „beszűkülés”. Korunkban azonban vigyázzunk a világméretű küldés értelmezésével. Könnyen eshetünk abba a hiszembe, hogy csak mi értjük pontosan Jézus üzenetét, tehát utazunk kell. Amikor messziről jött emberek hirdetik nálunk az Igét (Hollandiából, USA-ból,...) mindig van egy olyan érzésem, hogy ezek az emberek

Menjetek el az egész világba!

tulajdonképpen csak utazni, egy kicsit „csodáskodni” akarnak, hiszen lenne épp elég hirdetni nálunk saját hazájukban is. Vigyázzunk, nehogy félreértsük Jézus küldési szándékát és megideologizált utazásokat tegyünk (Erdély, Felvidék, Ausztria, Németország... Amerika...) Ha hiszünk és aszerint is élünk, akkor majd híre megy ennek. Jézus egy liturgiát is hagyott ránk a benne történő hit lepecsételésére. Vannak, akik ezt a pecsétet egy még kitöltetlen lap tetejére, és vannak, akik már csak teljesítéseket felsoroló lap aljára ütnék oda. Számomra ma a lényeg, hogy ezen a papíron a pecséten kívül legyen más is! Jézus azt is mondta, hogy a hitet jelek fogják kísérni. Kísérik-e jelek a mi hitünket? Jézus nevére,

Május 19. — Pünkösdvasárnap — Jn 20,19-23 — Békesség nektek!

A sok nehéz óra, félelem, szorongás, várakozás még jobban összekovácsolta a tanítványokat. Együtt várták vissza a Mestert, akinek megjelenése kiűzte szívkülből a félelmet, és a kezdeti meglepődés után az öröm lett úr bennük. Jézus bizonyosságul megmutatta sebeit nekik.

Szenvedéséből csak hegek maradtak. Lénye szeretetet, erőt, nyugalmat, békességet árasztott. Ezzel a békességgel köszöntötte barátait.

Megjelenésével egyben nagy feladatra hívja a tanítványokat. Nem kisebb küldetéssel, mint ahogy Őt küldte az Atya. Tanúságot

tenni arról, hogy csak a megbocsátás által élhet az ember békességben, szeretetben emberrel és Istennel egyaránt.

Kinek kell megbocsátanunk? Először magunknak. Aki saját hibáit, bűneit nem tudja letenni Isten elé és új irányba fordulni, az nem tudja a sérelmeit elfelejteni, és megbocsátani másnak. Harag, düh, szorongás, negatív érzések, mindenki magának árt elsősorban. Ezeken való túllépés nélkül nem lehetünk lelkileg egészségesek. Meg kell tanulnunk rossz gondolatainkat, negatív érzéseinket kisöpörni, és ezek helyét pozitívummal megtölteni. Csak így tudjuk a Jézus által hozott örömet, békességet továbbadni.

Május 26. — Szentháromság vasárnap — Mt 28,16-20 — Hazaszeretetről másképp

Nem szeretem a definíciókat. Egrészt, mert nem vagyok „magolós” típus, és így nehezemre esik pontosan, szó szerint megjegyezni valamit.

A másik ok, hogy nem tudunk olyan meghatározást, amely tökéletes volna. Különösen nehéz az érzelmekről beszélni, mivel mindenki másképp, személyisége szerint éli meg, értelmezi azokat.

Barátommal beszélgetve jött elő, hogy hívó ember hogyan értelmezheti a hazaszeretetet. A hazaszeretet könnyen kaphat nacionalista színezetet.

(Megjegyzem, hogy ez csak egy kis részecske akar lenni az értelmezések nagy mozaikján.) A hívó ember testvérekné tekint minden embert. Hittestvérei lehetnek a világ minden táján. Mi nem élhetünk a másik ember ellen, csak egymásért.

A keresztények egyik nagy feladata Jézus munkáját folytatni itt a Földön.

„Menjetek tehát, tegyetek tanítványommá minden népet, keresztelejétek meg őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében.” (Mt 28,19)

Ez a parancs minden embernek szól, aki kereszténynek vallja magát.

Ritka azon emberek száma, akik messze, idegen földön végzik missziós tevékenységüket. Legtöbben itthon maradunk, és itt vár ránk a munka, itt nehezedik ránk ennek a felelőssége. Isten tudja, hogy ide fogsz születni. Tudta, hogy itt lesz rád szükség. Itt

Június 2. — Úrnapja — Mk 14,12-16 — Emlékezés vagy cselekvés

Úrnapja ünnepe logikusan zárja azt a sort, mely húsvétal kezdődött, s Jézus feltámadásának, a megjelenéseknek, valamint a Szentlélek eljövételének bemutatásával jelezte, hogyan gondoskodott övéiről, milyen erőforrásokat akart nekik adni. Már az emmauzsi úton felsejlik, s a tóparti jelenetben

tanítására távoznak-e a mai világ ördögei, amelyek megkötözik, megszállottakká teszik az embereket (autó, telek, utazás, tv, video, hifi, számítógép, szex...)? Képesek vagyunk-e ezeket csak annyira beengedni az életünkbe, ahogyan ma Jézus tenné? Tudunk-e olyan „új nyelveken” szólni, amelyek komolyan ellensúlyozzák az előbbieket, van-e fajsúlyos koncepciónk, vagy csak naiv, vallásos szövegeink? Ártanak-e nekünk a jelen mérgei, amik persze a lelket, a morált mérgezik? A gyengéledő világ állapota javul-e általunk? Vannak-e személyes sikereink, „kigyógyításaink”? A mai evangélium utolsó mondatában még megerősített nyer, hogy csak az igehirdetés után lehet számítani ezekre a jelekre, amelyek azután visszahatnak az elhangzott tanításra, megerősítik azt a „hittanulók” szívében. Természetesen nem szeretném kizárólagossá tenni a hitet kísérő jelek értelmezését, miért ne kísérhetnék a tanítást valóban testi gyógyulások is? De akkor is — miként Jézusnál is — a tanítást követő életváltoztatás a lényeg! Eddig még egy szó sem hangzott el a mai vasárnapon ünnepelt mennybemenetelről. Hogy volt, mint volt, hol volt, kik voltak jelen? Lényeges ez? Lényeges az Örömhír és annak személytől személyig történő átadása, megélése!

Jézussal való találkozásaim elűzik-e a félelmeimet? Mitől félek? Bezárom-e az ajtómat Jézus előtt? Megértettem-e, hogy köszöntése „Békesség Nektek!” nekem is szól? Mit jelent számomra a békesség? Törekszem-e rá? Van-e a napomban helye a nyugalom perceinek? Mennyire vállalom fel a Jézustól kapott küldetést? Meg tudok-e bocsátani magamnak? Letett bűneim miatti büntudatom kísér-e még?

Törekszem-e a negatív gondolataim pozitívra cserélésére? Sérelmeimet el tudom-e engedni, vagy ápolgatom inkább? Hagyom-e, hogy a Szentlélek tüze betöltsön hittel, reménnyel, tenni akarással?

van feladatod. Ezt a feladatot itt tudod a legjobban elvégezni, mert ennek a népek ismered a nyelvét, történelmét, szokásait. E haza öröme vagy búját tudod leginkább átérzeni a saját bőröddön is. Ennek az országnak hegyei, alföldjei, folyói, tavai vallottak neked a Teremtő hatalmáról.

Ezekért az emberekért vagy elsősorban felelős, hogy képességeid szerint segítsd boldogulásukat. Ha Isten nélkül élnek: elvesznek. Ha megismerik Őt: élnek. Ha érzed küldetésedet — lehet ez is hazaszeretet!

is fellelhető az a motívum, hogy Őt ezután a megtört kenyérből lehet felismerni, s ebben a kenyértörésben Ő jelenik meg. A mai evangéliumi részletben pedig láthatjuk, milyen gazdag is ez a szimbolika. Először is valóságos ételről van szó. Nem térdreboruló szentségimádásról, tömjénfüstös, virág-

esős körmenetről, tabernákulumban őrzött szentségről elsősorban. Mindezek csak annak számára lehetnek őszinték, aki az étel-funkciót az első helyre tette: vette a kenyér és bor színében Őt — hisz azt mondja az evangélista: „mindnyájan vettek belőle”. Úgy él és hat bennünk Jézus, úgy ad új erőt, mint ahogyan a táplálék járja át bensőnket. Nem szabad azonban felednünk, hogy itt megtört, keresztre adott testről, kiontott vérről van szó. A szentmisében együtt ünne-

peljük Jézus halálát és feltámadását. A totális szeretetben életét is odaadó Emberfia szövetségkötésének emléklakomáját. A vérrel kötött szövetség — vérszerződéshez hasonlóan — életre-halálra szóló szerződést jelent. Mi a tartalma ennek a szerződésnek? Az utolsó vacsorai képrendszerben erre is megtalálható a válasz. „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!” Ez a felszólítás nem csupán a szentmise történelmében keresztüli ismétlésének parancsát tartalmazza, hanem

sokkal többet: Te magad, a te életed is legyen mások számára „odaadott”, „feláldozott”, legyen, mint egy darab kenyér az éhezőknek. Te, aki veszed Jézust, hogy benned éljen, általad is szeressen, folytasd a művét! Osszad meg a rászorulókkal kenyeredet, pénzedet, idődet, figyelmedet! Vedd észre a szentmisén a melletted álló magányost, szegényt, hívd meg asztalodhoz! S akkor a Jézus alapította jelből, emlékünnepből ma is élő valóság lesz számodra.

Június 9. — Évközi 10. vasárnap — Mk 3,20-35 — Család és család

Furcsa dolgokat állít a mai evangélium Jézusról: tanítása, viselkedése hatására rokonai — számalomból — mint örültet akarják elvinni, mert szégyenlik az emberek előtt. Még a Szűzanya is köztük van. Jézus azonban rájuk sem hederít, hagyja őket, sőt szávaiból az vehető ki, hogy a vér szerinti anyaságot, rokonságot lecseréli valami másra: anyja, rokonai helyett az Őt hallgatók, Atyja akaratát teljesítők lesznek számára új családtagokká.

Egyértelmű, hogy prófétai szóval állunk itt szemben. Két dolgot akart Jézus kinyilvánítani: egyrészt, hogy tanítása, az Ő követése megosztottságot hoz a családokban, tanítványaiknak is számolniuk kell azzal, hogy örültnek tartják őket egyes családtagjaik; másrészt, hogy az újonnan létrejövő közösség, egyház olyan alakulat, ahol otthon és

meleg családi légkört találhat mindenki. Jézus nem akarta a családi kapcsolatokat tönkretenni. Szüleinkkel, testvéreinkkel szemben könnyebb is a szeretet megélése. Nem hanyagolhatom el kamaszkorban a házimunkában való derekas helytállást, nem húzhatom ki magam öreg, elesett szüleim támogatásából arra hivatkozva, hogy nekem Isten Országát kell építenem. A család az első hely, ahol szükség esetén meg kell mutatnom, hogy a másokra figyelő, szolgáló szeretet határozza meg életemet.

Persze tudni kell függetlenné válni, ha a családi kötelek a radikális jézusi úttól vissza akarnának tartani, tudomásul kell venni, hogy kinevethetnek, botránkozhatnak rajtam, ha többet akarok a tisztességnél, ha a megszokott, középszerű vallásosság felül tevékeny részt vállalom — áldozat-

tosan, veszélyek közepette is — az apostoli munkában. De a segítő szeretetet nem tagadhatom meg tőlük ekkor sem.

Ritkán adatik meg — bár csodálatos élmény —, hogy egy családból mindenki egy szívvvel élő tagja a keresztény közösségnek. Talán ezért is kárpótlásul a közösségekben új szülőket, testvéreket, sőt gyermekeket találhatok. Az együvé tartozás érzése, az egy célért munkálkodás, a köztünk jelen lévő Jézus összetartó ereje igazi családi légkört biztosít. Ezt persze nemcsak élvezni lehet, hanem magamnak is olyanná kell lennem, hogy a közösségekbe újonnan bekerülő számára, de a többiek számára is mindig érezhető legyen: családtagként közeledek feléjük. Milyen messze vannak ettől egyházközségeink, de sokszor közösségeink is! A változásért talán te is tehetsz valamit.

Június 16. — Évközi 11. vasárnap — Mk 4,26-34 — A földbe vetett mag

A szentfrási rész elolvasása után vizsgáljuk meg a hasonlatokat és párhuzamokat, nézzük meg ezen fogalmakban jelenlévő tartalmak működéseit. Ezek után vonjunk le elméleti következtetéseket a magunk számára s végül váltsuk életgyakorlattá az elveket! Egyszerűek a hasonlatok: a vetni való mag = Isten Országának jó híre; a föld = az ember szíve, lelke, szellemisége (maga az Ember).

A mag rendeltetészerű fölhasználása a termőtalajba ültetése, vetése. Elültetés nélkül nem hozhat termést, nem bontakozhat ki az életereje. A termőtalaj rendeltetészerű fölhasználása a megművelése: fellazítás és bevetés. Ezen műveletek nélkül nem teremhet benne haszonnövény. A magnak tehát az előkészített földbe kell kerülnie, egyébként a mag csupán müzlinek jó, a föld pedig a vetni való mag hiányában a maga öletszerűségével termi a gynnövényeit (amelyek azért hasznosak is lehetnek, mint a gyógynövények). A hasonlat minden mozzanatára itt nem térhetünk ki, de egyénileg-közösséggel tovább bogozzhatók.

A Jó hír rendeltetészerű „fölhasználása” tehát nem más, mint annak elültetése az ember szívébe, lelkébe, szellemiségébe: bele az emberbe. Jó hír nincs meg az ember nélkül és az ember nincs meg Jó hír nélkül!

Egyszerűek a párhuzamok is: a földbe vetett mag ugyanúgy működik, mint az emberbe elvetett Jó hír. De hogyan is működik és mi a leginkább reá jellemző tulajdonság? A hasonlatnál, a párhuzamnál maradván: kicsfrá-

zik, gyökeret ereszt, szárba szökken, termést hoz. Ami pedig a legfontosabb jellemzője, hogy mindezt magától, a benne rejlő életeréből teszi.

Ha a mag és a föld egymásra talál, abból „automata” élet születik; ha a Jó hír és az ember egymásra talál, abból pedig ÉLET születik.

A mag elvetéséhez a szántó-vető ember kemény munkája szükséges; a Jó hír elmondásához, tovább mondásához ugyancsak az ember kemény munkája szükséges.

Az ember dolga tehát a mag elvetése, a Jó hír elmondása. A többi pedig a mag „dolga”, a Jó hír „dolga”. „A gazda szeme hizlalja a

Június 23. — Évközi 12. vasárnap — Mk 4,35-41 — A vihar

Ha elolvastad ezt a részt, engedd szabadjára a fantáziád és gondold azt, hogy te is ott vagy a tizenkettő között. Sötétedik és a Mester azt mondja, hogy evezzünk át a tulsó partra. Ha van 10 perced, ne is olvasd tovább e sorokat, mert én is azt írtam le, amit a szabadjára engedett fantáziám mondott, és ez lehet, hogy kevesebbet ad számodra, mint a saját gondolatvilágod.

„Sötétedés előtt elindulni a tulsó partra...? Tudhatná a Mester, milyen alattomos ez a tó... hirtelen kerekedik a vihar..., egyébként is rövidesen tők sötét lesz... Bár a túlparton mintha fények pislognának és ezekhez igazodni lehet evezés közben. És ha vihar jön...? Eltűnnek az igazodási fények!

Mit csináljunk, fiúk? — Menjünk? — Menjünk! Menjünk, mert a Mester ezt mondta,

vetést” — mondja a népi megfigyelés.

A növénylélektan — mint újszerű tudomány — ezt úgy fogalmazza, hogy amelyik növényt szereti a „gazdája”, az szépen fejlődik, amelyiket kevésbé szereti, az gyengébben fejlődik.

Az elültetés után a gazdának csak ilyen szerep jut. Az embernek elegendő a vetés miatt, a Jó hír elmondása miatt gondban lennie.

Ha ez úgyben megtett mindent, „nyugodtan drukkolhat” az Élet kibontakozásáért.

— Eddig kiknek mondtad el a Jó hírt?

— Hol vetettél?

— Van-e termés?

— Keresel-e hatékonyabb módszereket?

majd csak lesz valahogy... Ez a nagy tömeg egyébként is már nagyon fárasztó. Csendre vágyom, hogy fölfogjam, mi minden történik velem és körülöttem. Talán a csendben, az alkonyatban evezve, a túlparti fényeket figyelve összerendeződnek a gondolataim. — Lökjétek el a hajót! — Na nézd, mások is jönnek velünk. Így talán biztonságosabb lesz...! A Mester is jól elfáradt, talán el is aludt a csónak végében; rekedtre beszélte a torkát napközben. Vajon lesz-e gyümölcse? A mag, amit elvetett, hoz-e majd kalászt? Szívét-lelkét beleadta... bárcsak én is így tudnám majd egyszer csinálni. Úgy érzem, tudom is, ha itt látom Őt magam mellett, de nélküle félek.

— Mi ez? Villámlik? Éreztem, hogy nem kellett volna elindulnunk. A szél is erősödik,

ebből baj lesz... A túlparti fényeket sem látom már. Nincs elég bajunk a farizeusok támadása miatt, még a természet is ellenünk fordul. Csak ezt ússzuk meg... Merjétek a vizet, fiúk, mert elsüllyedünk!! — Ha annak idején valamivel kimentettem volna magam és otthon maradok és nem követem Őt, akkor most nem kerülök ilyen nyomorult helyzetbe...! Szóljatok már a Mesternek, mert elsüllyedünk!... Ő az utolsó reményünk...! Mi történt? — „A szél elállt és nagy csend lett.” Végigborzongat a félelem és a

gondolataim miatt a szegyen... Szegyen az időről időre — nehéz helyzetekben — visszatérő hitetlenségem miatt. Szegyen amiatt, hogy a Mester meghallott hívását vonakodom megtenni. Ismét csendben evezünk és magamban a Mesterhez fűződő pis-lákoló hűségemet szítom lobogó tűzzé. Jó látni a többieket, akik körülöttünk eveznek, alighanem ők is a hitüket-hűségüket ápolgatják legbelül. Mester! Figyelni akarok, meghallani és megérteni akarok. Követni szeretnék, hűséges barátod-munkásod is

szeretnék lenni. Életem viharosabb időszakában sem akarok elbizonytalanodni abban, hogy jó irányban haladok családommal, barátaimmal egymás kezét fogva. Órizzen meg bennünket ez a kézfogás és a Hozzád fűző hűség az Országodat építők táborában.”

— Egyértelmű-e számodra az, hogy mit vár el tőled a Mester? — Mozdulsz azonnal a feladatra, vagy óvatosan fontolgatsz?

— Hiszed-e, hogy életed legnagyobb viharában is csendet tud teremteni a Mester?

Június 30. — 13. évközi vasárnap — Mk 5,21-43 — Jézus beteget gyógyít

Ha feltalálnám a rák ellenszerét, minden rákos beteget meg akarnék vele gyógyítani. Reklámoznom a gyógyszeremet. Jézus mindenfajta betegséget meg tudott gyógyítani, mégsem reklámozta magát. Ellenkezőleg, titkoltatta gyógyításait. Jairus lányának meggyógyítása-feltámasztása után is így tett, „szigorúan meghagyta nekik, hogy senki se tudjon a dolgról”. Értitek Jézust? Azt, hogy miért tesz így?

Én azt hiszem, értem. Elmondom, hogy mit gondolok, miért tesz így. Mindenekelőtt: a betegség az élet velejárója. A növények, az állatok életének is kísérője. A lét biológiai szintje ilyen. Ha Isten akarja a létnek ezt a szintjét, akarnia kell a betegséget is. Nem tudott és nem tud betegség nélküli biológiai szintű létet teremteni. Ha nem akarta volna a betegséget, meg kellett volna állnia az ásványoknál. Azok nem betegek. Ha embert akart, a betegséget is akarnia kellett.

A biológiai lét velejárója a betegség, és a

biológiai lét parancsa, hogy küzdjön a betegség ellen. A beteg kutya füvet eszik, napra fekszik... kúrálja magát. Az ember is. Gyógyítja magát, s mivel „társas lény”, gyógyítja őt a társa is. Minden gyógyítás véges, határos, mert valamelyik betegségünk már nem lesz meggyógyítható, s abba majd belehalunk. Életünk végső célja tehát nem lehet egészségünk ápolása. Legkülönb. tevékenységünk sem lehet a betegek gyógyítása.

Ezért Jézus nem is orvosnak jött, hanem tanítónak. S nem akarta, hogy orvosná degradálják, hogy orvosként használják. Azt akarta, hogy tanítóként használjuk őt. Nos, azt tanítja nekünk, hogy az egészség ugyan belesegíthet abba, hogy boldogok legyünk, de az egészséges emberek között is van sok boldogtalan. A betegség bizony zavarja boldogságunkat, mégis a betegek körében is találunk boldog embereket. Jézus nem akarja, hogy arra használjuk őt, amitől még nem leszünk boldogok. Nincs nagyobb val-

lási eltévelyedés, mint Istent mulandó értékek megszerzésére használni. E téves vallásosság rendre szoktatni akarja Istent: add nekem ezt meg ezt, hogy semmiben se érezzek hiányt. E tévedés alapja: az tesz engem boldoggá, amit kapok. S a tényállás, amit Isten beleírt az emberi természetbe, ez: attól leszek boldog, hogy adok. Az is nagyon jó, ha kapok. De ez csak kiegészítő boldogságomat. Ha nem kapok, akkor is lehetek boldog. De hiába kapok akármit és akármennyit is, ha nem adok, nem leszek boldog.

Ezt megtanítani jött el Jézus. Ezért lett Tanítónk. S bár Ő — éppen a mondottak erejében — mindig nagyon boldog volt, amikor adott (adott egészséget, feltámasztott életet), mégsem akarta, hogy ezen a címen legyen ismertté és keresetté Izraelben. Szeretet-tanárnak jött. S titkoltatta, hogy milyen jól tudott szeretni. Miért? Mert attól még nem leszünk boldogok, hogy szeretnek minket. Csak attól, hogy mi szeretünk.

Július 7. — 14. évközi vasárnap — Mk 6,1-6 — Jézus tanít Názáretben

Jézus tanít a názáreti zsinagógában. Megbotránkoznak azon, amit tanít. „Honnan vette ezt?” Ez az ács, a Mária fia, Jakab és József, Júdás és Simon testvére hogy jön ahhoz, hogy magyarázzon nekik? Inkább csináljon valami csodát... Az a bajuk, hogy a próféta rendre azt mondja, amit nem akarunk meghallani. Ő mégis mondja, mi még elutasítjuk, amit mond. Felháborodva. A felháborodott elutasítás a megbotránkozás. Nem Názáretben és akkor, hanem Magyarországon és most, legalább a fél ország azon sír, hogy kevés a pénz, meg nagy az infláció és hogy nem lehet megélni. A kormány nyugtat: két év múltán már jobb lesz. Az ellenzék vádol: velünk akarják megfizettetni a pártállam által elherdált milliárdokat; fizessenek azok, akik herdáltak. A próféta másról beszél. Megkérdezi népétől: ti vagytok a világ legszegényebbjei? S maga válaszol: Nem, az ötmilliárdból legalább négy-milliárd embertestvéretek jóval nagyobb szegénységben él, mint ti. Nem gondoljátok, hogy nem magatokért, hanem a nálatok szegényebbekért kellene gondban lennetek?

Pál is erről beszélt Korintusban, s a korintusi keresztények nem botránkoztak meg szavaiban, hanem kinyitották erszényüket. Megértették a prófétai szót: „Aki sokat gyűjtött, nem bővelkedett; aki meg keveset, nem szűkölködött.” Nem botránkoztak meg e sza-

vakon, mert Jézus tanítványai voltak. Nem, mert aki Isten üzenetét hordozza a szívében, kedveli a prófétát, aki Isten üzeneteit mondja. Nehéz gazdasági helyzetünkben Isten üzenete hozzánk ez: vannak nálatok szegényebbek is, segítsetek rajtuk. Ha ezt meghalljuk, elindul egy folyamat: a németek segítenek rajtunk, mi segítünk a nyomorban levőkön, s a nyomorban levők is segítenek azoknak, akik náluknál is nagyobb nyomorúságban vannak. Aki segít másokon, annak béke van a szívében. Aki csak magára gondol, annak a szíve tele van békétlenséggel és aggodalommal — akármilyen gazdag is.

Kétfajta ember van. Az egyik kiváltságokra törekszik. A másik azt akarja, hogy ne legyenek kiváltságok, hanem minden ember odaülhessen az élet asztalához. Az első utálatos az Isten szemében, akkor is, ha vallásos. A másik kedves az Isten szemében, akkor is, ha nem jár templomba.

A „létező” szocializmus elbukott. Méltán.

Július 14. — 15. évközi vasárnap — Mk 6, 7-13 —

Tanítványok küldetése

A tanítványok útra kelnek, s egyfelől hirdetik az embereknek, hogy térjenek meg, másfelől meggyógyítják őket, ha betegek. A tanítványok visszamennek Jézushoz, majd újra útnak indulnak ugyanabból a célból, mint

Erőszakkal akart segíteni az Isten képére megteremtett emberen, aki biztosan tönkremegy az erőszaktól, aki csak a szeretet melegtől tud kivirágozni. Az erőszak bukott el, de nem az a gondolat, hogy az ember Isten teremtői akaratából társa (szociusz; s ennek a szónak izmusa a szocializmus) a másik embernek.

Az Isten szerinti szocializmus nem bukott el. Az ma is az egyedüli reményforrás. Ugyanúgy, mint kétezer éve, amikor Jézus ezt tanította: Add el mindenedet. A hutteri testvérek több mint négyszáz éve vagyunközösségben élnek. Élnek és Istennek tetszőn élnek. Meddig tudjuk még hallatlanra venni Jézusnak ezt a szavát? Meddig reménykedünk még a szegénység és éhezés problémáinak megoldásaiban?

Hátha erről beszélt Jézus Názáretben is? Ők felháborodva utasították el szavait. Mi felháborodás nélkül, csak rossz lelkiismerettel?

először. De a meglátogatott emberek, akiknek a tanítványok hirdették a megtérést, ők mit csináltak? Várták, hogy újból jöjjenek a tanítványok? Hogy újból felszólítsák őket a megtérésre? Kérdezem tehát, mit csináltak

azok az emberek, aki „befogadták” a tanítványokat, és elhitték nekik, hogy meg kell térniök. Mit csináltak ezek a megtértek? Várták, hogy újból jöjjenek? Jézusnak mi volt a szándéka velük?

A válasz azon fordul, hogy miért jött Jézus. Vallási reformért a megszokott keretekben vagy egy vallási reformot hordozó mozgalom céljából? Ha feltételeznők, hogy jelenlegi gyakorlatunk a jézusi szándékot valósítja, akkor Jézus csak a megszokott keretek között akarta a vallási reformot. Mi az, amit az emberiség megszokott, s ami a mi mai gyakorlatunk is? Nos, az, hogy vannak papok és vannak kedves hívek. Ezek a papok hétről hétre prédikálják a kedves híveknek, hogy meg kell térniök, a kedves hívek pedig hétről hétre halálukig meghallgatják papjaik prédikációját arról, hogy meg kell térniök. Legfeljebb annyi történik, hogy a kedves hívek közül valakik átigazolják magukat a

Július 21. — 16. évközi vasárnap — Mk 6, 30-34 — Kenyérszaporítás

Az önkormányzati választások alkalmával polgártársaink nagy része nem ment el szavazni. Később, a megüresedett parlamenti helyek betöltése céljából még kevesebben mentek el. Jeremiás szava jut eszembe: „Jaj a pásztoroknak, akik veszni hagyják és elszélesztik legelőim nyáját” (23,1). Jézus pedig hiába akar elbújni a sokaság előtt, hogy tanítványaival együtt pihenjen egy kicsit, kifigyeli őt a sokaság, utána megy. Jézus pedig nem teheti, hogy ne tanítsa tovább őket, hiszen olyan volt nélküle ez a sokaság, mint „a juhok pásztor nélkül”.

Ez pedig rendellenes állapot. Az ember úgy tudja, hogy mennie kell valamerre, valamilyen irányban. Az elszéledés életellenes jelenség, csak a célratörés az életszerű.

Amikor írom e sorokat, tavasz van, nézem a fákat a kertben, s metszőollóm nyomán a fákból levő életenergiák tolnak a virágrügyek felé, hogy bőséges legyen a termés. Ha nincsen pásztor a jóra, majd lesz farkas, aki

Július 28. — 17. évközi vasárnap — Jn 6,1-15 — Szeretet az Isten!

János nemkeresztényeknek írta evangéliumát. Az ősegyház már korán megéreztte, hogy az eucharisztia kemény beszéd, és csak a megkeresztelt hívekre tartozó ügy. János ezért nem ír az Úrvacsora rendeléséről. Mivel azonban az eucharisziát a krisztusi üdvrend lényegéhez tartozónak vallja, egy egész evangéliumi fejezetet (6. fej.) szentel arra, hogy az utolsó vacsora Jézus ajkára adott szavait ismételve, magyarázza, s mindezt úgy, hogy a nem hívő belássa a hit-hűség fontosságát, a hívő pedig elmerülhessen az eucharisztia titkának értelmezésében.

A csodálatos hal-, kenyérszaporításról szóló történet nyitja meg ezt a nagyszerűen meg szerkesztett fejezetet. Vonatkoztassuk magunkra az evangelista üzenetét, hogy a mi hit-hűségünk is növekedjék.

Jézus kezdeményezi a megvendéglést, mert önzetlen, irgalmas szeretete erre indítja, illetve bennünket, hogy nem rajta fordul a vele való kapcsolatunk, egyes-egyedül mi-

másik csoportba, azaz kitanulnak papnak. Ezt jelentik a megszokott keretek. Valakik mezőgazdák lesznek, mások iparosok, ismét mások kereskedők, egyesek értelmiségi foglalkozást választanak, s ezek körében lesznek olyanok, akik a papi pályát választják, de a kedves hívek életük fogytáig ülnek a templompadban s hallgatják papjaikat.

Azt hiszem, hogy Jézus nem ezt akarta. Nem, és éppen ezért azokat, akiket hirdető körútra küldött, nem nevezte papoknak...saját magát sem tekintette annak. Jézus mozgalmat akart. Azt, mert amikor tájított, hogy meg kell térnie, azaz Isten Országga megvalósulásának szolgálatára kell szentelnie életét, nem ment el papnak, hanem elkezdte mondani másoknak, hogy éljenek ők is az Országért. Akik pedig ezt magukévá tették, azok nagyon természetesnek tartották Jézus kívánságát, hogy ezt a jó hírt adják ők is tovább. Következés-

farkassá alakítja a nyáját keserves következményeket teremtve.

Hogy vártuk, mennyire sóvárogtuk a diktatúra embertelen évtizedeiben, hogy egyszer újra kezünkbe vehessük sorsunkat. Most itt a lehetőség: tehetnők azt, amit akarunk, s nem tudunk közakarattal mozdulni valami jóra, mert nincs, aki ezt a jót megmutatná nekünk.

Nagy szégyen ez Jézus tanítványaira: nem tudják megmutatni, merre menjünk.

Hallom az ellenérvet: Jézus nem adott politikai útbaigazításokat... az evangélium nem bontható le a napi politika szintjére. Csak-hogy az ilyesféle bölcsességek csak féligazságok, amelyek veszedelmesebbek lehetnek, mint a tiszta tévedések, mint a hazugságok, amelyeknek könnyű keresztüllátni. Igaz, hogy Jézus elutasította az erőszakot, s ezért tanítványai nem alakítanak politikai pártot és nem törnek hatalomra.

De az is igaz, hogy Jézus nem remetéket

képpen, akiknek továbbadták a tanítványok, azokról is csak azt gondolhatták, hogy azoknak is tovább kell azt adniok. Jézus tanítónak mondta önmagát, tanítványnak nevezte azt, aki azonosult vele, s a tanítványainak azt a feladatot adta, hogy tegyék az embereket a föld határáig menve tanítványokká. Jézus mozgalmat akart. Ebben a mozgalomban „számár a végállomás” (az a végállomás, aki nem adja tovább), azaz nincs két kategória, pap és hívő, hirdető és hallgató, hanem a mozgalom minden tagja tanítványa és hirdetője az egyetlen Tanítónak.

A jó pap holtig tanul, de nem azért, hogy tanuljon, hanem azért, hogy taníthasson. Amit megtanultam, hasznosítanom kell embertársaim javára.

Amit Jézustól tanulok, nem rejthetem véka alá. El kell indulnom hirdetni a megtérést, az Országot, a szeretetet... segítve a bajban lévőkön.

nevelt, hanem az Isten Országát propagálta, ez pedig nem a holdban van, hanem tanítványainak mindennapi, családi és munkahelyi életében, amelynek jézusi minőségére Ő Maga tanít meg minket, ha ketten, hárman összejövünk az Ő nevében.

Vannak Jézusnak a mai Magyarországon tanítványai? Ha vannak, akkor összejönnek és Jézus tanítja őket, hogy merre menjenek. S ha tanítja őket, akkor meg kell születnie körükben a világos látásnak és ennek nyomán az egész társadalom számára világitó példának:

Nemcsak arról, hogy miként alakítsuk családi életünket, hanem arról is, hogyan keressük meg mindennapi kényerünket, hogyan segítsünk azokon, akik az új államhatárolom nem tud segíteni... hogy ne legyünk már „mint a juhok pásztor nélkül”. Ha Jézus bennünk van, akkor látunk.

Ha bennünk van, akkor van erőnk — szellemi és erkölcsi — utat is mutatni.

rajtunk. A megvendéglés a szegények eledelel — árpa, cipő és hal — történik, hangsúlyozva, hogy Jézus a társadalom alacsony sorsú embereivel vállalt közösséget, s tőlünk sem vár ennél kevesebbet. Fűves helyre vezette a tömeget, ahogyan a jó pásztorhoz illik, mintegy ezzel figyelmeztet az evangélista, hogy vajon mi miféle pásztorokra hallgatunk, hisz oly sokan akarnak zászlajuk alá gyűjteni minket. Jézus családfőként hálát adva az eledelel felidéri a pászkvacsora emlékéét s ezt teszi a „takarékosági” felszólítással is. Mindezekkel arra kérdez rá a szerző, hogy mi valós, vagy formális tekintélyeket ültetünk-e az asztalfőre.

A történet drámai véget ér. Hiába volt a figyelmeztetés, hogy rajtunk fordul a Jézushoz tartozásunk milyensége, mert a tömeg jóllakva félreértelmezi Jézust. Egy véleményre jutnak, de ez az egység a teli hasban és nem a Jézust megértő szívben született

meg: „Itt van a mi prófétánk-messiasunk, a szegények, éhezők megetetője. Egyként csodálhatjuk őt és egyként utálhatjuk a gazdagokat, a mindig ünnepien jóllakottakat!” Ehhez már csak a királlyá kikiáltás hiányzik, hogy vérbe boruljon az ország. A Jó Pásztor bárányok helyett öklelni kész kosokat talált, a Családfő ráfigyelő, megtérni kész tanítványok helyett politikai messianizmus kényszerpályáján mozgó tömeget látott vendégül. El kellett váljanak útjaik. Jézus hegyre vonul, hogy feldolgozza az eseményeket. A Jézushoz való hűség nem nélkülözheti az egyre tisztábban látáshoz szükséges lelki, szellemi erőfeszítéseket.

Akár azért, hogy a Szeretet Ország csak éltetni akaró törvénye mindent meghatározóvá nőjön bennem, akár azért, hogy a csak Szeretetet ismerő Országgal szembeni értetlenségek, félreértések meggyőzésére erős és személyes szeretet-energiát gyűjtsek a „hegyen”.

Erich Fromm:

Bűn-e az engedetlenség?

(Az engedetlenség mint pszichológiai és etikai probléma)

Bulányi György SchP Erény-e az engedelmisség? című könyvéről jelent meg Weissmahr Béla olvasói levele a MÉRLEG 90/2. számában, majd a szerző válasza a 90/4. számban. A téma súlyát jelzik a válasz alábbi megállapításai: „A Jézus előtti próféták, Jézus és az utána következő próféták éppen azért szenvedtek próféta-sorsot, mert nem engedelmeskedtek a mindenkor adott 'törvényes emberi tekintélynek'. Így aztán könnyen lehetséges, hogy egy, a jézusi magatartással szemben álló hagyomány Isten parancsának semmibevevését jelenti (vö. Mt 15,3) ... Isten a kinyilatkoztatást nem csak a 'törvényes emberi tekintélynek' adta, hanem az egyháznak, tehát minden tagjának; ennek következtében az 'alattvaló' is rendelkezhetik Isten szempontjaival... Nem hordhatja tehát lelkiismeretét az előljáró zsebében. ... (Azt írod:) szemléletem kiküszöböli a keresztet. Az elmúlt hazai félszázadra vonatkozó személyes tapasztalatom: akik engedelmeskedtek a 'törvényes emberi tekintélynek', megtakarították a keresztet. Akik nem engedelmeskedtek, megismerkedtek a kereszttel. Önmagunkat kiszolgáltatni csak Istennek szabad. A 'törvényes emberi tekintélynek' magunkat kiszolgáltatni olyan önküire-sítés, amely a személyiség halála. Kárpótlásul ezért a mindenkori urak gazdagon fizetnek azoknak, akik erre hajlandók.”

A válaszlevél utolsó pontja megemlíti, hogy a hazai volt szamizdat irodalomban közkézen forog még két írás az engedelmisségről: Adalbert Stauffer és Erich Fromm írásai. Itt ismertetjük az utóbbit, Gergely G. András fordítása alapján. Stauffer írását következő számunkban hozzuk.

Forrás: E. Fromm: *Über den Ungehorsam und andere Essays (Deutscher Taschenbuch Verlag, München 1986. 9-17. old.) A keletkezés dátuma: 1963. A tanulmányt rövidítve ismer-tetjük.*

Királyok, papok, hűbérurak, gyárosok és szülők évszázadok óta kitaranak amellett, hogy az engedelmisség erény, az engedetlenség pedig bűn. Én egy másik álláspontot szeretnék képviselni és ezzel szembeállítani: Az emberiség történelme az engedetlenség aktusával kezdődött, és nem valószínű, hogy az engedelmisség aktusával ér majd véget.

A héber és a görög mítosz szerint is az emberiség történelmének kezdetén az engedetlenség aktusa áll. Amikor Ádám és Éva még Éden kertjében élt, a természet

Az emberiség történelme az engedetlenség aktusával kezdődött, és nem valószínű, hogy az engedelmisség aktusával ér majd véget.

része volt; teljes harmóniában álltak a természettel, és még nem transzcendálták azt; úgy érezték magukat a természetben, mint az embrió az anyaméhben. Emberek voltak, és egyidejűleg még nem voltak emberek. Mindez megváltozott, amikor egy parancsnak nem engedelmeskedtek. Azáltal, hogy az ember megszüntette kötődését a földanyához, hogy elvágtá a köldökzsinórt, kiemelkedett az ember előtti harmóniából, és így megtehetette az első lépést a függetlenség és szabadság felé. Az engedetlenség aktusa szabaddá tette Ádámot és Évát és megnyitotta szemüket. Felismerték, hogy idegenek egymás számára, és hogy a külvilág idegen számukra, sőt ellenséges velük szemben. Engedetlenségi aktusuk szétrombolta a ter-

mészethez fűződő primér kötődésüket, és individuumokká tette őket. Az eredeti bűn egyáltalán nem tette tönkre az embert, hanem szabaddá tette őt; e bűn volt a történelem kezdete. Az embernek el kellett hagynia az Éden kertjét, hogy megtanuljon a saját erőire hagyatkozni és egészen emberré válni.

Messiási elképzelésükkel a próféták azt az eszmét igazolták, hogy helyes volt nem engedelmeskedni; hogy „bűne” által az ember nem tönkrement, hanem megszabadult az ember előtti harmónia bilincseitől. A próféták számára a történelem az a hely, ahol az ember emberivé válik. A történelem folyamán kifejleszti értelmének és szeretetének erőit, míg nem új harmóniát teremt önmaga, embertársai és a természet között. Ezt az új harmóniát az 'utolsó időként' írják le, ama történelmi szakaszként, amelyben béke uralkodik ember és ember, ember és természet között. Ez egy 'új', maga az ember által megteremtett Paradicsom; az a Paradicsom, melyet csak azért tudott megteremteni, mivel engedetlensége miatt rákényszerült arra, hogy a 'rég' Paradicsomot elhagyja.

Ugyanúgy, ahogyan az Ádámról és Éváról szóló ószövetségi mítoszban, a görög mítosz szerint is az engedetlenség aktusából fakad az egész emberi civilizáció. Prométheusz azzal, hogy ellopta az istenektől a tüzet, megvetette az ember fejlődésének az alapját. Prométheusz 'büntette' nélkül nem léteznék az emberiség történelme. Akárcsak Ádám és Éva, ő is büntetésben részesül engedetlensége miatt. De nem bánja meg, és nem kér bocsánatot. Épp ellenkezőleg, teljes büszkeséggel mondja: „Inkább akarok ezekhez a sziklákhöz láncoltan élni, mint az istenek engedelmes szolgája lenni.”

Az ember az engedetlenség aktusai révén fejlődött tovább. Szellemi fejlődésének feltétele volt, hogy legyenek, akik bátorkodnak

lelkiismeretük és hitük nevében nemet mondani a mindenkori hatalmasoknak; de ezen túl, az intellektuális fejlődésnek is előbb feltétele volt a képesség az engedetlen-

Bár technikailag az atomkorban élünk, mégis a legtöbb ember — beleértve mindazokat, akik a hatalmat gyakorolják — érzelmileg még a kőkorszakban él.

ségre — azokkal a tekintélyekkel szemben, akik az új eszméket megkísérelték elhallgatni, és a régi keletű vélemények tekintélyével szemben, melyek minden változást értelmetlenségnek nyilvánítottak.

Ha az engedetlenség képessége az emberi történelem kezdetét jelentette, az engedelmisség viszont alighanem a végét idézheti elő. Ezt nem szimbolikus vagy költői nyelvben mondom. Fennáll a lehetőség, sőt a valószínűsége annak, hogy az emberi faj megsemmisíti a civilizációt, sőt minden életet a Földön. Bár technikailag az atomkorban élünk, mégis a legtöbb ember — beleértve mindazokat, akik a hatalmat gyakorolják — érzelmileg még a kőkorszakban él. Matematikánk, csillagászatunk, természettudományaink XX. századiak. A politikával, az állammal és a társadalommal kapcsolatos eszméink viszont messze elmaradtak a természettudomány kora mögött. Ha az emberiség öngyilkos lesz, azt az engedelmisség fogja véghezvinni: az engedelmisség a parancsnak, hogy nyomják meg a megsemmisítő gombot; az engedelmisség a félelem, a gyűlölet és a mohóság archaikus szenvedélyeinek; az engedelmisség az állam szuverenitásáról és a nemzeti dicsőségről szóló elavult sablon-elképzeléseknek. A

szovjet vezetők sokat beszélnek a forradalomról, és mi is itt a „szabad világban” sokat beszélünk a szabadságról. De ők is, mi is megakadályozzuk a bátorságot az engedelmességre — a Szovjetunióban kifejezetten és

Ha engedelmeskedett volna az állam embertelen törvényeinek, szükségképpen engedetlen lett volna az emberiség törvényeivel szemben.

erőszakosan, a „szabad világban” pedig kimondatlanul és a rábeszélés művészetének kifinomult módszereivel.

Mindezzel természetesen nem azt mondom, hogy minden engedetlenség erény, és minden engedelmesség bűn. Hiszen e kettő dialektikus viszonyban van. Összeegyeztethetetlen elvek konfliktusában az engedelmesség az egyik elv iránt szükségképpen engedetlenség annak ellenfelével szemben, és megfordítva. E dichotómia klasszikus példája Antigoné. Ha engedelmeskedett volna az állam embertelen törvényeinek, szükségképpen engedetlen lett volna az emberiség törvényeivel szemben. Az utóbbiak iránti engedelmeségből meg kellett tagadnia az engedelmeséget az előbbieknél. A vallás, a szabadság és a tudomány minden mártírjának meg kellett tagadnia az engedelmeséget azokkal szemben, akik megkísérelték megakadályozni, hogy követhessék az emberiség és az értelem törvényeit.

Ha valaki csak engedelmeskedni tud, az engedelmeséget megtagadni nem képes, akkor rabszolga. Ha csak engedetlenné tud, és engedelmeskedni nem, akkor lázadó (és nem forradalmár); akkor haragból, csalódottságból vagy titkos nehezteletéből cselekszik és nem meggyőződésből vagy elvből.

Egy fontos dolgot kell itt tisztáznunk, hogy a fogalmi zűrzavart elkerüljük. Minden engedelmeség egy személlyel, intézménnyel vagy hatalommal szemben (heteronóm engedelmeség) alávetés; magában foglalja, hogy lemondok autonómiámról, és egy idegen akaratot vagy döntést fogadok el a sajátom helyett. Ha ellenben saját értelmemnek vagy meggyőződésemnek engedelmeskedem (autonóm engedelmeség), akkor ez nem az alávetés aktusa, hanem az igenlés. A meggyőződésem és az ítéletem — ha valóban az enyém — egy rész belőlem. Ha ezt követem, és nem mások ítéletét, akkor valóban én magam vagyok. Ezért ebben az esetben csak metaforikus értelemben lehet használni az „engedelmeskedni” szót, és olyan értelemben, amely alapvetően különbözik a „heteronóm engedelmeség” jelentésétől.

Ennek a megkülönböztetésnek két további megvilágításra van szüksége, melyek közül az egyik a lelkiismeretre, a másik a tekintély fogalmára vonatkozik.

A „lelkiismeret” szón két, teljesen különböző jelenséget is értenek. Egyrészt használják a „tekintélyi lelkiismeretre”, valamely tekintély internalizált hangjára, amely tekintélynek meg akarunk felelni, és amelyet semmiképpen sem akarunk felbosszantani. Ezt a tekintélyi lelkiismeretet éli meg a legtöbb ember, amikor „a lelkiismeretének engedelmeskedik”. Ez az a lelkiismeret, amelyről Freud is beszél, s amelyet „felettes énnel” nevez. Ez a lelkiismeret az apa internalizált parancsait és tilalmait reprezentálja, melyeket a fiú, a tőle való félelmében tiszteletben tart. A tekintélyi lelkiismerettől különbözik a „humanista lelkiismeret”, az a minden emberben jelenlévő hang, mely független a külső szankcióktól vagy jutalmazásoktól. A humanista lelkiismeret arra a tényre épül, hogy mint emberi lények intuitív módon tudjuk, mi emberi és mi embertelen, mi mozdítja elő az életet és mi teszi tönkre. Ez a lelkiismeret mindig visszahív minket önmagunkhoz, az emberségünkhöz.

A tekintélyi lelkiismeret (felettes én) még akkor is engedelmeség egy önmagunkon kívüllévő hatalomnak, ha ez a hatalom internalizálódott. Tudatosan azt hiszem, hogy a lelkiismeretemet követem, ténylegesen

A „lelkiismeret” szón két, teljesen különböző jelenséget is értenek.

azonban az illető hatalom elveit tettem magamévá. Éppen ama illúzió miatt, hogy a humanista lelkiismeret és a felettes én azonos, az internalizált tekintély jóval hatékonyabb, mint az a tekintély, amelyről úgy tudom, hogy nem része önmagamnak.

A „tekintélyi lelkiismerettel” szembeni engedelmeség — mint minden engedelmeség kívülről fellépő eszmékkel és hatalmakkal szemben — gyengíti a „humanista lelkiismeretet” és azt a képességünket, hogy önmagunk legyünk és önállóan ítéljünk.

Azt az állítást is, hogy a másik emberrel szembeni engedelmeség ipso facto alávetés, pontosítanunk kell abban az értelemben, hogy különbséget teszünk „racionális” és „irracionális” tekintély között. Példa a „racionális tekintélyre” a tanár és a tanuló közti viszony; példa az „irracionális tekintélyre” az úr és a rabszolga közti viszony. Mindkét viszony azon nyugszik, hogy elismerik annak tekintélyét, aki a parancsokat adja. Dinamikusan tekintve azonban a két viszony különböző természetű.

A tanár akkor elégedett, ha sikerül tanítványa fejlődését előmozdítania; ha nem, mindketten hibásak. A rabszolgatartó azonban kizsákmányolni szeretné rabszolgáját amennyire csak lehet; minél többet hoz ki belőle, annál elégedettebb. Egyidejűleg azonban a rabszolga amennyire csak lehet, megpróbálja megvédeni igényét a boldogság minimumára. Az úr és a rabszolga érde-

kei azért kibékíthetetlenül ellentétesek, mert ami az egyik előnyére van, az a másiknak árt. Az egyik fölénye a másikkal szemben a két esetben különböző funkciót tölt be. Az első esetben a fölény annak feltétele, hogy a tekintélynek alávetett személy fejlődését elő lehessen mozdítani; a második esetben a tekintélynek alávetett személy kizsákmányolásának feltétele.

Ezzel párhuzamosan fut egy másik különbség: A „racionális tekintélyt” azért nevezzük racionálisnak, mert a tekintély — akár egy tanáré, akár egy hajóskapitányé, aki szükséghelyzetben kiadja a parancsokat — az értelem nevében cselekszik, s ezt az értelmet én (mivel egyetemes) elfogadhatom anélkül, hogy alávetném magam. Az irracionális tekintélynek viszont erőszakot (vagy szuggesztiót) kell alkalmaznia, mivel senki sem hagyná kizsákmányolni magát, ha szabadságában állna azt megakadályozni.

Miért olyan készséges az ember engedelmeskedni, és miért esik annyira neheze az engedetlenség? Amíg az ember az állam, az egyház vagy a közvélemény hatalmának engedelmeskedik, addig biztonságban és oltalomban érzi magát. Voltaképpen mindegy, konkrétan milyen hatalomnak engedelmeskedik. Mindig olyan intézményekről vagy emberekről van szó, akik ilyen vagy olyan módon erőszakot alkalmaznak és akik fondorlatos módon mindentudást és teljhatalmat igényelnek maguknak. Az engedelmeségem részt ad nekem abból a hatalomból, amelyet tisztellek, és ezért erősnek érzem magam. Nem hibázhatok, hiszen e hatalom dönt helyettem; egyedül sem lehetek, hiszen ő vigyáz rám; nem követhetek el bűnt, hiszen ő nem engedi meg, s ha ennek ellenére mégis vétkeznék, büntetésem is csak arra irányul, hogy visszatérjek a mindenható hatalomhoz.

Az engedetlenséghez szükségem van a bátorságra, hogy merjek egyedül lenni, tévedni és bűnt elkövetni. De képességem erre a bátorságra attól függ, milyen fejlettségi

Egyetlen olyan társadalmi, politikai vagy vallási rendszer sem szólhatja az igazságot, amely a szabadságot hirdeti s ugyanakkor sátáninak minősíti az engedetlenséget.

fokra jutottam el. Csak ha szabadabbá vált az anya öletől s az apa parancsaitól, csak ha individuunként egészen kifejlődött s így megszerezte azt a képességet, hogy önállóan gondolkodjék és érezzen, csak akkor rendelkezhet az ember azzal a szabadsággal, hogy egy hatalomnak nemet mondjon és engedetlen legyen.

Az ember az engedetlenség aktusa révén, azáltal válhat szabadabbá, hogy megtanul a hatalomnak nemet mondani. De nemcsak

az engedetlenség képessége feltétele a szabadságnak — a szabadság is feltétele az engedetlenségnek.

Ha félek a szabadságtól, nem fogom megkockáztatni, hogy nemet mondjak, nem lesz bátorságom engedetlennek lenni.

A szabadság és az engedetlenség képessége ténylegesen nem választható el egymástól. Ezért aztán egyetlen olyan társadalmi, politikai vagy vallási rendszer sem szólhatja az igazságot, amely a szabadságot hirdeti s ugyanakkor sátáninak minősíti az engedetlenséget.

Van még egy oka annak, miért olyan nehéz engedetlennek lenni és a hatalomnak nemet mondani. Az történelem során többnyire azonosították az engedelmisséget az erénnyel s az engedetlenséget a bűnnel. Ennek egyszerű oka van: mindeddig a történelem legnagyobb részében egy kisebbség uralkodott a többségen. Erre az uralomra azért volt szükség, mert az élet javai csak kevesek számára voltak elegendőek és a többségnek csak morzsák maradtak. Ha a kevesek élvezni akarták a javukat, s ezen túlmenően azt akarták, hogy a sokak őket szolgálják és értük dolgozzanak, akkor ez csak azzal a feltétellel ment, hogy a sokak megtanultak engedelmeskedni.

Természetesen ki lehet kényszeríteni az engedelmisséget meztelen erőszakkal, de ennek a módszernek sok hátránya van. Azt a folytonos veszélyt eredményezi, hogy a sokak egy napon megtalálják annak útját-módját, hogy hatalmukba kerítsék a keveseket; azonkívül sokféle olyan munka van, amit nem lehet rendesen végrehajtani, ha csupán a meztelen erőszak alapozza meg az engedelmisséget. Ezért azt az engedelmisséget, amely pusztán az erőszaktól való félelmen nyugodott, át kellett alakítani olyan

A gyermek „fejezze ki önmagát”! De életének első napjaitól kezdve rettenetes tiszteletet oltanak bele a konformitás iránt, szorongást azzal szemben, hogy „másmilyen” legyen, és félelmet attól, hogy a nyájtól eltávolodjék.

engedelmisséggé, amely szívből jött. Az embernek akarnia kell engedelmeskedni, sőt szükségét kell hogy érezze az engedelmisségnek, ahelyett, hogy csupán az engedetlenségtől félne.

Ennek az eléréséhez a hatalomnak a jó-ságosság, a bölcsesség és a mindentudás ruháját kell magára öltenie. Ha ez megtörtént, akkor a hatalom hirdetheti, hogy az engedetlenség bűn és az engedelmisség erény. Míhelt ezt hirdeti, a sokak elfogadják az engedelmisséget, mivel az valami jó, és megvethetik az engedetlenséget, mivel az valami rossz — ahelyett, hogy önmagukat

vetnék meg, mivel gyávák. Ekkor állítják fel azt az alaptételt, melyet Luther Márton így foglalt szavakba: „Ezért szúrjon, vágjon, üssön — titokban vagy nyilvánosan — aki csak tud, és gondoljon arra, hogy semmi sem lehet mérgezőbb, károsabb és ördögibb, mint a lázadó ember; őt is, akárcsak a veszett kutyát, agyon kell verni: ha nem vered agyon, ő ver agyon téged, és veled az egész országot.”

Luthertől a XIX. századig bezárólag nyílt és leplezetlen tekintélyekkel volt dolga az embernek. Luther, a pápa, a fejedelmek fenn akarták tartani a tekintélyeket; a középosztály, a munkások, a filozófusok megpróbálták kivetni őket a nyeregből. A tekintély elleni harc az államban és a családban egyaránt gyakran egyenesen a független és bátor személyiség kifejlődésének bázisa volt. A tekintély elleni harcot nem lehetett elválasztani attól az intellektuális hangulattól, mely a felvilágosodás filozófusaira és a természettudósokra jellemző volt. Ez a „kritikus szellem” hitt az értelemben, és egyidejűleg kételkedett mindabban, amit mondtak

A legiszonyúbb benne az, hogy miután mindent beis-mert, teljes jóhiszeműséggel tudta ártatlannak nyilvánítani magát.

és gondoltak, ha az a hagyományra, babonára, szokásra vagy hatalomra épült. A „sapere aude” és a „de omnibus est dubitandum” alaptételek („Légy bátor tudni!” — „Mindemben kételkedj!”) voltak jellemzőek arra a magatartásra, amely lehetővé tette és előmozdította a nemet mondás képességét.

Hogyan fest ma a tekintély? A totalitárius országokban az állam nyílt tekintélye uralkodik, amely a tekintélytisztelőnek a családban és az iskolában történő megerősítésére támaszkodik. A nyugati demokráciákban viszont büszkék arra, hogy leküzdötték a XIX. század tekintélyi rendszerét. De valóban leküzdötték-e — vagy csupán a tekintély sajátossága változott meg náluk?

Századunk a hierarchikusan szervezett bürokráciák százada — a közigazgatás, a gazdasági élet és a szakszervezetek szempontjából egyaránt.

Ezek a bürokráciák azonos módon kezelik a dolgokat és az embereket. Ezek során bizonyos alaptételeket követnek, mindenek előtt a mérlegegyensúly, a kvantifikáció, a maximális hatékonyság és a profit gazdasági elveit, és lényegileg nem funkcionálnak másképp, mint az a komputer, melybe ezeket az elveket táplálták be. Az individuum egy szám lesz, dologgá változik. De éppen mivel nincs nyílt tekintély, mivel az egyént nem „kényszerítik” az engedelmisségre, átadja magát annak az illúzióknak, hogy önkéntesen cselekszik és csupán saját akaratát és

elhatározását követi, vagy csupán egy „racionalis” tekintélyhez igazodik. Tényleg, ki tagadhatná meg az engedelmisséget attól, ami „értelmes”, ki ne akarna a komputerbürokráciának engedelmeskedni, ki képes megtagadni az engedelmisséget, ha észre sem veszi, hogy engedelmeskedik.

A családban és a nevelésben ugyanez történik. A haladó nevelés félreértett elméletei olyan nevelési módszerhez vezettek, amelyek alapján a gyermeknek már nem mondják meg, mit kell tennie, nem adnak neki utasításokat, és nem büntetik meg, ha nem hajja végre azokat.

A gyermek „fejezze ki önmagát”! De életének első napjaitól kezdve rettenetes tiszteletet oltanak bele a konformitás iránt, szorongást azzal szemben, hogy „másmilyen” legyen, és félelmet attól, hogy a nyájtól eltávolodjék.

A családban és az iskolában így felnevelt „organizált embernek” — akinek nevelését aztán a nagy intézmények tökéletesítik — vannak véleményei, de nincsenek meggyőződései; szórakozik és közben boldogtalan; még arra is kész, hogy a személytelen és névtelen hatalmak iránti önkéntes engedelmisségében feláldozza az életét és gyermekei életét. Elfogadja azokat a számításokat, amelyeket valakik az előre látható halálos áldozatokról készítenek, ahogyan ez az atomháborúval kapcsolatos vitákban szokássá vált.

Eichmann esete szimbolizálja a helyzetünket és olyan jelentőséggel bír, amely messze meghaladja azt, amellyel vádlói foglalkoztak a jeruzsálemi bíróságon. Eich-

A történelemnek ezen a pontján talán egyedül a kételkedés, a kritizálás és az engedetlenség képessége dönt az emberiség jövőjéről vagy a civilizáció végéről.

mann a prototípusa az organizációtól megszállott embernek, az elidegenedett bürokratának, akinek a szemében a férfiak, a nők és gyerekek pusztá számokká váltak. Eichmann mindannyiunk szimbóluma: önmagunkat ismerhetjük fel benne! De a legiszonyúbb benne az, hogy miután mindent beis-mert, teljes jóhiszeműséggel tudta ártatlannak nyilvánítani magát. Világos: ha ismét abba a helyzetbe kerülne, ugyanúgy viselkedne. És mi is azt tennénk — és mi is azt tesszük!

Az organizációtól megszállott ember elvesztette képességét az engedetlenségre, már nem is veszi észre, hogy engedelmeskedik.

Pedig a történelemnek ezen a pontján talán egyedül a kételkedés, a kritizálás és az engedetlenség képessége dönt az emberiség jövőjéről vagy a civilizáció végéről.

Olvasóink leveleiből

„Kedves Érted Vagy!”

„Kedves Érted Vagy!”

A Föld Napja rendezvényei kiváló alkalom arra, hogy az Önök tevékenységét, az Önök kiadványait minél többen megismerhessék... Kérem, küldjenek 25 példányt. (Gy. P., Szombathely)

„Kedves Érted Vagy!”

Kérem, szíveskedjék címemre folyamatosan küldeni az „Érted vagyok” folyóiratot. Amennyiben bővül az igény, jelentkezem. Kérek még az ifjúság számára kiadott sorozatból is 5-5 példányt. Most itt sok a ker. házasságra jelentkező pár. Nemrég kerültem erre az állomáshelyemre. Köszönettel és mély tisztelettel. (M. Gy. plébános)

„Kedves Érted Vagy!”

Nagyon köszönöm az újságot. Igazán nagy örömet okozott. (K-né, Gálosfa)

„Kedves Érted Vagy!”

Nagyon szépen köszönjük az újságot! A szép karácsonyi novellát hatodikos Pisti fi-am egy barátjával az osztály-ünnepségen felolvasta és nagy sikerük volt. Én is egész meghatódtam rajta. (Egy ötödik gyermekét váró fiatalasszony, Bp)

„Kedves Érted Vagy!”

Az ÉV-hez gratulálhatok, bár nem állítom, hogy minden cikket egyértelmű elismeréssel olvastam volna... Sok kincs van az Önök újságjában, örvendetes, hogy elő lehet fizetni rá. (Felénk a posta a Családi Lapot meg az Autóséletet se hozza ki, hát még az ilyen ritka újságot.) Én soha nem tudtam elfogadni a 'Bokor-lelkiség' harcos formáját. Ez az újság ennek ellenére, illetve szűrőn keresztül engedve, jó. (A. P., Veszprém megye)

Köszönjük Nadas Péter gödöllői olvasónk levelét, melyben felhívta figyelmünket, hogy az áprilisi számunk 20. oldalán az egyik mondat félreérthető. („A fiatalok úgyis annyi téves információt kapnak; legalább ez a remek lap ügyeljen rá gondosan, hogy ne 'verje át' őket.”) A mondat helyesen: A házastárs legyen az első és egyetlen szexuális partner!

„Kedves Érted Vagy!”

Nagyon köszönöm az újságokat, épségben megérkeztek eddig. Kívánok erőt és egészséget a szeretetszolgálatához. (K. M., Erdély)

„Kedves Érted Vagy!”

Most az iraki válság exponálta bennem mindazt, amit nekem fejtegetél. Ugyanúgy kezdik manipulálni a népet, mint odahaza csinálták még nemrég. Közelebb jutot-

tam ebben is a felfogásodhoz. Persze állandóan ott kísért az Isten városa utópiája és szélsősége... Örülök a lapotoknak. Ilyen széles látószögű, szociálisan is (politikailag is) aktív keresztény lap nem is hiszem, hogy van. (T. M., USA)

Köszönjük Dr. Antal István jelzését is („Feltételezem, hogy a kért könyveket utánvéttel küldik. Talán hasznos lenne egy-egy meghirdetésben ezt is közölni.”). Valóban utánvéttel postázuunk (kivéve természetesen az előfizetett ill. a számlázott, átutalással fizetendő és a terjesztő bizományosoknak szóló küldeményeket), mert csak tíz forinttal drágább, mint ha postautalványt mellékelnénk, amivel viszont a vevőnek el kellene fáradnia a postahivatalba, hiszen a postásnak csak az utánvéttel fizetheti ki, pénzt nem adhat föl nála.

„Kedves Érted Vagy!”

Nagyon jónak tartom a lapot és lehetőségemhez mérten segíteni is fogom. Egyelőre azzal, hogy előfizetem és előfizetőket keresek rá, később — ha szükség van rá — más természetvédelmi ill. a folyóirat profiljának megfelelő tartalmú itteni lapok eljuttatásával Önökhöz. (Pl. nekem jár a Greenpeace című negyedéves lap.) ...Kérném, hogy ha lenne még néhány példány régebbiről arra a célra, hogy több ember hazavihesse, átolvashassa és utána döntsön az előfizetéséről. Jelenleg két példány mindig nálam van arra az esetre, ha mennék magyarok közé, a harmadik pedig éppen 'vándorol'. (P. G., Belgium)

„Kedves Érted Vagy!”

Állatorvos vagyok..., 1983-ban tértem meg... Felesélem a három gyermekünket otthon neveli. Két másik házaspárral alakítottunk közösség-csírát. Tavaly ősz óta próbálunk komolyabb közösség formát ölteni... Eddig családonként 1-1 ÉV-ot olvastunk, ill. veszünk. Úgy gondoltuk, hogy családonként további 5-5 példányt tudnánk vállalni... (H. B., Gödöllő)

„Kedves Érted Vagy!”

...Ha tudják küldeni, továbbra is kérem, nem tudok előfizetni, de kívánok Önöknek eredményes munkát, őszinte tisztelettel és köszönettel. (H. M. 70 év fölötti nyugdíjas tanárnő, Karcag)

„Kedves Érted Vagy!”

Örülök, hogy az ÉV már látható egyes újságstandokon és a Szabó Ervin Könyvtár folyóiratolvasójában is — sajnos többi katolikus lapunkban nem (az Igen egy cikkétől eltekintve). (Amiről még tudunk: a Mérleg nyomban indulásakor jelezte, az Egyháztalálkozó pedig mostani, 13. számában értékelte folyóiratunkat — a szerk.) De talán az ÉV

léte is 'benne van', hogy az Új Ember né-mely írása és a katolikus tv-adások egyike-másika is mintha eddig ott szokatlan hangon szólna. Isten áldását kérem jó törekvéseik sikerére. (Dr. A. I., Budapest)

„Kedves Érted Vagy!”

...Amit kérni szeretnék: két darab ÉV különszám — ugyanis szenzáció!!! (J. T., Eger)

„Kedves Érted Vagy!”

Örömmel veszem az ÉV azon részét (a többiek mellett), ami arra irányul, hogy föl-emeljük szavunkat az igazságtalanságok és az emberi jogok lábbaltiprása ellen. Kérde-zem, nem kellene-e a nagykövethoz intézett sorokkal párhuzamosan az ENSZ-hez is írni, megakadályozva azt, hogy a papírkosár-ba dobják tiltakozó sorainkat. (S. M., Esz-tergom) A szolidaritási leveleket — mint jelezzük is — a nagymúltú nemzetközi szer-vezet, a CSI lapjaiból vesszük át. Nekik van tapasztalatuk ebben a munkában. Meg fog-juk kérdezni tőlük. Örömmel jelezzük olva-sóinknak, hogy folyamatban van a CSI ma-gyar lapjának megindítása.

„Kedves Érted Vagy!”

Egyik paptestvérem hívta fel figyelmemet lapjakra. Az 1991. áprilisi számból egy oldalt mellékelte. Mindszenty bíborosról van szó benne. Gratulálok! A lapot megrende-lem. (B. L. plébános)

„Kedves Érted Vagy!”

Szeretem ezt a lapot, már nagyon régen hiányát éreztem egy ilyennek. Járatok 'hiva-talos' katolikus lapokat, de illik, nem illik, bevallom, sokszor dühítenek kegyes írásaik. Az ÉV az, aminek nagyon sok cikkét helyet-tem írták, úgy érzem. Tetszik, hogy mind-azok, kik e lapba írnak, igazán nem állítják életük középpontjába az anyagiakat... Mi-csoda kontraszt ez a templomba járó szemé-lyes ismerőseimmel szemben! Ez nagyon el-gondolkoztatott mindig. Aki nem vallásos, nem hívó, az más kategória. De aki hallgatja minden vasárnap az evangéliumot, sőt hit-tanra is járt, hogy tud az elégedetten élni (vagy épp a szomszédjára irigykedve) a ka-csalábon forgójában, a pompázatos beren-dezési tárgyak között a videóját csodálva, mfg a világban, de hazánkban is tömegek élnek nyomorban? Hogy tudják majszolás közben élvezni a tv-híradót, mikor az a há-ború helyszínét mutatja? Hogy nem látják meg az ócska, szenzációhajhász tudósítá-sok mögött, hogy ott emberek halnak meg? Engem olyannyira megdöbbent, hogy íme ez a háború is kitört, hogy környezetemben mindenkit fel akartam rázni, hogy tegyünk valamit, nem lehet, hogy közömbös nézők legyünk, mikor háborúban ölik egymást! Erre kivétel nélkül mindenki meg akarta magyarázni nekem, hogy ez most szükséges háború, meg Magyarország helyzete most olyan... Ezt nekem nem kell magyarázni. Szerintem olyan helyzet soha nem lehet, amit csak fegyverrel lehet megoldani. Sze-rintem mindig csak tárgyalással lehet előbb-re jutni. Mondják nekem, hogy a világ min-dig is háborúzott, felhozzák az Ószövetségi szentírást, az igazságos háborúkat. De azóta

eljött közénk Jézus...! A tábori lelkész mit tud mondani a csatába indulónak? Úsd, vágd, nem apád?! ...Örömmre szolgál, hogy legutóbb olyan férfiak cikkét olvastam, akik vállalták a börtönt is, és nem fogtak

Ugyancsak Dr. Antal István írja: Nem gondolkodnak arról, hogy valahogyan közfoglalomba is hozzák a könyveiket?

Nos, Budapest közepén, az Emkéné, a Rákóczi u. 52. alatti könyvesbolt mostantól árusítja a KIO-t, a Magyar katolikusok szenvedései-t, és a Szerelemről fiataloknak, házásoknak, szülőknek c. könyvet.

fejezt, nem lettek katonák. Én nem tudom, lennék-e ilyen bátor, mert a lélek kész, de a test... Hogy most mégis így írok? Mert nem tudok nyugodni a gondolatától. Hát mi ennyire nem követjük Jézust, és Máriát, a Béke Királynőjét? Hát a Szentírás csak szép frások gyűjteménye? A családom szerint én már nem vagyok normális, elrugaskodtam a valóságtól, vallási fanatikus vagyok, de már nem is katolikus. Ha így, aláírás nélkül nem dobják szemétkosárba levelem, nagyon megköszönöm, hátha valamit használnék vele... Ha társaim vannak, bátrabb vagyok, de itt vallásos barátom is gyanakodva néznek. És Önök? Isten áldása kísérelje minden munkájukat, amit a jó ügyért tesznek. Márta.

„Kedves Értelmem Vagy!”

Nagyon fontos lenne számomra a mellékelt nyílt levelem megjelenése. Az abban foglaltakért a teljes felelősséget vállalom — írja Mirk István, szeretve tisztelt régi barátunk és segítőnk, Budakalászlóról. Segítségeteket kérem, mert 'vonakodnak igazságot szolgáltatni', mint az özevegyszövegnek Jézus példabeszédében (vö. L 18,3-5). Nyílt leveléből, melyet a Pest megyei Munkaügyi Bíróság egy bírónőjéhez írt és az igazságügyminiszternek is megküldött, a közérdeklődésre számot tartó részeket közöljük, a nevek nélkül. Valljuk ugyanis, hogy ha egy újságban személy szerint megtámadnak valakit, annak meg kell adni a lehetőséget a válaszadásra. (Sajnos ezt az alapvető erkölcsi elvet az Új Ember és a hasonló katolikus újságok is semmibe vetik — s még ma sem teszik lehetővé, hogy általuk a pártállam idején lepecskondiázottak válaszolhassanak.) Egy konkrét jogi ügy tisztázására pedig nem alkalmas fórum egy kéthavi folyóirat. De a levél a fő célját, a közfigyelem ráirányítását az igazságszolgáltatásban jelenleg is föllelhető visszasságokra, remélhetőleg így is eléri.

Sokan érdeklődnek, a KIO IV. (mutató) kötete után, hiszen — egy rózsaszínűnek bizonyult előrejelzés alapján — már februárban hirdettük.

Nos, nagy késéssel bár, de végre elkészült. A rendeléseket természetesen nyílvántartjuk és folyamatosan postázzuk. Elnézést kérünk a késésért.

Tisztelt Bírónál!

...Ha a kormányfőt és az egész kormányt — szélében-hosszában — szabad kritikával illetni, akkor szabad — magam úgy érzem, kötelességem — Önnek is tükröt tartani, nevezetesen felróni, hogy az Ön bíráskodási módszere — véleményem szerint — a pártállam jogszolgáltatási mechanizmusának változás nélküli folytatása.

Másik megjegyzésem: elvben biztosan egyetért velem, hogy ölni nemcsak késsel, fegyverrel lehet, hanem — a pártállam kellettárból jól ismert — idegrendszer-kibórtással is.

Harmadik megjegyzésem: mi, akik a kommunista rendszerrel a legkisebb közönséget sem vállaltuk — és akik mögö a szavazók többsége fölsorakozott —, úgy érzem, a békés rendszerváltás által amnesztiát adtunk azoknak, akik a kommunista és idegen érdekek szolgálatában a nemzet erkölcsi, szellemi, anyagi csődjéért, a lelki aids-fertőzésért felelősek.

Velem szemben a (tavaly novemberi) tárgyaláson felvett lekezelő stílusára akkor csak igennel vagy nemmel válaszolhattam. Valóban nincs jogi végzettségem, de van jogi képzettségem, amelyet a Rákosi-rendszerben működésüktől eltöltött — az el nem tiltottaknál képzettségben és erkölcsben tízszer különb — bíráktól nyertem, és amelyet üldözött papok, szeminaristák és egyéb jogfosztott testvéreink javára fordítottam. Ha kellő intellektussal nem rendelkeznek, bizonyára nem lehetnek a Keresztény Értelmiségek Szövetségének elnökségi tagja.

Mértékadó szakmabeliek véleménye szerint a munkaügyi perek között egyedülálló, hogy egy dolgozónak 1988. augusztusában benyújtott panaszát a mai napig nem nyert jogerős befejezést. Ha nem magam képviseltem volna, nem hinném, hogy egy ügy, amely jogilag egyértelmű, világos, áttekinthető, csak mesterségesen lehet zavarossá tenni, 32 hónap alatt nem tud befejeződni.

A törvénysértések egész sora kísérte az ügyet, amelyekért természetesen nem Önt illeti egyedül a felelősség, de az utolsó kb. 12 hónap ügyelhúzásáért igenis kizárólag Ön a felelős. Ez a 12 hónap azért róható fel főbenjáró mulasztásnak, mert ezekben a hónapokban már az új demokratikus Magyarország szellemét lettek volna hivatva lerakni és szolgálni azok, akiknek a békés átmenet megadta a lehetőséget annak bizonyítására, hogy kényszerubbonyként feszült rájuk a pártállam pressziója. Mindenki tudta: a bírói foglalkozás deklaráltan politikai állás volt, elhivatottsággal, szocialista öntudattal és MSZMP-tagsággal. Csupán papíron létezett a törvény előtti egyenlőség. Volt a társadalomnak egy olyan rétege, amely a hatalom részeseként szinte bármint elkövethe-tett, nem kellett tartania a törvényes felelősségre vonástól.

Azt reméltük, hogy a bírói kar is örülni fog, ha lelkiismeretileg felszabadul, ezáltal megújulásra mehet keresztül.

Egy olyan ügyben fordulok nyilvánosan Önhöz, amely ügyben tulajdonképpen Ön még ítéletet nem hozott. Marcus Aurelius szerint: „Sokszor az jár el igazságtalanul, aki valamit nem csinál, nemcsak az, aki valamit csinál.”

Ezt az ügyet jogász barátaimmal minden oldalról meghánytuk-vetettük. (32 hónap állt rendelkezésünkre!) Egyöntetű véleményünk: ha egy bíró az általa tárgyalta ügyben

a paragrafusokban rögzítettek mellett bizonyított tényállással rendelkezik és mégsem hoz ítéletet, hanem az ítélet megalkotásához lényegileg nem szükséges — korábbi tárgyaláson már többszörösen igazolt járólékos dologban — bizonyíték-kiegészítést rendel el, újabb tanúkat hallgat ki, akik semmi érdemi bizonyítékot nem nyújtanak, azt csak két okból teheti:

1) A bírónak bírónak lennie kell.
2) Szándékosan tereli az ügyet vakvá-gányra, módot adva a másik fél ügyvédjének időhúzásra, újabb tanúk kihallgatásának kérésére, amellyel az ügy érdemileg nem lesz világosabb, de a befejezést akadályozza, vagyis a célt — a zavart keltést — eléri.

Ha egy bírónál akár az első, akár a második eset áll fenn, úgy az a kommunista jogszolgáltatásra alkalmas lehetett — ezek feltétlenül kitüntetésben részesültek —, de egy demokratikus társadalomban a bírói tiszt-ség betöltésére alkalmatlan.

...Platón jutott eszembe: „Az igazságos ember az igazságtalannal szemben minde-nütt a rövidebbet húzza...”

...Az ügyet előidéző N.N. megbízott igaz-gató főorvos a periratok tanúsága szerint annyira amorális módon élt vissza hivatali hatalmával ez ügyben, hogy az ügyet tárgya-ló Döntőbizottság (meg kell jegyezni, hogy két Döntőbizottság nem volt hajlandó az ügyet tárgyalni, a tagok inkább lemondtak tisztségükről, így került harmadik Döntőbi-zottsághoz) egyik orvos tagja azt mondta: szükségét látta az ügynek orvosetikai kiviz-s-gálását. (A Döntőbizottság tárgyalási jegy-zőkönyvében ez rögzítve van.) ...

... (Az általa elkövetett törvénysértés után) N.N. úr a kommunista vezetőknek hallgatólagosan elismert jogánál fogva meg-akadályozta, hogy az ügyet a Döntőbizott-ság tárgyalja. A Legfőbb Ügyészséghez benyújtott kétszeri panaszbeadvány eredmé-nyeként tudott az ügyben 21 hónap után az első döntőbizottsági tárgyalás megtörténni (és a szenvedő fél javára dönteni) abban az ügyben, amelyet a Döntőbizottságnak 8 nap alatt le kellett volna tárgyalnia. ...

Tisztelt Bírónál! Ön bőségesen rendel-kezt tényekkel, hogy N.N. úr nem járt el a Munka Törvénykönyvében a dolgozó szá-mára egyértelmű rendelkezéssel előírt jog-ok biztosításánál. Ön mégis elnapolta a tár-gyalást, majd két hónap múlva megint elna-polta, ezért bátorkodtam Marcus Aurelius mondatát alkalmazni.

Ön a periratokból tudja, hogy a szenvedő félnek havi 8500 Ft folyamatos kára van mindaddig, amíg ez az ügy le nem záródik. Nem tudom megérteni, pro vagy kontra, miért nem kívánja az ügyet lezárni.

Az az érzésem, hogy Önt irritálták a be-adványaimban szereplő ilyen kitételek: va-jon párttag orvossal előfordulhatott volna-e ilyen eset?

Az ügy bírósági kezelésében a jogszolgáltatás karikatúráját velem fölfedezni. — Ön megérezte, hogy én politikai ügyet csináltam e munkaügyi perből, nem veheti rosszné-ven, de aki sokszor állt kommunista bírók előtt, annak kialakult már a jó meglátás reflexei... Az ügy lezárását figyelemmel kíséri a bennünket ismerő orvosok széles köre.

Budapest, 1991. április 11.

Mirk István, Budakalász.

(Néhány levélre helyhiány miatt csak kö-vetkező számunkban térünk vissza.)

Öko-szemle

Autópálya helyett vasutat! A rettentően környezetromboló déli autópálya helyett dél-magyarországi körvasutat kell építeni. Nyugaton a kamionforgalmat egyre erősebben korlátozzák. Az autópálya környezeti gyarmatosítás. A déli autópálya ellen küzdő környezetvédő bizottság elérhető a Levegő Munkacsoport címen: 2041 Budaörs, Pf. 102. (Lélegzet)

Senki nem közölte a Reflex déli autópálya állásfoglalását, amelyet tíz megyei napilapnak küldtek meg. A környezetvédőknek helyi fórumok, közös nyilatkozatok, az önkormányzatok és a helyi sajtó megkeresésével kell ébresztőt fújniuk. Főleg a koncessziós törvény bevezetése után erősödnek majd meg a különféle nyugati közlekedési és egyéb lobbyk kapcsolt ajánlatai (pl. francia metró- és atomerőmű-építés). (Kalas György, Reflex)

A közlekedés által okozott környezetpusztítás megszüntetésére nem létezik műszaki megoldás. A fejlesztések ellenére a környezetszennyezés egyre nő. A károk rohamosan súlyosbodnak. A megoldás a tömegközlekedés és a vasút fejlesztése, a kerékpár- és a gyalogosközlekedés ösztönzése, a közlekedési igényeket mérséklő településpolitikai és életmód. (Lélegzet)

Az ólom felhalmozódik, az egészségkárosodás visszafordíthatatlan. A levegő ólomszennyezettsége Budapest fő közlekedési csomópontjain a határérték 10-30-szorosa. A forgalmas utak mentén nyaranta kitelepült zöldség-gyümölcs árusító helyeken az élelmiszerek ólomtartalma is túllépi a határértéket. Budapest belső kerületeiben a gyerekek közel 90 %-ának vérében magasabb az ólomtartalom az egészségi határértéknél. A vérszegénység, máj- és vesekárosodás mellett szellemi fejlődésük lényegesen elmaradhat és e következmények felnőtt korban is megmaradnak. (Lélegzet)

Pedagógusok, nevelők számára ingyen megküldi a Zöld Jövő Egyesület az élővizek tanulmányozásához készített munkafüzetet. Ugyan-

csak a Zöld Jövő tanulmányt készítette a nagytényi nehézfém-szennyezésről és a Metallochemia területének és környezetének rehabilitációjáról. (Címük: 1222 Bp. Nagytényi út 35. Tel: 2260-559)

A Drávát nemzeti parkká kellene nyilvánítani! Veszélyben a Dráva vidékén az őstermészet. A magyar határsávi lezárttság miatt a Dráva maradt Közép-Európa egyetlen ősfáradó folyója. Most sokszerte kiszolgáltatottá vált. Egy olasz-magyar vállalat elkezdte a főlvasárlását és már el is készítették egy 'nagyszabású üdülőkörzet' tervét. (Gaia sajtószemle)

A Földünket védő ózonréteg gyorsabban vékonyodik, mint amire a tudósok korábban számítottak. A károsodás már egész Európát is érinti. **Haladéktalanul meg kellene szüntetni pl. a halogénezett szénhidrogének gyártását,** azonban erre szinte nincs esély. A helyzetet súlyosítja, hogy ezek a vegyületek sokáig megmaradnak a légkörben, így hosszú ideig még akkor sem javulna a helyzet, ha valóban beszüntetnék a gyártásukat. (The Guardian)

A brit környezetvédők fel kívánják hívni a kelet-európai országok figyelmét arra, hogy az új lehetőségeket kihasználva sok olyan nyugati vállalkozó jelenik meg ezekben az országokban, akik a környezet tisztítása révén, rablógazdálkodással igyekeznek nyereséghez jutni. A nyugati környezetvédő szervezetek készek segíteni ennek megakadályozásában, de ehhez pontos információkkal kell rendelkezniük. Kérjük, aki ilyen jellegű tevékenységről tudomást szerez, pontos adatokkal (a cég neve, székhelye, környezetkárosító tevékenysége) írja meg a Talento Alapítvány címére (2041 Budaörs, Pf. 102). (Lélegzet)

A növényi táplálékok fejlesztése a jövő. A húsfehérje előállításához 6-15-ször több termőterület kell, mint a növényi fehérjéhez. Németországban a gabona 92 %-át takarmánnyként használják fel, az USA-ban a kenyérbúza felét, a kukorica, árpa, zab és szója 85 %-át állatokkal etetik föl. Csak az USA-ban takarmányozásra használt gabonából a világ minden embere számára futná napi két szelet kenyérré.

Egyetlen kg hús előállításához összesen kb. 4000 liter víz kell. Ennyit egy hónap alatt fogyaszt el

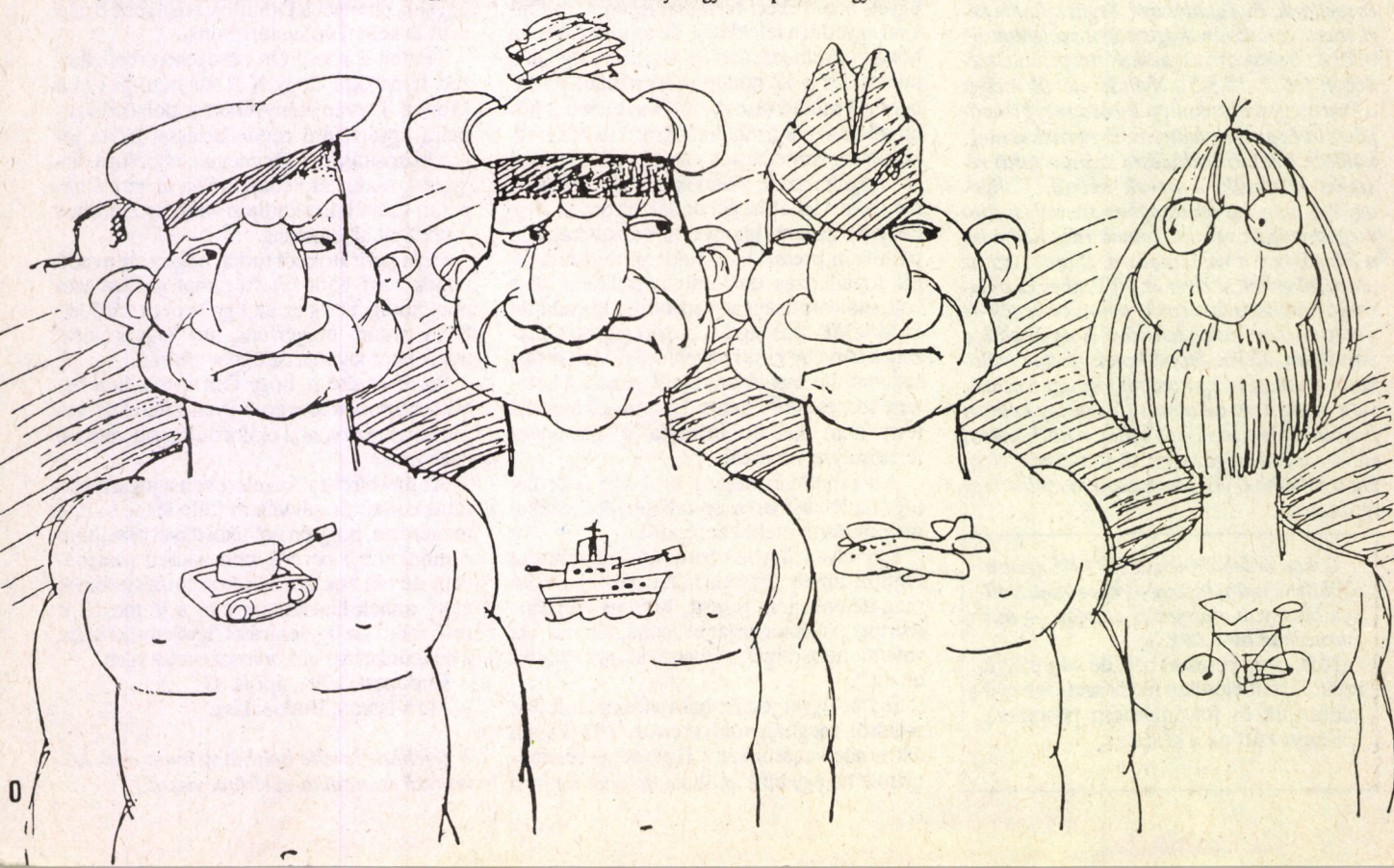
egy átlagos család mosásra, főzésre, fürdésre stb. együttesen. Ha ezt a vizet értékében kellene megfizetni, egy hamburger 70 dollárba kerülne. A költségek azonban az adófizetőket és a jövő generációt terhelik.

1960-ban, amikor az USA először importált marhahúst, Közép-Amerikában 330 ezer km²-nyi értetlen esőerdő volt. 25 év után ebből már csak 80 ezer km² maradt. Guatemala évente 18 millió tonna marhahúst exportál az USA-ba, ugyanakkor a guatemalai gyermekek háromnegyede alultáplált. (Kagylókürt)

Semmi sem marad meg olyan sokáig, mint a PVC-szemét — módosítja Gyöngyösi Péter a PVC előállítások jelmondatát („semmi sem olyan tartós, mint a PVC”). Évente 1,7 millió tonnával nő ez a tartós szeméthez. A PVC-t el lehet égetni, de akkor erősen mérgező, dioxint tartalmazó gáz keletkezik. (Kék Bolygó)

Követhető a dán energiastratégia. Dánia még nálunk is szegényebb fosszilis energiahordozókban. Az 1973-as olajválságkor 92 %-ban az olaj volt nálunk az energiaforrás. A takarékoság és a megújítható energiaforrások használata által 1985-re az olaj részaránya 55 %-ra csökkent. E 13 év alatt a dán nemzeti termék évente 2,1 %-kal nőtt, míg Dánia bruttó energifogyasztása végeredményben 4 %-kal csökkent. Atomenergiát egyáltalán nem használnak. Nagy szerepe van a biogáznak és a mezőgazdasági hulladékok hasznosításának. (Kék Bolygó)

Óriáserőművek helyett szelíd energiastratégia! Az energiaszükséglet kétharmadára hő alakjában van szükség, 26 %-ára folyékony üzemanyagként és csak 8 % a tényleges villamos energia igény. A hőigény nagy részét kielégíthetnénk az épületek szigetelésével, hőcserélők alkalmazásával és a napenergia aktív és passzív hasznosításával. Ezzel szemben a hőerőművekben jókora veszteséggel megtermelt áramot jókora veszteséggel eljuttatjuk a fogyasztóhoz, aki jókora veszteséggel visszaalakítja hőenergiává (Amory Lovins). Az USA átlagfogyasztó villanyszámlájának 71 %-át az áram szállításának költsége adja. Az óriáserőművek szennyezését, a környék 'áldását' pedig a távoli nagyváros kapja. (Kék Bolygó)

Szociális előfizetés

Nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára lapunkat támogatott áron, kb. 50 % kedvezménnyel adjuk! A környező országokban befolyó összegeket a Család Alapítvány ottani karitatív célokra fordítja, így lapunkat a kisebbségi magyarságnak ajándékba adjuk. Az „Érted vagyok” szerkesztősége — látván, hogy ma sok nagycsaládosnak, mozgás- és hallássérültnek, diáknak és idős nyugdíjasnak már egy kedves folyóirat előfizetése is gondot okoz — úgy döntött, hogy amíg elbírjuk és amíg a szociális helyzet nem javul, addig e társadalmi csoportok számára a folyóiratunkat

— előfizetéses formában —

támogatott áron, kb. 50 %-os kedvezménnyel adjuk.

Az „Érted vagyok” ilyen ’szociális előfizetése’ az 1991 évi hat számra 90 Ft (+ 60 Ft postaköltség, összesen 150 Ft).

Ahol a NOE helyi csoportok és nagycsaládos egyesületek, a mozgássérültek ill. hallássérültek egyesületei, az állami gondozott intézetek, az iskolák, egyetemek (pl. diákönkormányzatok), a szociális otthonok, vagy egyszerűen a kedvezményezettekkel álló baráti körök csoportokba gyűjtik az igényeket és megoldják az újság szétosztását, azaz ahol egy-egy címre legalább 15 példányt fizetnek elő, ott **a postaköltséget mi vállaljuk.** (Az így megtakarított postaköltség pl. fedezheti a szétosztást végzők költségeit.)

Ha tehát egy címre legalább 15 példányos szociális előfizetést kérnek, akkor az előfizetés példányonként csak 90 Ft.

Az előfizetéseket az „Érted vagyok” 8003 Székesfehérvár, Pf. 7. címre kérjük küldeni rózsaszín postautalványon, jól olvasható címmel.

Az utalvány hátára a közlemény részben kérjük ráírni, hogy szociális előfizetés és hogy hány példányt kérnek (az összeg annyiszor 150 Ft, 15 példánytól annyiszor 90 Ft).

Kérjük, aki teheti, adományával segítsen, hogy ezt a szociális előfizetési lehetőséget fenn tudjuk tartani. A lap céljaira szánt adományokat a Család Alapítványhoz kérjük befizetni (MHB 202-10809) „Érted vagyok” megjelöléssel. Az adomány összegét a személyi jövedelemadó alaphól le lehet vonni.

Előfizetés és terjesztés: 8003 Székesfehérvár, Pf. 7.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a 8003 Szfvár Pf.7. címre, vagy átutalással az Irotron MHB 202-10809-7007 számlaszámára lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középés, Szelvény ill. Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Évközbéli előfizetési díj az 1991-es évfolyamra (postaköltséggel): belföldre 210 Ft; itthon előfizetve Romániába, Szovjetunióba, Csehszlovákiába és Jugoszláviába 210 Ft; egyéb külföldre 1200 Ft, nyugaton 29 DM.

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Romániai előfizetés (postaköltséggel) 1991-re 120 lej a Marosvásárhelyi Római Katolikus Plébánia címére: Parochia Romanu Catholica, Ilonka Géza, Tirgu Mures, str. P-ta Tranda Firilor Nr.61. Jud.Mures Cod.4300.

Koronában is fizethető a Felvidéken!

Szlovákiai előfizetés (postaköltséggel) az 1991-es évfolyamra 60 korona a Kőkeszi Római Katolikus Plébánia címére: Dobos Péter plébános, Kamenné Kosihy, 991 27 Csehszlovákia.

A romániai és szlovákiai előfizetési díjakat a Család Alapítvány az ottani rászorulóknak megsegítésére fordítja.

A Magyar Posta is terjeszti.

Keresse a standokon!

„Érted vagyok” (Exodus 3,14) Közösségi és családi folyóirat

II/3. (7.) szám. Megjelenik kéthavonta. Szerkeszti a Szerkesztőbizottság Főszerkesztő: Simonyi Gyula Főszerkesztő-helyettes: Garay András Lapalapító: Család Alapítvány Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt. Bp.V., Széchenyi tér 5—6.

Aki 4000 Ft támogatást ad a Család Alapítvány számlájára, annak **állandó tiszteletpéldányt küldünk.** Az Alapítványnak adott összeg az adóalaphól levonható! **Nyugatra 200 DM** vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Bisztrai György, IROTRON Kft. Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf.40. Szerkesztőség: 8003 Szfvár Pf.7.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.

Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki. Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratokat nem őrzünk meg s nem küldünk vissza. Környezetkímélő papíron jelenik meg.

Készíti a Vörösmarty Nyomda Felelős vezető: Papp Károly igazgató Cím: Székesfehérvár, Irányi D. u. 6. 8000 ISSN: 0865-8021

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

Kivágva a gyalogosokat akadályozó, járdán parkoló autók szélvédőjére tehető (Piknik 2000)

Köszönjük, hogy legközelebb szabadon hagyja a járdát!

„Érted vagyok” (Exodus 3,14)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.

Editor: SIMONYI Gyula.

Address: H-8003 Székesfehérvár, Pf. 7. Hungary

Made on recycled paper.

The materials published by the „Érted vagyok” can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of re-publication.

50 % kedvezménnyel, támogatott áron adjuk lapunkat nagycsaládos, mozgássérült, hallássérült, diák, hetven éven felüli és állami gondozott előfizetőink számára!

TARTALOM

Család Alapítvány

Fő tevékenységei, céljai, gondoljai 2

Ökológia és közművelődés

Dr. Zelnik József tiszafüredi előadása 2-3

Pápalátogatás

Bulányi György SchP: Lengyel pápa 5-9

Katolikus olasz költők Rómáról 6

Tévedhetetlen? 8

Ölelj, ne ölj

Megtört egy évezredes megegyezés? 10

Egyházi zúrzavar 10

Ne igazodjatok a világhoz 11

Béke-hírek 12

Hadsereg nélküli semleges Magyarorszáért 12

Novella

Egy rokkantság történetéről I. rész 13-14

Mindszenty bíboros

Menesztésének körülményeiről: Casaroli tépte a haját 15

Titkárának mai elhurcolása 16

Shaw: Szent Johanna 16

Szolidaritási levél egyiptomi fiatal keresztényekért . 15

Kották: most nincs, mert következő számunkban

6 oldalon Szentgyörgyi Albert zsoltárai!

Gyerekeknek Moha-mese és rejtvény 17-19

Meditációk, versek . 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 19, 20

Leveled jött Istentől: Vasárnapi evangéliumok 21-24

Erich Fromm: Bűn-e az engedetlenség? 25-27

Kedves Értem Vagy! Olvasóink leveleiből . . . 28-29

Öko-szemle! 30

A járda a gyalogosoké 31

A papi hivatás vitát következő számunkban folytatjuk.

Címlapemléma: Magyar Műhely, rovatemléma: Garay Dóra.

Bulányi György S.P.: Merre menjünk?

Evangélium — fiataloknak. A szerző kiadása. Ára 160 Ft. Megrendelhető utánvétellel az ÉV, 8003 Szfvár, Pf. 7. címen.

Információ a fenti szociális előfizetési lehetőségről a 31. oldalon. Kérjük olvasóinkat, ismertessék meg ezt a lehetőséget nagycsaládos, mozgássérült, hallássérült, diák, hetven éven felüli, állami gondozott és a környező, kisebbségi magyarsághoz tartozó ismerőseikkel.

*A környező
kisebbségi
magyarságtól jövő
előfizetések összegét
a Család Alapítvány
ottani
karitatív célokra
fordítja,
azaz lapunkat
a kisebbségi
magyarság felé
ajándékba
adjuk.*

Umweltschutzpapier — Papier recycélé
Recycled paper — Carta ecologica

Újrapiapírra készül

Genbrugspapir — Kringlooppapier
Resirkulert papir — Uusiopaperista